

A photograph of a pond with yellow buttercup flowers in the foreground and reeds in the background.

Dr. Andreas Laun

KORDA • 1999

**Szerelem és
párkapcsolat**

Dr. Andreas LAUN

**Szerelem és párkapcsolat
a katolikus egyház szerint**

Dr. Andreas LAUN

Szerelem
és párkapcsolat
a katolikus egyház szerint

KORDA KIADÓ
KECSKEMÉT
1999

Laun, Andreas: Liebe und Partnerschaft aus
der Sicht der katholischen Kirche /
Andreas Laun. – 5., erw. Aufl. –
Eichstätt: Franz-Sales-Verl., 1998

Fordította
és magyar szempontokkal kiegészítette:
Dr. Zsoldos Imre SVD
nyelvtudós

Anyanyelvi lektor: Holczer József Sch.P.

Kiadja KORDA Kiadó
6000 Kecskemét, Lestár tér 2. (Tel.: 76/328-977)
Felelős vezető: dr. Bujdosó Gabriella
Megjelent a MERCATO Bt. gondozásában (Tel.: 76/487-417)
ISBN: 963 9097 63 2
COFINEC HUNGARY Rt.–Petőfi Nyomda Kecskemét

Előszó a magyar kiadáshoz

Minden fordítás értékgyarapodás. Örülök minden fordításnak, de különösen jelen munkáménak, mert azt hiszem, hogy az egyháznak talán egyetlen olyan főpapja vagyok, aki magyarul tanul, és magyarországi pihenésem során több alkalommal prédikáltam is ezen a nyelven.

A 739-ben alapított salzburgi egyházmegye Nagy Károly idejében már érseki székhely. Az első ezredév végén a Tiszáig és Dráváig nyúló terület is az érsekséghez tartozott Szent István uralkodásáig. Ennek az 1300 éves múltú érsekségnek érdekes történeti epizódja, hogy a XIX. század hatvanas éveiben magyar pap ült az érseki székben. A székesegyház kriptájában van megőrizve Maximilian Tarnóczy érsek neve, aki kiemelkedő tudományos hírnevével nagy tekintélyű főpapja a salzburgi érsekségnek.

Édesapám, Hellmut Laun megtérésének története második kiadását érte meg 1977-ben Budapesten.

Külön öröm számomra, hogy „Szerelem és párkapcsolat a katolikus egyház szerint” című új könyvemet P. dr. Zsoldos Imre SVD egyetemi tanár, kedves kollégám fordította magyarra. A döntő érvet Zsoldos Imre vállalásához az adta, hogy együltében elolvasta eredetiben könyvemet és spontán kijelentette egykori nyelvmesterének, Molnár Gyulának, hogy ezt a magyar ifjúság számára rendkívül időszerű írást fordításával boldogan közkinccsé teszi.

Számos fordítási probléma merült fel, többek között maga az a tény, hogy a magyarban beszélünk szeretetről és szerelemről. A németben mindkettőt a Liebe szó fejezi ki.

Zsoldos Imre atya Bécs mellett, St. Gabrielben végezte a teológiát. Harminc éve él Délkelet-Ázsiában, Taivanban – négyéves sorbonne-i és négyéves washingtoni megszakítással az Isteni Ige Társaságnak hithirdetőjeként és nyelvtudósaként. Szívesen hozzájárultam ahhoz, hogy az írásom témáihoz szervesen hozzá tartozó francia és magyar szempontokkal és idézetekkel gyarapítsa a könyv gondolatait. Tőle tudom, hogy Ázsiára kiterjedő áttekintésével 100 milliót túli a magzatgyilkosság évi világstatisztikája.

II. János Pál pápa egyik legdédelgetettebb témája a szeretet és szűkebb értelemben a szerelem a házasságban. A világnak adott tanításában a szeretetet mindenkor az egyház kiaknázhatatlan kincseként tárja elénk. A szentatya ennek az igazságnak adott kifejezést Budapesten 1991. augusztus 20-án, amikor vízióyszerűen kimondotta: „Nem tudjuk, miképpen alakul a harmadik évezred keresztény társadalma, de biztosra vehetjük, hogy a jövő bemutatja nekünk Krisztus teljességének új arcát... Ez önmagában elég ahhoz, hogy repessünk az örömtől!”

A „szerelem és párkapcsolat”-ról négy évvel ezelőtt egy kisebb írásom magyar nyelven is ismertté vált már. Az 1991-ben megjelent kis könyvecském fordítója a Bécsben élő Papp György görög katolikus lelképásztor, akinek ezúttal mondok köszönetet munkájáért.

† Andreas Laun

Dr Andreas Laun a salzburgi érsekség felszentelt püspöke, Heiligenkreutzban az erkölcs teológia professzora 1942. október 13-án született Bécsben. Teológiai tanulmányainak állomásai Salzburg, Eichstätt, Friburg. – Tudományos munkássága mellett hitoktató, káplán, majd 1989-ben Bécs bíboros érseke kinevezi Kahlenbergerdorf plébánosának. II. János Pál Öszentsége 1995. január 25-én püspökké nevezi ki.

Eddig megjelent munkái:

Aktuelle Probleme der Moraltheologie,

Herder-Wien 1983.

Fragen der Moraltheologie,

Herder-Wien 1992.

Kirche Jesu oder Kirche der Basis

Adamas Verlag, Köln 1996.

Találkoztam Istennel.

Ich begegnete Gott: Helmut Laun édesapjának megtérés-története és vallomása. Budapest 1995.

Wien-Budapest.

Lirbe und Partnerschaft

Eichstätt, Franz Sales Verlag. 1998.

Das Gewissen. Innsbruck 1995.

Das Salesianische Liebesbegriff

Eichstätt. 1996.

I. A szeretetért teremtetett ember

Különfélék az emberek. Az egyik a zenének él, a másik csak a technika világát ismeri. A harmadik azzal tölti minden idejét, hogy kutassa a természet titkait. Van-e azonban olyan ember, aki ne vágyódna a szeretetre? Minden mítosz, mese, történet, film, röviden minden idők minden népének embere ezt bizonyítja: semmi sincs a világon, amire nekünk, embereknek olyan nagy szükségünk lenne, mint a szeretetre; semmi, amire mi, emberek, szívünk minden izomrostjával úgy ne vágyódnánk, mint a szeretetre; semmi, ami minket olyan boldoggá tenne, mint a szeretet.

1 Teremtéstörténet A biblia is beszél a szeretetről, ráadásul már a teremtéstörténetben! Isten megteremtette az embert, és belehelyezte egy kertbe, amelyet számára készített. De az ember mégsem boldog! Belső nyugtalanság gyötöri, ha nem is tudja pontosan, hogy mi az, amire vágyódik. Isten azonban látja teremtménye szükségét: „Nem jó az embernek egyedül lennie. Alkotok neki segítőtársat, aki hozzá illő” (Ter. 2,18).

Első látásra azonban úgy tűnik, mintha maga Isten sem tudná, hogyan segítsen az embernek... Megteremti az állatokat, és valóban úgy látszik, mintha Isten nem törődne az emberrel. Az ember tehát az állatokhoz fordul, nevet ad nekik, de azok nem tudják vágyát csillapítani. Az állatok megteremtése előtt és után olyan élőlényre vágyik, aki hozzá illik. Megmarad a levertsége, szo-

morúsága. Nem engedheti meg magának, hogy szíve megcsalja, mert annak ellenére, hogy az állatok szépek és érdekesek, „olyan segítőtársat, aki illetékes volna hozzá, nem talált közöttük” (Ter. 2,18-24).

Isten tehát megint beavatkozik. „Mély álmot bocsát az emberre” – jegyzi meg a szentírás –, „mély álomba merítette, kivette az egyik oldalcsontját, s betöltötte a helyét hússal. Azután az Úristen az emberből kivett oldalcsontból megalakította az asszonyt, és az emberhez vezette.” Ebben a csodálatos történetben mély, időtlen s minden nép és kor számára érvényes elem rejlik, amely így hangzik: a férfit és nőt, minden különbözőségük ellenére, úgyszólván egy és ugyanazon fából faragták. A héber szöveg erre a különbözőségükben fellelhető hasonlóságra utal még a szójátékban is. A férfit „is”-nek nevezik héberül, a nőt meg „isá”-nak. Ehhez hasonlít a magyar „ember” szó is. De lényeges lingvisztikai különbség van a két kifejezés között. A héber megváltoztatja az „is” hímnemű szót az „a” hozzáadásával. A magyar „ember” szó szóösszetétellel keletkezett az em+ber szavakból. Az „em” elem megtalálható az emlő, emlős, emse szavainkban, nőtényt, nőneműségekre jellemző valamit vagy valakit jelent, a „ber” pedig férfit. A „nő” és „ember” szavak összetételéből jött létre az asszony jelentésű „néember” szavunk. Ez a nyelvünkben kiveszett szó a nyelvújítás idején rosszalló értelmet kapott, de eredetileg csak asszony jelentésű volt. A „né” értelme nő, a „ber”-é pedig férfi. A „jámor” szó is hasonlóképpen keletkezett, jó+ember összetételéből. Az mb hangkapcsolatnak történeti okai vannak.

A szentírási szöveg tehát ezt jelenti: a nő teljesen egyenlő a férfival, de mégis nő. Hasonló a férfához, de mégis más.

A férfinak és nőnek ezen igazi hasonlósága alapján megértjük hát Ádám kitörő örömét a teremtés hajnalán, amikor így kiált föl: „Végre! Ez már csont a csontomból és hús a húsemből. Asszony a neve, mivel a férfiből lett” (Ter. 2,18-24 stb.).

Ezzel végre vége van az ember gyötrő magányosságérzetének, mert megtalálta, amire vágyott. Kimondhatatlanul boldog, és azt teszi, ami helyzetében az egyedül helyes: „Ezért a férfi elhagyja apját és anyját és feleségéhez ragaszkodik, s a kettő egy test lesz. Mind az ember, mind az asszony meztelen volt, de nem szégyenkeztek egymás előtt” (Ter. 2,24-25).

Így beszél tehát a biblia mindjárt a kezdet kezdetén a férfi és a nő közti szeretetről. A szeretet Isten találománya, nem a gonosz léleké, s nem is a vak véletlen szüleménye. Nem, nem! Amikor Isten megteremtette az embert, akkor a saját képére és hasonlatosságára teremtette. Isten maga a háromszemélyiség teljességében éli meg saját magát. Épp ezért az ember sem maradhat magára, egyedüllétben, mivel Isten a saját maga képére teremtette. Az embernek jobbra az a feladata, hogy közösségben éljen, másokkal ossza meg életét, elárassza, betöltse a szeretet.

2 A szeretetért teremtett ember Mi az ember? Európa bölcselei így válaszolták meg a kérdést: „*Homo est animal rationale*” – az ember értelmes élőlény. Az az ember „értelmes”,

aki tud szeretni. Az ember az a valaki, aki fel van ruházva a szeretet képességével: „*homo est capax amoris*”. Éppen ezen képessége miatt az ember az egyetlen lény a földön, akit Isten „önmagáért” akart megteremteni, ahogyan azt a zsinat tanítja.

Az embernek erre a szeretetre való ráhangoltságából következik, hogy a szeretet lényegileg hozzátartozik embervoltához. Minden ezért van az emberben. Ahogyan Ady Endre is mondotta: „Szeretném, ha szeretnének, s lennék valakié.” Önmaga megvalósítását és kifejlesztését tehát nem a hírnévben éri el az ember, sem a sporteredményekben, és nem a technikai vagy tudományos teljesítményekben. Élete a szereteten áll vagy bukik, ebben éri el igazi, maradandó nagyságát: „Szólhatok az emberek vagy az angyalok nyelvén, ha szeretet nincs bennem, csak zengő érc vagyok vagy pengő cimbalom. Lehet prófétáló tehetségem, ismerhetem az összes titkokat és mind a tudományokat, hittemmel elmozdíthatom a hegyeket, ha szeretet nincs bennem, mit sem érek” (1Kor. 13,1 stb.). II. János Pál pápa, mint előtte még soha senki más, ezt a szeretetre való ráhangolódást, ezt az emberi víziót tette meg gondolkodásának központjává. Ha arról lehetne szó, hogy kiválaszthatnánk és felírhatnánk egy táblára egy szöveget, ami legjobban összefoglalná annak központi gondolatát, akkor azt a „*Familiaris consortio*”-ból kellene merítenünk, amelyben az ember szeretet-hívását három egyszerű mondatban foglalja össze. Ez tehát a legjellemzőbb rá: 1.) „Isten a szeretet.” 2.) „Ömaga személyes szeretetközösségben éli meg titkát.” – Isten azonban, aki szeretet. 3.) „...az embert saját képmására te-

remtette”. Ebből az következik, hogy „az ember természetes és alapvető hivatása a szeretet” (*Familiaris consortio* 11. old.). Ebben van az ember megértésének a kulcsa: „Az ember nem élhet szeretet nélkül. Saját magának is érthetetlen lény marad, ha nem szeret. Szeretet nélkül nincs értelme az életének. A szeretet nyilvánítja ki neki az életet. Meg kell lelnie a szeretetet, meg kell tapasztalnia, sajátjává kell tennie. Élő részévé kell válnia a szeretetnek.” (*Familiaris consortio* 18. old.)

Természetesen tudja a pápa is, hogy a szeretetnek sok megnyilvánulása van. Különösen fontos számára az a „kétféle sajátos formája a szeretetnek”, amelyre az emberek meg vannak hívva, hogy a legtökéletesebben éljék azt meg: „a házassági és a szerzetesi tisztaság-fogadalommal elkötelezett szeretet” (*Familiaris consortio* 11. old.).

Ha mindez igaz, vagyis ha a szeretet az ember hivatása, és a házasság sajátos formája a szeretetnek, ahol ez a szeretet megvalósul, akkor ebből az következik, hogy amit mi szerencsétlen módon „szexuális etikának vagy szexuális erkölcsnek” nevezünk, mindazt csak a szeretet oldaláról nézve tudjuk helyesen értelmezni.

Az életben legfontosabb a szeretet. Az ember elsősorban, első fokon, nem gondolkodó, alkotó, feltaláló, munkálkodó lény, hanem olyan valaki, aki rendelkezik a szeretet képességével!

„Aki odaadja életét, az megtalálja azt”, mondja Jézus. Ezt az odaadást csak a szeretetben lehet megérteni és megélni. Mindig ezt mutatták a szentek, és ezt tanították az egyháztanítók.

II. A szeretet megnyilvánulási formái

Sokféle szeretet van. Mindegyik fontos. Mind-egyiknek megvan a maga szerepe az emberi életben, és értelmetlenség lenne, ha egyiket a másik ellen ki akarná játszani.

- A szülők szeretete a gyermekeik iránt és a gyermekek szeretete a szülők iránt.
- A jó barátok szeretete, amely nem egyszer sokkal erősebb, mint a testvéri vagy rokon szeretet.
- A felebaráti szeretet, amelyet Jézus annyira hangsúlyozott az irgalmas szamaritánusról szóló példabeszédében.
- Az egész életünket átfogó szeretet, a titokzatos, vigaszt hozó, megnyugtató, boldogító isten-szeretet. „Szeresd a te Uradat, Istenedet teljes szíveddel, lelkeddel, teljes erőddel és minden gondolatoddal.” Akiből ez a szeretet teljesen hiányozna, annak olyan lenne a lelki világa, mint egy valamikor szép, de most már lélek nélküli testé, amiktől az élők megborzadnának.

Ez az istenszeretet nemcsak beteljesülése az emberi létnek általában, hanem forrása, eredete is, úgy is mondhatnám modernebbül kifejezve magamat: minden más szeretet alaptőkéje.

A szeretetnek még sok másfajta formáját is megemlíthetném: az állatszeretetet, pl. vagy a zene- és tudományszeretetet, a kultúra szeretetét, a haza iránti szeretetet, ahol születtünk és élünk, vagy egész általánosságban beszélve az életszere-

tetet, a természetszeretetet, a teremtet világ iránti szeretetet, amiről minden szentmisében hálás szívvel emlékezünk meg. A világ ugyanis telis-tele van ezzel a szeretettel, ahogy egy francia író mondotta: „A virág nem tud ugyan beszélni, de teljes mivoltában a teremtő, szerető Istenről beszél.”

S az is igaz, hogy amikor „szeretetről” beszélünk, akkor szinte mindig a férfi és a nő közötti szerelemre gondolunk. Lehet, hogy Rómeóra és Júliára gondolunk vagy más nevekre, amelyekkel színházban, moziban vagy az irodalomban találkozunk. Sosem tudtuk volna őket megérteni, sem elképzelni, hogy fontosak legyenek számunkra, ha nem lett volna meg bennünk is az egyéni vágy a szeretetre, vagy a szeretet és szerelem megtapasztalására.

A tulajdonképpeni szeretettörténetek nem a tévében játszódnak le, hanem a valós életben, és a maguk módján ugyanolyan szépek, ugyanolyan szomorúak, ugyanolyan drámaiak, mint mindazok, amelyeket Shakespeare és mások kitaláltak. Igen, könyveinkben és filmjeinkben nem volna Rómeó, nem volna Júlia, sem Trisztán és Izolda, ha nem élt volna régóta az emberek szívében szerelem, szeretet. Rómeó és Júlia köztünk élnek, sokféle történetben, más nevekben elrejtőzve. Történeteik könnyekkel árasztják el az emberek szemét. Hogy is lehetne ez másként! Mert „a szeretet – mondja Josef Pieper – zöld pázsit a mindennapok szürkességében”. Minden szeretet oly új és oly egyedi, mint az a két ember, aki szereti egymást. Pedig ugyanaz az egyforma, örök szeretet a másik utáni vágy és kívánság törvényeivel. Min-

den szeretet megnyílás mások felé, odaadás, önmagunk odaajándékozása.

Ebben a bűntől megfertőzött világban – sajnos, hozzá kell még tennünk ezt a szeretet megtapasztalásához –, hozzátartozik a harc is önmagunk önző hajlamai ellen, és a szeméremérzet, amely azt mutatja, hogy összületeink paradicsomi boldogsága magában a nemi vonzódásban is elveszett.

Van, amikor szinte feltűnés nélkül kezdődik a szerelem. Alig veszi észre az ember, hogy növekszik, erősödik, és a két ember hirtelen, tudatosan vagy tudat alatt, boldognak érzi magát elfogadva ezt az ajándékot. A házasság után már szinte teljesen magától értetődőnek látszik mindez, s elkezdődik egy közös élet, amit csak akkor tudunk megérteni, ha a szeretet nagy voltát elfogadjuk. A két egymást igazán szerető egyénnek úgy tűnik mindez, mintha ez a szeretet mindig jelen lett volna életükben. Azt, hogy külön élhetnének, már el sem tudják képzelni.

Másoknál úgy tör be a szerelem az életükbe, mint valami vészes vihar, s mindent fölkavar. Az, ami addig volt és amit megrendíthetetlennek hittek, egyik napról a másikra megszűnt, kérdéses lett, s azt gondolják, hogy új élet vette most kezdetét. Persze a környezetünkbeliek gondot csinálnak maguknak, figyelmeztetnek bennünket, hogy éssnél legyünk, de a szív értelme más törvénynek engedelmeskedik. Ahogy Pascal mondotta: „Les raisons du coeur meme la raison ne connaît point.” – (A szív logikája egészen más, mint az észé – a szív az észet mindig hallgatásra inti!) – „Mert mint a halál, olyan erős a szerelem, olyan a szenvedély. Nyíla tüzes nyíl, az Úrnak lángja. Tenger-

nyi víz sem olthatja el a szerelmet. Egész folyamok sem tudnák elsodorni. Ha valaki egész vagyónát felkínálná is a szerelemért, azt is kevesellnék!” (Ěn. 8,6-7.)

Persze tévedésbe eshetünk. Sokan túl gyorsan, és túl vakmerően esküsznek a szerelemre vagy szeretetre, épp ezért zátonyra fut életük. De mielőtt ilyen eseteket idéznénk, legyen meg az a komoly szándékunk, hogy ne tegyük tönkre a szeretetet, és ne mondjuk tüstént ki, hogy hát, igen, olyan szeretettörténetek is vannak, amikor az emberek mindent föltettek a szerelemre, de minden megfeneklett, minden dugába dőlt. Összekötötték életüket valakivel, akiről azt hitték, hogy szeretik, és később kiderült, hogy ezt a lépést nem lett volna szabad megtenniük.

Találunk igazi szerelemtörténeteket a falvakban, a gazdagok villáiban és a nagyvárosok síkatoraiban, vagy falusi viskókban, Bécsben éppúgy, mint Budapesten vagy Prágában, függetlenül a politikai rendszertől, vagy a bőr színétől. Igen, a szeretet nem ismer határokat. Nem szoríthatja partok közé sem folyó, sem hegy, sem tradíció, sem előítélet. Még a vallási különbségeket is át tudja hidalni. A szeretet előtt nincsen semmifélegát akadály.

S milyen fontosak ezek a sehol föl nem jegyzett és meg nem filmesített, de megélt szerelemtörténetek az emberek életében! Amikor két ember igazán egymásra talál, akkor mindig úgy tűnek egymásnak, mintha egyik a másik számára valami csoda lenne, pedig valójában „semmi sem új a nap alatt”, mindig ugyanaz a szeretet nyilvánul meg a két egyén előtt, és nyíltja ki egymásnak a

szívét, lelkét. Az egész világon mindenütt ugyanazokat a szerelmes szavakat sugdossák egymásnak, amit Ajtmatov az ő Dzsamilájának bűgött a fülébe: „Réges-régóta szeretlek. Mielőtt ismertelek volna, már szerettelek, s vártam rád, és Te jöttél, mintha tudtad volna, hogy rád várahoztam.”

III. Van-e sikeres szerelem?

1 Kétkedés és rezignált beletörődés Keserű tapasztalatokra hivatkozva sokan így vélekednek: a szerelem délibáb, ami után mi emberek mindig rohanunk, loholunk ugyan, ami azonban végül is az is marad, ami – legalább is a legtöbb esetben! – illúzió, álom, kielégíthetetlen kívánság, vágy! Vagy kevésbé kerek-perec kifejezve: a valós életben csak icipici darabokban sikerül szeretni, az egyiknek egy kicsit jobban, a másiknak kevésbé, a harmadiknak meg egyáltalán nem. Beszélünk ugyan Rómeóról és Júliáról – mondják ők! –, de mi lesz az ilyen szerelemből tíz évi házasság után? Jól megalapozott az a megoldás, hogy az írók elég gyakran a halállal fejezik be sztorijaikat, vagy a költők olyan ügyesek, hogy a házasságig mesélik el csak, hogy mi történt. Ha Rómeó és Júlia szerelme a modern stresszes életnek vagy a hétköznapiak egyhangúságának, esetleg más férfiak vagy nők csábításainak lett volna kitéve, vajon megmaradt volna-e ugyanannak, ami volt előtte? Környezetünkben élő barátaink mennyi tragikus és keserű történetet tudnak elmesélni az életből, s talán mi is találva érezzük magunkat. A szerelem elsodró erejét és szépségét csak akkor kellene dicsérni és magasztalni, ha az valóban szerelem! Emellett van gyűlöletes és gyászfekete szeretet vagy szerelem is, ami a „szerelem” szónak egyenes megcsúfolása. Az ilyen szerelemben nincs más, mint mások jogainak a semmibevevése, neml kielégülés, játék mások érzel-

meivel, önmagunk beteges hajhászása, egyéni érdekeink előtérbe helyezése. Marlene Dietrich tetszetősen mondja az ilyen szerelemről a „Kék Angyalban”: „Tetőtől talpig csak a szerelemre vagyok beállítva.” De az ilyen szerelem feneketlen verem, halált hozó holló. Aki nem vigyáz magára, az könnyen ilyen szerelemnek lesz az áldozata, ahogy azt Carmen – az egyik legismertebb áriájában – megsejti, és nekünk is tudomásunkra hozza. Nem vitatható, hogy az, ami valamikor ellenállhatatlan szerelemként vagy szeretetként kezdődött, megsemmisülhet. Az ilyen szerelemről vagy szeretetről bebizonyosodhat, hogy csalás és ámtás volt, ahogyan azt Puskin a „Kapitány lányá”ban elmeséli, hogy hőse a lánnyal alapjában véve nem esett szerelembe, hanem csak elcsábította, és utána faképnél hagyta.

2 Az egyház válasza: a szeretet Mindazzal a szkepszissel és szomorú ténnyel szemben, aminek legmélyebb alapja mégiscsak a szeretet utáni vágy, az egyház ellenvéleménye az, hogy lehet igazán szeretni, van eredményes szeretet, s a szeretet valóban sikerülhet, hogyha az emberek annak a „használati utasításai” szerint élnek, akitől a szeretet származik. Ha valaki valamilyen szerszámot vesz, először a szerszám gyártójának használati utasításait kell ismernie, ami lehetővé teszi a használatot.

Még fontosabb ez a bölcsesség az élő emberrel való kapcsolatunkban, akit sok esetben meggyógyíthatunk bánásmódunkkal, de nem cserélhetjük ki benne az alkatrészeket tetszésünk szerint. Mindenki tudja, akinek állata van, hogy pontosan

figyelembe kell vennie annak élettörvényeit, ha azt akarja, hogy növekedjen és jól érezze magát. Hasonló módon kell eljárunk a szeretettel is. Ez is élő valami, növekszik, fejlődik, célirányos, belső dinamikája van, s minden attól függ, hogy azok, akik gondját viselik, finom érzékükkel engedelmeskednek-e törvényeinek, alávetik-e magukat, hagyják-e, hogy az vezesse őket. A szeretet ugyanis csak akkor sikeres, ha az ember aláveti magát törvényeinek.

Isten „parancsolatai” pontosan ezek a „szere-
tetparancsok”. Ezek a szeretet nyelvtani szabá-
lyai, használati utasításai. Elvezetnek bennünket
ahhoz, hogy a szeretet létezni, növekedni és min-
den nehézség ellenére túlélni tudjon. Amikor az
egyház hirdeti a „hatodik parancsolatot”, ezt és
csak ezt akarja tenni: közölni akarja velünk, hogy
mi a szeretet, hogyan vezet sikerre a szeretet, és
hogy mitől kell az embernek tartózkodnia. Ez
egyébként a tízparancsolat többi törvényére is vo-
natkozik. Hadd mondjak el itt egy viccet, amit egy
zsidó rabbitól hallottam. – Amikor Mózes meg-
kapta a tízparancsolat kőtábláját a Hóreb hegyén
Istentől, igen megörült. Nagy örömeben ujjongva
hozta le a hegyről. Lefelé jövet az úton találkozott
egy némettel. „Nézd, mondja neki, mit kaptam
éppen most Istentől. Ez kell nektek, ez majd élet-
ben tart benneteket.” A német nézi, olvassa, mert
közben már jól megtanult héberül, s elkomorodik
az arca, amikor látja az egyik parancsot: „Ne ölj!”
Nem, ebből én nem kérek. Nem mintha kedvem
lelném az ölésben, mint ahogy mások sem, de ez
nekem sok. Továbbmegy Mózes az úton s találko-
zik egy franciával. Neki is ujjongva mondja, hogy

milyen ajándékot kapott Istentől. A francia is kibetűzi valahogyan a héber betűket, betűzi, betűzi, s ő is elszontyolodik, amikor megvilágosodik előtte ez a törvény: „Ne paráználkodj!” Őt sem érdekli tovább a tízparancsolat. Mózes továbbmegy és útján találkozik egy oroszral. Neki is ugyanúgy ujjongva újságolja, hogy milyen nagy ajándékot kapott Istentől. Ha ezt betartják, nem lesz nekik sem szükségük Marxra, Engelsre, Leninre vagy Sztálinra. Az orosz is kibetűzi a cirill betűknél is cifrább héber szöveget és a hetedik parancshoz (Ne lopj!) érve, neki is elkomorodik az arca. Őt sem érdekli tovább az egész dolog. Nagyon elszomorodik Mózes a sikertelenség láttán és kókadt fejjel bandukol tovább útján, amikor hirtelen meglát egy zsidót. Boldogan gyorsítja fel a lépteit. Neki is elmondja, hogy milyen nagy ajándékot kapott Istentől. A zsidónak nem kell se szótár, se szemüveg. Mindent gyorsan átolvass, megért és csak ennyit kérdez Mózestől: „Mondja, mibe kerül?” – „Semmibe” – jön Mózes válasza. „Na akkor, adjon belőle tízet, most tüstént, itt helyben!”

E közbevetett vicc után, térjünk vissza a szeretethez. – Ki kell itt rögtön azt is jelteni, hogy nagyon kevés lenne csak azt meghatározni, hogy mi a szeretet, mint ezt főntebb tettem és még azt is megmondani, hogy mik a szeretet törvényei. Mindez fontos, de nem minden, mert az embernek nemcsak ismeretekre, tiszta látásra van szüksége, hanem erőre is, hogy szeretetigényét megélhesse. Annak az ellenvetésnek, hogy Isten törvényei egy ideált fejeznek csak ki, és túl nagy igényeket támasztanak az emberrel szemben, II. János Pál pápa az „Igazság fénye” című encikli-

kájában megkérdezi: „Melyik emberről van itt szó? Arról, aki vágyai rabja, vagy arról, akit Krisztus megváltott?” S ahogyan a pápa tovább folytatja, nekünk az a feladatunk, hogy megértést tanúsítsunk az emberi gyengeséggel és gyarlósággal szemben, de semmiképpen sem szabad megengednünk magunknak azt, hogy a jó és a rossz megítélésének mértékeként a világias gondolkodást fogadjuk el, azt szabjuk hozzá képességeinkhez és gyengeségünk kritériumához. Isten kell, hogy legyen a mértékegységünk, mértékskálánk, semmi, de semmi más.

3 Nem a házastársi szeretet a legfontosabb
Számunkra, keresztények számára egészen világos, hogy a férfi és a nő közötti szerelem fontos, de nem a legfontosabb. Ez a szeretet is boldogító, de nem maga a boldogság. Értelmes, de nem ez az élet értelme. Sokak számára a szeretet útja konkrét út, de nem végcél, mert a célok célja maga Isten, egyes-egyedül csak Ő.

Ennek az igazságnak és örömhírnek nagy jelentősége van számunkra, mert ettől függ, hogy sikerül-e az életünk, sikeres lesz-e vagy sem szeretetünk.

Először is fontos az örömhír azok számára, akiknek az élete többé vagy kevésbé rosszul sikerült, akik házasságának boldogsága csak a közepszerűt érte el, vagy azok számára, akiknek a külső körülmények, pl. súlyos testi fogyatékoság örökre megmásíthatatlan valóság marad. Fontos ez az örömhír azok számára is, akik elveszítették élettársukat. Mindannyiuknak szem előtt kell tar-

taniuk, hogy életük igazi szeretetének valósága Krisztus. Csak ebben az esetben nem zuhannak le a reménytelenség és klátástalanság feneketlen mélységébe. Egyébként egy egész sor ragyogó egyéniséget tart számon soralban az egyház, akik példát mutattak az életükkel. Annak ellenére, hogy boldogtalan házasságban éltek vagy elvesztették szeretett élettársukat, mégsem roppantak össze, mert az Isten iránti szeretet, az Istenhez való hűség és a jó lelkiismeret mindig megmaradt s mindig mindennél fontosabb tény volt az életükben. Egy német közmondás szerint: „Ein gutes Gewissen ist ein sanftes Ruhekissen” – „a jó lelkiismeret puha párna: aki azzal alszik el, szép lesz az álma!”

Hogy egynéhányat megemlítsék, ott van a fiatalon megözvegyült Szent Erzsébet vagy Chantal Johanna példája, de gróf Jägerstätter Ferencé és nejéé is, akik a náci terror áldozatai lettek. Vagy például Szent Mónika története, és a boldogtalan házasságban élő Genuai Kataliné, akinek végül is sikerült férjét jobb belátásra bírnia.

Néhány férfit is meg kell itt említenem. Mórús Szent Tamást például, aki szerette családját, és mégis – vértanúságot vállalva – búcsút vett tőle, mert hű akart maradni lelkiismeretéhez; Flui Szent Miklóst, aki azt a sajátos hivatást kapta, hogy otthagyja a családját, és mint remete, egyedül Istennek éljen.

Megható a története annak a férfinak, akitől Fatima helység neve származik. Ez a portugál tiszt nagy győzelmet aratott a királyért vívott egyik csatában. Jutalmul a szép mór hercegnőt kérte, akinek Fatima volt a neve s a portugálok

börtönében volt fogoly. A király azzal a feltétellel teljesíti az ifjú tiszt kérését, ha Fatíma szabad akaratából felveszi a keresztséget és önként lesz a felesége. A szeretet diadalmaskodik a két nép ellenségeskedése fölött. Boldog életet élnek együtt, de Fatíma fiatal éveinek teljében meghal. Ekkor a férj elhatározza, hogy még hátralévő életét Istennek szenteli, kolostorba lép.

Másodszor: Krisztus szeretete minden házastársi szereteten túl, a boldog házasságokat megélt házastársak részére is a legfontosabb jelentőségű, mert e nélkül ők is veszélybe jutnak. Egymás iránti kapcsolatuk megfeneklik, leszűkül a szexre, valami titokzatos „túljó”-ban megcsömörlik. Ha valaki ugyanis azt hiszi, hogy társának az egész életen át mindig a „teljes boldogságot” kell számára jelentenie; hogy neki mindig a „legnagyobb” vagy a „legszebbnek” kell lennie, ahogyan ezt a különféle operettdalok szövegében mindig hallhatjuk, az nagyon téved. A kiábrándulás, vagyis az a tapasztalat, hogy a másik mindezt együtt nem tudja nyújtani, mert igazán nem is nyújthatja, elkerülhetetlenül bekövetkezik. Ebben az esetben azonban a szerelem (vagy az, amit valaki annak tart!) az eltúlzott követelmények miatt tönkremegy.

Ezzel szemben az egyház ezt vallja: Az embernek szeretnie kell társát, de nem szabad őt istenítenie. Az „istenítés” szó csalárd. Valakit odahelyezni, ahol egyedül Istennek szabad uralkodnia, ez mindennek a vége. Erre a „feladatra” senki sem született, senki sem tud oda felnőni. Ez a kísérlet még kísérletnek is hajmeresztő, végül is biztosan dugába dől. Ha

azonban egy házaspár életében Isten elfoglalhatja magának az őt megillető helyet, akkor száműzve lesz onnan minden ilyen igény vagy kísérlet. Az élet legmélyebb értelme, a boldogság legalapvetőbb oka a házasságban élő felek részére Isten, de mindkettőjük részére együttesen is Ő. Ez nem lehet ok arra, hogy irigykedjenek egymásra. Ennek csak haszna lehet az, hogy megkönnyíti a szeretet terhét. A legkedvesebb egyén is megmaradhat annak, ami: a férfi férfinak, a nő nőnek jótulajdonságaikkal és hibáikkal együtt. „Adjátok meg az embernek, ami őt szeretetből megilleti, és Istennek is azt, ami Istent megilleti” – mondhatnók Jézus jól ismert szavait egy kicsit megmászva. Ha megadjuk Istennek, ami neki jár, akkor megadhatja az ember élettársának is azt a szeretetet, ami neki jár. Ebben az értelemben valóban teljesen Istenél lehetünk, ugyanakkor teljesen a „férjünké” vagy a „feleségünké”. A szeretetnek ez a „teljessége” nem mond ellent egymásnak, hanem fölfokozza, fölléptíti a szeretet tüzeit. Ha ugyanis Isten jelen van a házastársak között, akkor a házastársak közötti szerelem nem legyengül vagy unalmassá lesz, hanem megnövekszik, és még jobban, mint eddig az öröm és boldogság forrásává válik. Az igazi vallásosság nem tompítja le a földi szeretetet vagy szerelmet, hanem megtisztítja a tudatos és öntudatlan önzéstől. Távol van attól, hogy megzavarná, inkább tökéletesebbé teszi. Ezért érvényes ez a szabály: minél nagyobb valakiben az istenszeretet, annál nagyobb a férfi és nő, a

gyermekek, sőt az egész teremtet világ iránti szeretete is.

Mindez tulajdonképpen katolikus szempontból magától értődik, de gyakran olyan ismeretlen, hogy újra meg újra kell hangsúlyoznunk!

IV. A szerelem csapdái, nevezetesen a tisztaság immunis rendszere

Természetesen borzasztóan naiv dolog lenne azt hinni, hogy a házastársi és a szexuális szerelem valamiféle „boldogságsziget”, ahol a bűnbeesésnek semmiféle hatása nem észlelhető. Szomorú tapasztalat, hogy milyen hamar kihűl a házastársakban a szerelem. Következménye civakodás, hatalmi harc vagy elsáncolódás a másikkal szemben.

Nagyon, de nagyon gyakran látott már az ember házassági jelenetábrázolásokat színházban, moziban (Ingmar Bergmann filmjeiben). Az ilyen elszomorító házassági zátonyra futási lehetőségek miatt sok embernek megvan az oka a pesszimizmusra. Gondoljunk pl. Tolsztoj „Kreutzer-szonátá”-jára!

Magától értődik, hogy a szeretet vagy szerelem halála a szexuális kapcsolatokra is kihat. Ez után beteges, sőt bűnös formákat is ölthet. Azonban itt is ugyanaz a helyzet, mint más életterületeken: Itt is vannak nemcsak halálos bűnök, hanem apró, mindennapi „bocsánatos bűnök” is a házastársi szeretet ellen, amelyek a házasságot megnehezítik, s ezek is kihatnak a házasságra minden dimenziójukban.

1 **Vágy szeretet nélkül** „Közösülni koegzisztencia nélkül – ördögi aktus”, mondja Karl Barth, az evangélikus teológus, s igaza van. A szexualitás egyes megnyilatkozási formáinak

semmi köze a szerelemhez. Ha eltekintünk is a tulajdonképpeni perverzításoktól, a bibliai elbeszélések éppúgy, mint a nagy művészek megrendülve vetítik szemünk elé az ilyen szeretet nélküli vágyakat:

- Amnon, Dávid egyik fia becsalogatja egyik féltestvérét a szobájába, megerőszakolja, majd elüzi otthonról (2Sám 13. fej.).
- Két idősebb férfi ráveti a szemét a mit sem sejtve fürdő Zsuzsannára, s kényszeríteni akarják, hogy közösüljön velük. Jellemtelenségük azonban hamarosan kiderül. Vissza akarnak élni a hatalmukkal, de Dávid éleslátása és bátorsága megmenti Zsuzsannát, akit emiatt megköveztek volna (Dán 13 fej.).
- Wolfgang Amadeus Mozart operájában Don Giovanni, a nagy nőcsábász megkísérli, hogy minden nőt, aki tetszik neki, ágyba vigyen, s utána bejegyezze a füzetébe ezt a „győzelmet”, anélkül, hogy a legkevésbé is komolyan érdekelné az, akivel együtt hált. Micsoda emberi aljasság és tragédia az ilyesmi!
- Dosztojevszkij ismert regényében, a „Karamazov testvérek”-ben az édesapa azzal hengeg, hogy a legnagyobb nyomorban élő nőt is élvezeti cikké tudja tenni.
- III. Richárd személyében Shakespeare egy olyan férfit állít színpadra, aki a „szeretetet” hatalmi politikai eszköznek használja föl, s van mersze, hogy a meggyilkolt férjek özvegyeit meghódítsa magának, – és ez ráadásul még sikerül is neki!

Vannak nők is, akik visszaélnék a szerelemmel:

- Carmen nem szereti a férfiakat, abban tetsze-

- leg csak, hogy mindegyiket különösebb nehézség nélkül meg tudja magának hódítani.
- Delila a legkisebb lelkiismeret-furdalás nélkül elárulja Sámson, éppen abban a pillanatban, amikor az ágyában karjai közt fekszik.
 - Heródiás lánya olyan szépen táncol, hogy Heródes lefejezteti miatta Keresztelő Szent Jánost, azt a Jánost, akiről azt mondta az Úr Jézus, hogy nem volt nála nagyobb próféta (Mk. 6,17).

De nemcsak a színpadon vagy a bibliai történetekben, hanem az egész világon nagyon sok a bűn mindennap. Oka! a rendetlen, féktelen vágyak, amiket Mozart gyönyörű zenéje sem tud elejeztetni. Ha már egyszer elkövették őket, nemcsak az elkövetőjükben, hanem azoknak az áldozatoknak a lelkében is büntudat ébred, akik ezeknek az erőszakos emberi tetteknek áldozatai lettek. A szexualitásnak ezt az aljas, ellenszenves arculatát látjuk minden gyerekekkel való visszaélésben, megerőszakolásban, leánykereskedelemben és szexturizmusban. S nemcsak azok vesznek benne részt, akik a társadalmon kívül élnek. Az úgynevezett „kemény pornográfia” üzlet, bizonyíték arra, hogy ezért az árucikkért nagyon sok és magas árat fizetnek a kuncsaftok.

Egyébként emlékebe kell idéznünk mindazokat a nőket és férfiakat, akik mások házasságát meg gondolatlanul összetörik, vagy azokat, akik valahova „beházasodnak”. S ezt nem „szerelemből” teszik, hanem a pénz, szenvedély, hatalom, hírnév miatt. Az ilyen házasságoknál mindez közre játszik, de fő szempont a pénz. Minden más ennek van alárendelve!

2 Az önzés és gőg fenyegette szerelem Mint-hogy nincsen másmilyen ember, csak bűnös, minden szeretetet fenyeget a bűn. Aki ezt tagadja, nem ismeri sem az életet, sem önmagát! Jóllehet a szexuális szerelem folyamata mindig „ugyanaz”, mégis egészen más akkor, ha élteti a szeretetet, mint akkor, ha az átkarolást csak egy „szexuális judáscsók” követi, ami mögött nincs semmi egyéb, mint önkeresés, saját magunk önkielégülése, figyelmetlen megkívánása, szokásos felhasználása a másiknak, kíváncsiság és önigazolási vágy.

Vannak aztán olyan pillanatok, amelyekben a házasságban élő felek az átölelést valami borzasztó, szégyenletes, rendellenes tettnek tekintik, mert hiányzik nekik valami, igen!, az „igazság”, ahogyan azt Ingeborg Bachmann egyik figurájával kifejezi (Gedichte, Erzählungen, Hörspiel, Essays; München 1964.).

Milyen igazságra gondolt? Kétségkívül arra, amely azt mondja, hogy minden szexuális közösülés szeretet. Mi, keresztények hozzátehetjük, hogy – ami a legtöbb a házasságban nincs meg – az tökéletes szeretet, amit Krisztus hozott a világba!

Egy felnőtt, érett ember lelkiismeretéhez hozzátartozik, hogy a szexuális önzést megkülönböztesse a vágytól, s hogy valóban mintegy csatározzon önmagával, nem azért, hogy megfeddje önmagát, hanem azért, hogy helyet teremtsen a szeretetnek, mint amikor az ember egy virágot, amit a megfojtás veszélyeztet, kiszabadít a gyomok közül.

Azt a benső magatartást, amely a legkisebb sze-

xuális visszaélés ellen is védekezünk, mégha nem oly veszélyes is az, tisztaságnak nevezzük. Ez az erény, ebben a szexuálisan kizsákmányolt, kiszípolyozott, kilúgozott világban – a szexuális visszaélésektől kezdve, a pornográfián át, egészen a szexuális megerőszakolásokig – minden ember számára, aki meg akarja tartani emberi méltóságát, *életszükséglet!* A tisztaság nem zárja ki a szerelmet, csak védi és immunrendszert épít ki köréje. Tisztaság nélkül nincsen szerelem. A szerelem enélkül előbb vagy utóbb tönkremegy!

Hogy egy kicsit maibb szóhasználattal, és talán érthetőbben fejezzem ki magamat, ezt most így fogalmazom meg újra: A tisztaság és szemérem a környezetvédelmi belterület aktív ágense, ami által a szerelem területe szép marad. A szűzies magatartás meggátolja azokat a vétkes vágyakat, amelyeket a szerelem fölgerjeszt, a szemérem pedig attól óvja meg az embert, hogy mások játékszere, szextárgya legyen.

V. A házasság előtti szeretet-szerelem és igent mondás

„Nem gondolok a holnapra, mert szeretlek.” Némely szentimentális dalban találkozunk ilyen s hasonló ömlengésekkel, amiknek az ostobasága és benső ellentmondásossága gyakran a napnál is világosabb. Hozzá tartozik ugyanis a szere-tetthez, hogy messzebb nézzen a pillanatnál és az örök jövőt is szemügyre vegye.

Pláton, a görög filozófus mesélte egyszer a kö-vetkező történetet. Hefaisztosz, a kovácsmester-ség művésze találkozik két emberrel, akik szere-tik egymást. Megkérdezi őket: „Jó emberek, mit tehetek értetek?” Minden habozás nélkül ezt a vá-laszt kapja tőlük? „Kovácsolj bennünket úgy össze, hogy ne tudjunk egymástól elválni, örökre együtt maradjunk!”

Amit Pláton ezzel a mesével kifejezésre akart juttatni, azt minden szerelmes ember akarja: örökre együtt maradni a partnerrel. Ilyen isteni kovácsmester művészet nincs sehol a földön, ha-nem csak szabad akaratú, személyes elhatározás, amit az ember tesz vagy tehet: én vállalom mind-ezt a partneremért, a hűség, a végleges elkötele-zettség kedvéért, amíg a halál el nem választ min-ket. A biblia hozzáteszi: „ez az elkötelezettség ér-vényes nemcsak Isten előtt, hanem Isten maga az, aki egy ilyen elhatározás megtevésében közre-működik.” Ezért nem szabad azt, „amit Isten egy-bekötött, embernek szétválasztania”.

Ezért van az igen-nek olyan nagy jelentősége a

házasságban. Ez nem polgártársak közötti meg-
egyezés, nem csak „egy darab papír”, üres forma-
litás. Nem fölösleges szertartás, aminek a szere-
tethez semmi köze! Épp az ellenkezője igaz: az
igennek a szeretetből kell jönnie, mint ahogy a
rügyből lesz a virág. A „szabad szerelem” – találó-
an jelenti ki Chesterton –, olyan, mint egy „fehér-
fekete” egyén, vagyis valami ellentmondásos vala-
ki, ami vagy aki a valóságban nincs. Az az egyén,
aki ezt az előbb idézett mondatot hozzá meri tenni
a szeretet fogalmához és azt komolyan gondolja, az
nem tudja és nem is akarja magát elkötelezni, a
másikhoz odakötözni. Az becsapja önmagát is, de
egészen biztosan a partnerét. Ha valóban nem
akarja magát így elkötelezni (ebben a szavunkban,
nagyon helyesen és szemléletesen ott a *kötél* szó,
ami sem férc, sem cérna, sem madzag, sem spárga,
de lánc sem, hanem valami egészen más!), akkor
még nem olyan a szeretete, hogy alkalmas lenne a
közös életre, és mindenekelőtt a gyermeknemzés-
re, amire neki okvetlen szüksége lenne.

Valakivel együtt élni, anélkül, hogy vele össze
akarnók kötni magunkat, szigorúan véve ugyan-
az a tény, mint valakivel szerelem nélkül házas-
ságot kötni. Szeretni az „igen” kimondása nélkül
és „igen”-t mondani szerelem nélkül, mindkettő
melléfogás, a nő és férfi házassági viszonyának
teljes félreértése vagy félremagyarázni akarása.
Természetesen lehet alapos okunk rá, hogy még
ne kössünk házasságot vagy hogy a házasságra
egyáltalán ne is gondoljunk. Helyesen járnak el a
szerelmesek akkor, amikor az eszüket nem teszik
félre, hanem éppen ennek a döntésnek a megho-
zatalára nagyon is igénybe veszik s elfogadják ezt

a kívülről jövő tanácsot, de természetesen nem mindegyiket! A probléma azonban az, hogy annak, aki valóban szeret, ez a magát viszatartani akaró állásfoglalás nagyon nehezebbre esik. Lehet, hogy belátja, az „igen”-t mondás ugyancsak elsi-etett, szenved miatta. De ez a szeretet erő, amely egyesülésre ösztökél.

Az elkötelezettség, a felelősségvállalás, a más-
kért hozott és szeretetből megtett döntés alapozza
meg a „szeretet kötelékét”. Ezáltal lesz a házasság a szeretet természetes betöltése. Azt hinni, hogy igaz szerelem csak a házasságon kívül van, és hogy a házassági kötelék a szerelem végét vagy halálát jelenti, mint ahogyan ezt egyes francia, angol, azaz egyes nyugati írók kiagyalták, és szellemeskedve terjesztgették összefércelt irományaikban, nem más, mint az igazság megcsúfolása, szemenszedett hazugság, emberellenes tévhit. Az igazság az, hogy a házasság életszükséglet, mert nem lehet elválasztani a szerelemtől. Aki mást hirdet, az vagy az emberiség legjobb belátása ellen beszél, vagy még nem tudja, hogy igazában mi is a szerelem. Ez akkor is igaz, ha II. János Pál pápával együtt elismerjük (*Familiaris consortio* 81), hogy azoknak a motívumai, akik partnerkapcsolatban élnek, nagyon különbözőek. Ha valaki ezt nem látja, nagy tévedésben ringatja magát. Azonkívül mivel az emberi életnek ez a témaköre nagyon érzékeny, arra int a pápa, hogy amikor a fiatalokkal erről beszélgetünk, azt „diszkréten és tapintatosan” tegyük. Ez nem akadályozza őt meg abban, hogy kimondja a mai fiataloknak: Az az első férfi vagy nő, akivel szerelembe estek, kellen-e, hogy a férjetek vagy a feleségetek legyen.

VI. Szerelem, gyengédség, nemi közösülés

Csodálatos egység van az ember, a test és lélek szimbiózisában. Mindkettőnek szüksége van a másikra, hogy élni tudjon, és az legyen, ami: emberi test és lélek összetartozása. Ez a feltétele mindannak, amit gyakran elfeledünk, ti. hogy a testünk is „lényeges része embervoltunknak. Tehát „bármilyen nagy legyen is az emberi lélek, az ember mégiscsak nagyobb, több mint a lelke” – fejtegeti Joseph Seifert, a filozófus, aki – korunk más filozófusaitól eltérő módon –, újra mélyen átgondolta az emberben titokzatosan összegyűrt lelket és testet. Ennek a testi-lelki egységnek különleges jelentősége van a férfi és nő közti viszonyra nézve, ami az egész embert veszi célba, a testből és lélekből álló embert. Ennek a szerelemnek szerves része az átkarolás, a gyengédség és a testi egyesülés vagy közösülés.

Természetesen van anyai és atyai-apai gyengédség. A barátok és testvérek átölelik egymást, az emberek kezét fogják, integetnek egymásnak, vagy valami más jelét adják egymás iránti szimpátiájuknak. Mindezek testi, érzékelhető, szemmel látható jelei a szeretetnek és a test „nyelvének”. De – és erről van most itt szó! – a férfi s nő közötti szerelem mégis egészen más, és minden ember tudja, hogy ez így van. Mennyivel másképp ölelik és csókolják meg egymást a szerelmesek, mint a jó barátok és a család gyermekei, a testvérek! Minthogy a szeretet messze űzi a nemi

visszaélés veszélyét, nincs szükség ugyanolyan minőségű szégyenérzetre ezek között az utóbbi, különböző viszonyban élők között. Mindeneke-lőtt: azokban, akik erre képesek, a szerelem föl-gerjeszti a vágyat, hogy a legbensőségesebben egyesüljenek. Ezt nem tudjuk valami logikus le-vezetés végeredményeként „bizonyítani”, de, szí-vük legmélyén az emberek mindig tudták és ma is tudják, hogy mit jelent a test nyelvén a szexu-ális egyesülés: *önmagunk teljes odaadását!*

Ha lenne a test nyelvére nekünk is egy lexiko-nunk, mint az angoloknak vagy az oroszoknak, és ezt felütnénk ennél a kifejezésnél, hogy „nemi kö-zösülés”, akkor kb. ezt találnánk ott magyarázat-ként: „szeretlek mindenestül, ahogy vagy, fenn-tartás nélkül neked adom magamat, elfogadlak a múltaddal, s a jövőddel, helyesebben a mi jövőnk-vel, bármit hozzon is az, és azt a képességedet, hogy atya, illetve anya légy, úgy tekintem, mint ajándékot és föladatot mindkettőnk számára.”

Ezért mondja II. János Pál pápa: „Következés-képpen a nemiség, ami által férfi és nő a házasság emberek számára fenntartott, sajátos módon egy-másnak ajándékozza magát, nem pusztán bioló-giai tényező, hanem az egész személyiség legben-sőbb magjáig hatoló valami. Ez az egyesülés, íga-zán emberi módon csak akkor és csakis akkor történik meg, ha kapcsolódik a szerelemhez, amelyben a férfi és a nő fenntartás nélkül elköte-lezi magát egymásnak a halálig. A teljes fizikai odaadás hazugság lenne akkor, ha nem lenne jele és gyümölcse a személyes odaadásnak, ami az egész személyt magába zárja” (*Familiaris consortio* 11).

Nézzük meg napjaink korszellemének a szeretet parancsára vonatkozó törvényét: azoknak az embereknek, akik szeretik az egyházat, csak akkor kellene követniük érthető vágyukat a teljes odaadásig, amikor Isten rendelése szerint a teljes odaadás jeleként a szeretet fenntartás nélküli igenje már elhangzott, és a szabad döntés a másik fél elfogadása mellett megtörtént. A váagnak sosem lenne szabad „lehagynia” a szívet, ami azt jelenti, hogy a test nem mondhat igent a váagnak. Konkrétan: az embereknek csak akkor lehetne szexuálisan közöszlőniük egymással, amikor ebben már döntöttek, és nem csak dönteni fognak!

A népek tapasztalata azt mutatja, hogy ez a döntés Isten törvényének nyilvánossága nélkül sok esetben nagyon is kérdéses, és sok szenvedés forrása. Ami azelőtt világos volt, és látszólag, semmi „ha”-t és „de”-t nem tűrt meg, egész más megvilágításban jelenik meg később „utána”.

A remélt és várt boldogság szomorúsággá válik! Ilyen és más, – éppúgy profán, mint vallásos – okokból házassági szertartások alakultak ki. Így világos, hogy ki házas, és ki nem. A hit fényében nézve – igen, a hit valóban fény! – a keresztény ember számára világos, hogy házassága igazában csak az Isten előtt elhangzott „igen” után kezdődik el. Mivel csak egyfajta erkölcs van a férfi és a nő részére, ebből az következik, hogy a férfinak és a nőnek csak az esküvő után szabad egyesülnie.

Ebből az is magától értődő, hogy: minél kisebb a szerelem, és minél gyengébb az akarat az elkötelezettségre, annál nagyobb a bűn. Másrészt az is, hogy minél mélyebb a szerelem és minél közelebb van mindkét fél (talán már jegyesek is!) az

„igen” kimondásához, hogy a házasságukat megalapozzák és elkezdhessek, annál kisebb az erkölcsi problémája a nem házasságon belüli nemi közösülésnek.

Természetesen, ezen összefüggések együvértartozásának a belátása teljesen attól függ, hogy a nemi közösülés az-e, ami: a teljes odaadás jele. Az emberi konvencióktól megkülönböztetve, hogy pl. a piros lámpánál meg kell állnunk, a zöldnél továbbmehetünk, ezt a házassági erkölcsi törvényt nem lehet önkényesen megváltoztatni. A testnek megvan a maga nyelve. Megtehetjük azt, hogy nem figyelünk rá, nem lehet azonban azt újra meg újra definiálni.

VII. Szezelem és gyermek

1 Az állatok szaporodása és az emberi nemzés különbsége Még ha a közösülés külső formája közös vonásokat mutat is az állatok pázrásával, a nemzés egészen más az embernél, mégpedig azért, mert az ember *szeret és tud döntést hozni*. Szelemiségénél fogva nemzésakor nem csupán az ösztönök vezetik, mint az állatokat. „Ádám megismerte feleségét Évát, ez fogant és gyermekeket szült...” – olvassuk a teremtetéstörténetben, a biblia első könyvében. Ostobaság lenne azt mondani: „A kandúr megismerte a macskát.” Nem hiába fejlesztette ki az ember a nyelvben az állatok pázrását megjelölő sajátos szókincset, fogalmakat. Egy egész világ választja el az állatok pázrását az ember szexuális „megismerésétől”. A külsőleg nagyon hasonló gyakorlat nem ugyanaz az embernél és az állatnál. Amikor az állat tüzel, akkor kész arra, hogy pározzon anélkül, hogy tudná, hogyan történik ez nála. Persze sok tekintetben az állatoknál is érződik Isten csodálatos ereje, hatalma, aminek mindig megvan az értelme és bámulatos az összefüggéseiben. De amit megcsodálunk, az mindig az állatokban lévő intelligencia, nem az állatoknak az intelligenciája. Hogy a pázrás az állatoknál teljesen ösztönszerű, azt talán már azzal a biológiai ténnyel is jelezni akarta az Alkotó, hogy szexuális szervük nem központi, bárhol megtalálható a testükön, lent, fönt, oldalt, elöl, hátul. Az ember szexuális szervének a helye majdnemhogy centrális, és ami még fontos-

sabb, a közösülés mindig személyes jellegű. Nincsen időhöz, fajhoz, kulturális különbségekhez kötve. Az ember minden alkalommal maga dönti el, hogy akar-e közösülni vagy sem, az ember, a személyes ember, az Isten hasonlóságára teremtett ember, a felelősséggel felruházott, lelkiismerettel rendelkező ember. Az állatoknál sosem látta még senki, hogy zavartnak érezték volna magukat valaki előtt, ha a párzás ideje rájuk tört. Ezt utánozni Párizs, Bécs, London, New York, Varsó, Prága, Moszkva vagy Budapest utcáin, teljes nyilvánosság előtt semmiképpen sem vall valami nagy emberi okosságra és igazi embervoltunk magasabb rendűségének a kifejezésére!

Az ösztön, mondja D. von Hildebrand, mindig olyan erő, ami csak „hátról” hajt... Az ember tudatos és szabad cselekvési módja kapcsolódhat az ösztönhöz, de természeténél fogva egészen más.

2 **A szerelemaktus és az új élet eredete** A modern autókban van egy kallantyú, ami többféle funkciót tölt be. Ez nagyon praktikus a kocsivezető részére, de ezen kívül nincs más szerepe. A szerelemben egész másként van. Hogy éppen a férfi és a nő legintimebb kapcsolatából új élet forrásozzon, az nem egy ilyen sok funkciójú kallantyúval szabályozható és teremthető meg. Nem! Ez inkább a hit egyik jelentős igazságára emlékeztet: Isten megteremti az embert, az egész világot, nem csak „úgy”, hanem szeretetből. Megrettenve állunk a világ megmagyarázása előtt. A világ azért van, mert benne Isten minket és minden egyes teremtményt a saját

egyéni rendeltetésének megfelelően valóban szereti. Az egyház meg van róla győződve, hogy Istennek semmi más oka nem volt, hogy megteremtse a világot, mint a szeretet és a jóság.

Az ember azonban, akit Isten a saját képére teremtett, sajátos módon hasonlít Teremtőjére. Az a természete, hogy szeressen. Egyedül ez tudja betölteni. Ez segíti abban, hogy meg tudja valósítani önmagát, hogy boldog legyen. Ahogy Isten az ember testét agyagból formálta, éppúgy a lelkét is valamiféle titokzatos „anyagból” hozta létre. Ez képesíti, hatalmazza föl a szeretetre. A filozófusok ezt „személyi, szellemi léleknek” nevezik.

Itt hozzá kell fűznünk, az a szeretet, amiről szó van: gyümölcsöző szeretet. Ahogy az ember Isten szeretetének köszönheti létét, s ezután Istentől függve és egy, bizonyos értelemben vele együttműködve szülei szerető, egymás átkarolása révén ugyanúgy adja ezt a szeretetet tovább a szeretetben egyesülve. Ez a szerető átölelés és nemzés mindenesetre nem történik meg önmagától, hanem az ember felelősségére van bízva. Megvan a maga belső, szükséges rendje-módja. Hogy a házassági, testi odaadás valóban emberi és jó legyen, a partnerek motivációjának okvetlen feltétele a szeretet kell, hogy legyen. Egy, még mindig nagyon elterjedt előítélettel szemben ez egyház elutasítja azt a nézetet, hogy ha a házasfelek egyesülnek, azt csak azért tehetik, mert embert akarnak nemzeni, szülni. Az ilyen felfogás méltatlan, nemkeresztény és épp ezért erkölcstelen nézet az, hogy a házasfelek csak azért közösülnek, hogy gyermeket hozzanak a világra. Az a motívum, hogy „szeretnénk most egy gyermeket nemzeni,

szülni” sokszor nem alkalmazható, és joggal, ha egy házaspár felelősségteljesen akar élni. Azonban *mindig* az kell legyen motívumuk: „Hagyd, hogy átöleljelek, mert szeretlek.” Mert az, aki csak a nemzés miatt vagy még inkább csak az élvezet miatt akar nemileg közösülni, vétkezik! Ez az egyház igaz tanítása.

Nem volt annak sem értelme, hogy a szeretet vagy a nemzés magasabb-alacsonyabb fokairól beszéltünk, vitáztunk. Már 300 évvel ezelőtt a tridentin zsinat határozataiban megtalálható az egyház tanítása: A szeretetet a házasság „első” céljának nevezhetjük. 1930-ban XI. Pius pápa emlékeztet újra rá „*Casti connubii*” című enciklikájában, nyilván azért, mert enyhíteni akarta a vele kapcsolatos konfrontációkat.

Egész egyszerűen kifejezve: adva van egy kiváló sakkmester, egy sibajnok, és egy harmadik, nagyszerű zseni a szónoklásban. Anélkül, hogy ne sarkítanók ki, hogy ki miben specialista, egyikről sem mondhatjuk el, hogy ő „a legjobb”.

Ez a helyzet a házasságban is. Ha a házasság sikerét abból mérjük le, hogy a szeretet jelentőségét és a házastársak életszentségét tesszük meg benne a legfontosabbnak, akkor a szeretet sokkal fontosabb lesz, mint a nemzés, vagy a gyermekszülés, és ebből a szempontból a szerelem a házasság „elsődleges” céljává válik. Itt természetesen lelki szeretetről van szó, ahogy Mária és József is szerették egymást, de vallási okokból nem tettek eleget házassági feladatuknak. Így igazában hézagos volt a házasságuk, mert nem éltek házaseletet.

A házastársi szeretet „koronájának” és bizo-

nyos értelemben „első céljának” tekinthető ugyan a gyermeknemzés, de csak akkor, ha az új ember nemzésének, életfakadásának, vagy megszületésének a tényét úgy tekintjük, mint valami csodát, amelynek eredményeként az új életet az örökkévalóságra is megszülnék a szülők. Minden ember, aki e világra jön, azért születik meg, mert megvan a reménye az örökkévalóságra (*Gaudium et spes*, 48). Hogy a nemi közösülés biológiai lefolyásának nem új ember világrahozása az elsődleges feladata, erre nem kell több bizonyíték. Ebből a szempontból kell tekintenünk a szerelmet, vagy a gyermeknemzést, és nem szabad az egyiket a másik ellen kijátszani. Ez ugyanúgy kevésbé értelmes valami, mint azt kérdezni, hogy melyik a „fontosabb”, a szem vagy a fül?

3 A szülői hivatás A katolikus egyház főlfogása és tanítása szerint a házassághoz hozzátartozik az is, hogy a szülők képesek gyermeket nemzeni vagy szülni, elvállalják az apaságot és az anyaságot. Ez a nyíltság olyan jelentős az egyház szemében, hogy azt a házasságot, amelyben a szülők eleve megtagadják az atyaság és anyaság vállalását, érvénytelennek tekintik.

Ebből a szempontból nézve a gyermeknemzés a házasságok számára bizonyos „kötelesség”. De sokkalta helyesebb, ha így mondjuk: szülőnek lenni Isten ajándéka, titokzatos részvétel az Ő teremtető hatalmában, a férfi és a nő kiteljesedésének megélése az egymásnak kijáró odaadásban. A gyermeknemzés, illetve szülés képtelensége nagy megpróbáltatás a házastársak részére. De sokkal

rosszabb az, ha megtagadják egymástól az apaság-anyaság jogát.

B. Strauss rámutat erre az igazságra egy gyermektelen asszony sértettségének a tükrében, akit ezért elhagyott a férje. Az író azt írja, hogy mély sebet vág az elhagyás annak a nőnek a lelkében, aki érezte, hogy hozzátartozik férjéhez, de nem tud gyermeket szülni neki. „Ezt te nem tudod föl-fogni! De én, barátom, neked adtam az életemet, s most nincs senki de senki, akit a karjaimba tarthatnék. Egyáltalán nem kaptam tőled életet, ami túlnőtt volna az enyémen, ami megmaradt volna, ami engem betöltve szinte fölöslegessé tett volna. Olykor-olykor szinte ég az egész testem kiteljesedésem lehetőségének ettől a borzalmas megtagadásától. Most úgy élem meg ezt, mint gaztettet, kitaszítottságot. Nem volt időnk gyermekre...” Szülőnek lenni abban áll, hogy tisztelettel és szeretettel elfogadjuk az új embert teljesen olyanak, amilyen, s mindezt a születendő gyermek életének első pillanatától. Ebben a nő normális körülmények között megelőzi a férfit. Neki bizonyos értelemben meg kell tanulnia az apaságot az anyától. A férfi és nő szülő lesz. Magában a szülésben azonban a férfi csak külsőleg vesz részt. Az anyaságban a nőnek behozhatatlan többsége van a férfival szemben. Ennek különleges következményei vannak a férfira nézve, egyenjogúságra hivatottságról az apaság teljes vállalásával tehet tanúságot (*Mulieris dignitatem*, 18).

4 A család és annak jelentősége a gyermek fejlődésére nézve

A tapasztalat mutatja, hogy mennyire szüksége van a gyermeknek szeretetre és védettségre. (S tulajdonképpen nemcsak a gyermeknek!) Tökéletes higiéniaiával láthatjuk el, mindent megadhatunk neki a táplálkozásban, bepólyázhatjuk a legszebb és legjobb pólyákba, egyszerűen, mindent megadhatunk neki, amit szeme-szája csak megkíván, és amit a gyermekorvos előír, – ha nem kap szeretetet, gyengédséget, szülői törődést és odaadást, beteg lesz, apatikus, szavakkal kifejezhetetlen módon kételkedni kezd létének értelmében és szó szerint tönkremegy testileg és lelkileg. A szakértők a léleknek ezt az elnyomorítását, gúzsbakötését, amit sosem tudnak utána egészen helyrehozni, kórházhoz kötöttségnek, vagy a legrosszabb esetben marazmusnak, lelki fásultságnak vagy tespedésnek nevezik.

Aquinói Szent Tamás ezért beszél úgy a családról, mint valami „lelki anyaméhről”.

Találó elnevezés és kép! Ahogy a növekvő magzat az anyaméhben védett és az anyaméhben kívül nem létezhet, hasonló a helyzet a családban lévő gyermekekkel. Szükségük van szüleik őket busgató, védő-oltalmazó szeretetére.

Jóllehet vannak fokozatai a házasság széthullásának, amelyek előre megsejtetik, hogy ez vagy az a házasság előbb-utóbb felbomlik, a szétválás a gyermekek számára kisebb rossz, mint a minden áron való együttmaradás. Nincsen pl. isteni parancs arra, hogy egy ízákos férjjel, aki a feleségét és a gyermekeit rendszeresen veri, és ami még rosszabb, állandóan fenyegeti, együtt kelljen élni. Hogy a házaspár részére a gyermekek java egy

ilyen krízisben magyarázó ok lehet arra, hogy a szétválást ne túl gyorsan hajtsuk végre, ez természetesen itt nem vita tárgya. A gyermekeknek joguk van a szülők szeretetére, s mindent meg kellene tennünk, hogy azt a jogukat biztosítsuk, vagy, hogyha ez valamilyen oknál fogva lehetetlen, valami pótlólagos formában – örökbefogadás vagy pótszülők révén – ezt a jogot megteremtsük nekik. Mindenekelőtt akkor van szükség egy elkerülhetetlenül „hivatalos” családpótlás keresésére, mint utolsó szükségmegoldásra, ha a gyermekek kicsik még, abban az esetben is, ha ennek a pótcsaládnak a vezetése szerzetesre vagy apácára van bízva.

VIII. A szeretet és Isten törvényei az ember javának szolgálatában

A szeretetnek illetően látszögéből, általában a barátságra, és különlegesen a szexuális kapcsolatokra, néhány fontos szabály adódik, amelyeket az egyház megkísérel az embereknek közvetíteni.

1 **Hogy is áll a dolog a szerelemmel, és milyennek kellene lennie?** Mi a szerelem? A feleletek nagyon különbözőek. Rossz tapasztalatokra hivatkozva néha nagy emberek, mint pl. Lev Tolsztoj is, nagyon tévesen nyilatkoztak a szerelemről (Kreutzer-szonáta), mások elfeledtek megkülönböztetést tenni a bűn megjelenési formái és az igazi szerelem között, vagy rosszul értelmezték a szerelem fogalmát, különböző vallási, vagy filozófiai értékszemléletek alapján, mint pl. manicheusok, akik az anyagot a rossz elvének tartották, s ezért megvetették a házasságot is. Az ilyen téves felfogásokkal szemben katolikusokként ezt mondhatjuk: a szerelem Istentől jön, és ez az eredeti bűn nélkül, ahogyan azt Szent Tamás tanítja, még boldogítóbb lenne, mint így.

Mi is hát valójában a szeretet? Nem lehet pontosan meghatározni, de meg tudjuk magyarázni, hogy mi tartozik hozzá és mi nem.

Dietrich von Hildebrand szerint, akit barátai „doctor amoris”-nak, a szeretet doktorának neveztek, a szeretet mindenekelőtt felelet mindarra, ami jó és szép, ami a másikat azzá teszi, ami Isten elgondolása. A szeretet válasz a szeretett

egyén sajátosságára, amivel Isten őt felruházta, megteremtette. Ez megegyezik Dosztojevszkij nézetével, aki ezt mondja a szeretetről: „Valakit szeretni azt jelenti, hogy úgy tekintjük őt, mint ahogyan Isten vélekedik róla” – Josef Pieper, egy másik katolikus filozófus, a következő szavakba öltözteti a szeretet-meghatározását: „Aki szeret, az ezt mondja bensőségesen annak, akit szeret: Jól van, ez vagy te!” (*Über die Liebe, München, 1972.*) Artur Schnitzler megint másként szövegezi meg a szeretet fogalmát: „Valakit szeretni annyit jelent, mint valakiért a világon lenni” (*Der einsame Weg* 4.8). – Azt is mondhatnók, hogy minden nagy filozófus, költő, teológus végeredményben megegyezik abban, hogy a szeretethez hozzátartozik egy állandó kapcsolat utáni vágy, mint olyan szeretet-megnyilvánulási forma, amely a másik javát akarja. A szeretet önmagunk odaadása annak, akit szeretünk, kiröpít bennünket saját érdekeink köréből és kinyitja szívünket a másik számára. Ezért tud másokat megsérteni is. A szeretet a boldogság forrása. A szeretetet le lehet írni a tulajdonságai alapján is, mint ahogyan azt Szent Pál tette: „A szeretet türelmes, a szeretet jóságos, a szeretet nem féltékeny, nem kérkedik, nem is kevély. Nem tapintatlan, nem keresi a maga javát, nem gerjed haragra, a rosszat nem rója fel. Nem örül a gonoszságnak, örömét az igazság győzelmében leli. Mindent eltűr, mindent elhisz, mindent remél, mindent elvisel. A szeretet nem szűnik meg soha” (1Kor 13,4 kk.).

Szent Pál minden bizonnyal nem a házastársi szeretetre gondolt elsősorban, de mindaz, amit mond, vonatkoztatható arra is. Mindenesetre az a

fajta szeretet lebeg szeme előtt, amit az evangélium iskolájában tanult meg ő is, ami csak azoknak az embereknek a számára lehetséges, akik imádkoznak, és Krisztussal bensőséges kapcsolatban élnek.

2 A szeretet nem ismer alávetettséget és hatalmi felsőbbiséget Az asszonynak nemcsak egyszerűen engedelmeskednie kell a férjének, hanem mindketten „alá kell, hogy vessék magukat egymásnak”. Ez az „alávetettség” normális törvényszerűsége a szeretetnek, aminek az a hatása, hogy a másikat meghallgatjuk, és a kéréseit figyelembe vesszük, vele kommunikációs viszonyban élünk. II. János Pál pápa a nő méltóságáról közölt egyik írásában és egyik „hétközi kihallgatáson elhangzó beszédében”, amiben a test és szeretet teológiájáról értekezik, két megrögzött, régi félreértésre tér ki, ami a történelem folyamán sok szenvedést okozott, mindenekelőtt a nőknek.

Az egyik a bűnbeesés történetével kapcsolatos, amikor Isten előre megmondja Évának, hogy a bűn következményeként férje uralkodni fog majd fölötte. A pápa azonban így magyarázza meg ezt: Isten nem azt mondja, hogy úgy kell Ádámnak a feleségén uralkodnia, mint a gazdája egy rabszolgán, vagy ahogy egy édesapa „uralkodik” még kiskorú gyermekén. Más szóval: a szentírási hely egyáltalán nem igazolása a férfi „hatalmi felsőbbségének”. Nem ad igazat azoknak a férfiaknak, akik ma is – spanyol szóval élve – „machó” (mácsó) módra bánnak a nővel. Isten előre látja és kijelenti a bűn szomorú következményét. A másik tévedés Szent Pál írásával kapcsolatos, ahol

az apostol csakugyan a nő „alárendeltségéről” beszél. Ez az alárendeltség azonban, mondja a pápa – és ebben magát Szent Pált idézi –, „nem egyoldalú, hanem kölcsönös”. Majd így folytatja: „Ennek a kölcsönösségnek a tudata kell, hogy megmutassa vagy kiépítse az utat a szívhez és a lelkiismerethez, a helyes erkölcsi magatartáshoz (*Mulieris dignitatem* 24). Ennek a véleményének igazolására Szent Ambrusra hivatkozik, aki ezt mondja: „Te nem úr vagy fölötte – írja ezt a szent püspök Krisztus után a IV. században –, hanem a férje; nem rabszolganőt kaptál benne, hanem egyenrangú élettársat (*Familiaris consortio* 25). – Mindenesetre: ez csak ebben az újfajta keresztény szeretetben lesz lehetséges, amelyben a házasságok megtanulták, hogyan kell egymást szeretni, ahogyan Krisztus, az egyház feje is szerette az egyházat, és fordítva, az egyház is szereti Krisztust! Nagyon helyesen mondta Krisztus, ő nem azért jött, hogy uralkodjon, hanem hogy szolgáljon. Szent Pál is, amikor figyelmezteti a férfiakat, arra kéri őket, hogy úgy szeressék feleségüket, mint ahogy Krisztus szereti az egyházát. Krisztus odaadta magát az egyházért! Ebből a gondolatból azt következtetni, hogy Szent Pál a férfi nő feletti „uralkodását” akarta vele igazolni, vagy megokolni, teljesen téves, tehát melléfogás (Ef 5,21).

A férfi és a nő olyan viszonyban van vagy kellene, hogy legyen egymással, mint Krisztus és az egyház. Aligha merne más valaki ilyen hasonlatot tenni, ha ez nem Szent Pál lenne, aki ezt írta, és pedig úgy, ahogy a keresztények ezt vallják a Szentlélek befolyása alatt. Milyen csodálatos hasonlat! Lélekben csendesen elmélkedve kellene

Isten előtt letérdelnünk, ülnünk, vagy állnunk, ahogy éppen tetszik, ugyanakkor az embernek mindig a házastársára kell gondolnia, és öntudatosan fennhangon mondania önmagának: Így kell nekem őt – a férjemet, a feleségemet – szeretnem! Ez nem több és nem kevesebb követelés az ember számára, mint minden más bibliai kihívás, pl. Jézusnak ez a kérése is: „Úgy szeressétek egymást, ahogy én is szerettelek titeket.” – Ez nekünk csillog, amely a helyes irányt mutatja, ami után mi, tolókoksiba nyomorított bűnösök bátran irányozhatjuk életünket, mert tudjuk, hogy ezt a tolókoksit a Szentlélek tolja, a Szentlélek vezeti.

3 Minden szexualitás lelke a szeretet és gyengédség Az igazi szerelem gyengéd, és a gyengédség sokkal több valami, mint „szexuális izgalom”, vagy „szexuális tapasztalat” egy szexuális partnerrel. Mi a csók? Ez sem az anatómiailag pontosan felsorolható aktív izomrészek és nyálkamirigyek összességének a mozgása, vagy felfokozott tevékenysége!

Én a csók alábbi leírását tudom inkább magaménak elfogadni: „A csók a vágy ajkakra helyezett kicsordulása, lelke, melyben tökéletesen egymásba ömlik a két egyén, hogy egyetlenegy lény nyé forrjon össze.” Mindenekelőtt és valóban csak a szexre, az élvezetre? Vagy mégiscsak nem emberibb és találóbb a következő válasz, ha ilyenén megfogalmazása ma már nem is modern? „Mikor ömlik át lelkem a szívedbe, mikor leszünk olyan összeforrtan és együtemben boldogok, hogy elválaszthatatlanul élünk majd mindig együtt?”

Sokan meglepődnek, hogy a csóknak és vágy-

nak, az intimitásnak, a melegségnek és a közelségnek ezt a leírását már 300 évvel ezelőtt papírra vetette egy nagy író és püspök, aki nem más volt, mint Szalézi Szent Ferenc, akinek az egyház az egyházdoktor címet adta (Szalézi Szent Ferenc, Théotime I,9). Ami érvényes a csókra és más gyengédség kifejezésére, még sokkal érvényesebb a házastársak közötti ölelésre. Ami azt illeti, benső megélése szerint elsősorban a „gyengédség csúcs-pontjának” kellene lennie, véli a katolikus filozófus, Dietrich von Hildebrand, aki, mint talán senki más nála behatóbban, foglalkozik a „szereket csodájával” és a katolikus hit értelmezésének, magyarázatának a fejlődésében úttörő munkát végzett.

Mit gondol tehát az egyház a házastársak közötti egyesülésről? Bizalmatlan? Vissza akarja tartani az embereket ettől az örömtől? Egyáltalán nem! II. János Pál pápa ezt írja: „Rátalál tehát a férfi az első boldogító találkozásban a nőre, és a nő a férfira. Ily módon fogadja el őt bensőleg. Elfogadja, mert a Teremtő neki szánta, neki teremtette, neki adta azzal, hogy Isten a nőt az ő isteni hasonlatosságára nővé formálta, s fordítva, elfogadja a nő a férfit azzal, hogy Isten a férfit, az ő isteni hasonlatosságára férfivá formálta” (*Die menschliche Liebe*, Vallendar, 1985, 128).

A nemi közösülésben is megmarad a partner személynek és partnernek. Szó se lehet arról, hogy ez a személy valami kicserélhető, tárgyi cseccsebecse legyen, akinek a segítségével önző, ösztön-szükségleteink kielégülést nyerhetnek. Fontos az, hogy a másokra mindig a szeretet szemével nézzünk, tapintatossággal, érzékenységgel figyel-

ve a másik fél reakcióit, érzés-megnyilvánulásait, szükségleteit és igényeit. A szeretet oldaláról tudjuk csak fölfogni Szent Pál érdekes, folyton-folyvást visszatérő megfogalmazását a „házastársi kötelességről”, amit természetesen csak mint „szeretetből fakadó kötelességet” lehet igazán helyesen értelmezni. Addig, amíg a szeretet a házassági ölelés és egyesülés rugója és „lelke”, nem kell különösebben beszélnünk „házastársi kötelességről”, vagyis hogy a házasfelek testileg, azaz fizikailag egyesüljenek. Ez nem olyan kötelesség, mint az adófizetés vagy a pontos megjelenés az irodában munkánk kezdetekor. Végeredményben beszélhetnénk ugyanúgy az anyai vagy atyai kötelességről is, hogy a gyermeküknek adjanak tétet, játsszanak vele, – de melyik édesanya és édesapa nevezné ezt kötelességnek abban a nyomasztó értelemben, ahogy ennek a szónak ma az ízét érezzük, ha halljuk vagy kimondjuk.

Minthogy a „házastársi kötelességet” a szeretet diktálja, azonnal megszűnik, ha a házasfelek közösülése csak az ösztön kielégítését szolgálja. A részeg férj, aki házastársi kötelességének akarva eleget tenni, azt feleségétől követeli, nem hivatkozhat Szent Pálra.

4 Tiltott-e a gyönyör? Már Arisztotelész tanította: értelmetlen a „gyönyör” értékéről vagy értéktelenségéről kérdéseket föltenni. Döntőbb az, hogy mitől lesz gyönyör a gyönyör. Gyönyörködni a jóban jó dolog, a rosszban rossz. Ha ezt a szexuális gyönyörre alkalmazzuk, akkor ez azt jelenti: jó az, ha a teremtés céljának megfelel, és a szeretet szolgálatában áll. Sok változatában

azonban rossz, mert nem azt szolgálja. Ahogy látuk, nem beszélhetünk „gyönyör-igenlésről”, vagy „gyönyör-iszonyról” anélkül, hogy ne kellenne figyelembe vennünk, miben gyönyörködik valaki. Önmagában a tűzről sem lehet értékitéletet mondani. A tűz jó, amikor a kályhában ég, duruzsol és melegít. De hajmeresztő, ha lángokban áll a ház.

Szent Tamás szerint az édenkerti állapotban – mint minden más – az érzéki gyönyör is még szebb volt, mint a valóságban létező és bűntől bemozgott világban. Ennek az oka az, hogy ami az ember Isten elgondolása szerint lenni akart, az Édenkertben tökéletesebben megvalósult volna. Mindez érvényes lett volna a házastársi, egymást szerető ölelkezésre, a szív örömeire és a testi gyönyörre is. Szent Tamás még egy lépéssel tovább megy, amikor ezt mondja: aki elutasítja a gyönyört, s valójában „gyönyörtől iszonyodó”-vá lesz, az vétkezik. Ebből az következik, hogy az érzéki gyönyör a szeretett házastárssal kapcsolatban nemcsak hogy „megengedett”, hanem egyenesen az emberi szerelem tartozéka, velejárója. Nemcsak hogy nem rossz, mint ahogyan ezt néha egyesek vélték, mondván, ez „olyan rossz, amivel csak egyes előnyei miatt” élhetünk, mint pl. a gyermeknemzés célba vételekor. A szerelemben bele van ágyazva az öröm. A szeretettől függ, ezért annak megengedett és szükséges járuléka is.

Rossz csak az izolált, kéjes, gyönyört sóvárgó vágy, ami a másikat a saját önkielégítésünk tárgyává degradálja! Ez a világ, egyrészt az önzés, a kéjsóvárgás, a minden áron való élvhajhászás, a másik partner utáni szomjazás, a „dongiovanniz-

mus” között, másrészt a Rómeók és Júliák között vajúdik és fetreng, és türelmetlenül várja, hogy a nászéjszaka végre-valahára fellebbentse fátylát és igent intsen a várva várt élvezeteknek!

5 Szűzi tisztaság a házasságban „Aztán mielőtt egyesülnétek, előbb mindketten imádkozzatok. Kérjétek az ég Urát, hogy ajándékozzon meg benneteket kegyelmével és oltalmával. Ne félj, hiszen öröktől fogva neked szánták, neked kell ma megmentened. Veled tart majd, s biztosan tudom, hogy lesznek tőle gyermekeld...” (Tób 6,18) – olvassuk ezt a hívő ember házastársa iránti magatartásáról szóló írást az szövetségben, Tóbiás könyvében. Bármennyire furcsának hangzik is: a közösülésnek is életeleme, légköre a szűzi tisztaság. Ennek említettük már az okát: a szeretetet. Ahogy II. János Pál pápa kifejti: bele van ágyazva az ember gyönyör utáni sóvárgásába, vágyódásaiba, álmaiba. A szeretetnek azt az erejét azonban, ami a szexuális testnyelviség meghamisításának az antipódja, ellenlábasa, „szűzi tisztaságnak” (castitas) nevezi az egyház. Épp ezért következetesek vagyunk, ha azt mondjuk: a házastársi szeretetnek szüksége van szűzi tisztaságra, mint valami védő és oltalmazó rendszerre, hogy a szeretet szeretet maradjon, vagy egyáltalán fönntudjon maradni és vissza tudjon találni önmagához, ha netalán eltévedt volna. Az olyan nemi vágy, amely függetleníti magát a szeretettől és önállósul, mindig degradáló mindkét fél számára. Ennek az elfajulásnak és degradálásnak a legrosszabb, legkirívóbb esete az utcalány és a playboy, vagy az eltartott nő. Ebben az összefüggés-

ben egyébként jól megmagyarázható, hogy mi a szégyenérzet, s annak szexuális szférája. Semmi köze a prűderiához, és ahhoz a zavart idegességhez, ahogyan egyesek saját testükhöz és mások testéhez is viszonyulnak. A szégyenérzet egyrészt inkább az ember figyelmessége, hogy védekezzék a rossz kívánságok ellen, nehogy mások kéjsóvár tekintetének áldozatául essen, másrészt tapintatosság, hogy másokban szükségtelenül érzéki vágyakat ne ébresszünk föl. Aki ezt megérti, az azt is fölfogja, hogy a szégyenérzet két oknál fogva többé-kevésbé fölösleges is lehet: egyrészt akkor, amikor a helyzet a vágyat tulajdonképpen automatikusan kikapcsolja, mint pl. az orvosi vizsgálatnál, amikor természetes, hogy le kell vetkőznünk a kivizsgálás elvégzéséhez, másrészt akkor, amikor az emberi kapcsolatban teljesen érvényesül a szeretet. A szemérem háttérbe szorulhat, és helyet adhat – és kell is, hogy helyet adjon – a magától értődő bizalomnak. A szerelem által a meztelenség revelációvá válik anélkül, hogy megálázó lemeztelenítéssé válna. Mindenesetre így vélte Shakespeare, aki többet megértett a szerelemből, mint legtöbbje azoknak, akik olyan sokat beszélnek manapság róla.

A házastársi egyesüléshez hozzátartozik az is, hogy az ember úgy tekintse az emberi nemi szervek szerepét, a férfi és nő szexuális szerveinek különbözőségét, hogy azokat Isten teremttette olyanoknak, amilyenek. Az állítólagos „közösülés” egyéb formáinak lehet nemi vágyakat gerjesztő vonásuk, amit különösen – de nemcsak! – a nő esetében kritikusan kell megítélnünk, eltekintve azonban attól, hogy teljes sterilításba fulladnak,

nem rendelkeznek az igazi szerelem jellegével és nyelvével, nem valódi egyesülések. Épp ezért, és nem valamiféle egészségügyi okok miatt, az egyház mindenestül elveti őket.

6 **Hűség** Annak, aki szeret, nincs nagyobb kívánsága, mint az, hogy el ne veszítse a szerelmesét. Beethoven „Fidelio” című operáját a házastársi szeretet dicsőítésére komponálta meg, annak szentelte. Miután Leonóra nagy odaadással és bátorsággal kiszabadította férjét, az megrendülve kérdi tőle: „Mit tettél értem?” Leonóra klasszikus módon ezt válaszolja rá: „Semmit!”. Mert annak, aki szeret, minden áldozat kevéssé tűnik.

a) A hűtlenség kínja

A fölszarvazott férj, a megcsalt feleség egyaránt örök, vidámságot kiváltó témája a színházaknak, mozitermeknek. Az élet valóságában a hűtlenség egy bizonyos belső halál, és oka a legkegyetlenebb lelki kínoknak, amelyek pszichikai és fizikai betegségekben nyilvánulnak meg és sokszor folytatódnak. Mi okozhatja több fájdalmat, mint az, hogy pontosan azon a téren csalatkozunk és sebződünk meg, ahol biztonságban éreztük magunkat. Végre testileg-lelkileg úgy szerettek bennünket, mint soha sehol és semmikor. Nemcsak a regényekben, hanem a való életben is tönkrementek már lelkileg emberek ilyen „széttört szerelem” miatt, és hónapokig gyötrődtek, kínlódtak foglalkozva öngyilkosság gondolatával is. A nemek közötti háború, vagyis az a szomorú tény, hogy a férfiak megvetik a „nőt”, valamint az az agresszi-

vitás, ahogyan sok „emancipált” nő harcol a férfiak ellen, gyakran nem más, mint reflexió egy abortált vagy elárult szerelemre.

A szeretet olyan hatással van az emberre, mint a növényre az átpalántálás. Nem lehet „mit bánom én” módon átültetgetni. Ha túléli is az átültetést, sokáig tart, amíg megsérült gyökerei újra beheggednek, ha ugyan egyáltalán sikerül ez majd neki.

b) A hűtlenség okai

Mindenesetre a hűtlenség nemcsak hűtlenség, mert az okai és ezzel a vétkek súlya is egészen más és más. Lehet pl. egy „ostoba alkalom”, amikor valaki egy társasutazáson megcsalja hitvesét, és az illető másnap már maga sem érti azt, ami megtörtént, és valóban szégyenkezik miatta. – A lehetőségek variációja között jelentkezik a nagy, szárbba nem szökkent, félrecsúszott szerelem, mint Trisztán és Izolda történetében, vagy Paul Claudel Selyemcipőjében egy szerelmeskedés esetében, vagy Lev Tolsztoj Anna Kareninája és Flaubert Madame Bovary című regényében. Sok más, bonyodalmat kísérő motívum található az életben és az irodalomban egyaránt.

- Két aggastyán férfi arra próbálja Zsuzsannát rávenni, illetve arra kényszeríteni, hogy háljon velük. Motívumuk semmi egyéb, mint kéjsóvár gyönyör, hiúság, kevélység.
- Az egyiptomi fáraó udvarában Putifár felesége el akarja csábítani Józsefet. Ő azonban bátran ellenáll a kísértőnek. Ezért Putifár felesége vádat emel ellene, s Józsefnek, mivel meg-

sértette az asszonyt hiúságában, börtönbe kell mennie (Ter 39).

- Ezzel szemben Dávid király történetében talán csak a szerelmi vágy volt a kezdet kezdetén meghatározó jellegű, mely később helyt adott a szeretetnek. A gyilkosság ellenére, amit elkövet házasságtörésének elpalástolására, Dávid valóban szereti az asszonyt. Ha nem hozta volna nyilvánosságra bűnét, és nem tartott volna bünbánatot miatta, aligha lett volna tartós a szeretete.

Hogy igazi szerelem is lehet bűnre vezető alkalom – precízen kifejezve, csak alkalom és nem ok! –, azt az ember szívében ez a fénynek és árnyak felbonthatatlan egymásba folyása is mutatja. Hozzá tartozik mindez az ember tragikumához, és fájdalmas, szívet tépő élettapasztalatához, amit nem szabad elhallgatnunk.

c) Két bibliai példa

Az evangélium egyik legmegragadóbb helye az, amikor Jézus a házasságtörő nővel találkozik (Jn. 8,1-11). – A magyar fordításban és kiadásban szóról szóra idézzük az evangéliumi forrást, amely Jézus isteni bölcsességének egyik legcsodálatosabb megnyilvánulása. Ellenfelei a zsidó írástudók és farizeusok, az emberiség kipusztíthatatlan képmutatói törbe akarják csalni: ha szelíden ítél, szembekerül a mózesi törvénnyel, ha szigorúan, izgat a római törvény ellen.

„Mester – mondták – ezt az asszonyt éppen most érték házasságtörésen. Mózes azt parancsolta a törvényben, hogy az ilyent meg kell kövezni. Te mint mondasz?” Ezzel próbára akarták

tenni, hogy aztán vádolhassák. Jézus lehajolt és ujjával írni kezdett a földön. További faggatásukra fölegyenesedett és így szólt hozzájuk: „Aki bűn nélkül van közületek, az vesse rá az első követ.” Aztán újra lehajolt és tovább írt a földön. Ennek hallatára azok egymás után eltávoztak, kezdve az idősebbeken úgy, hogy Jézus egyedül maradt az előtte álló asszonnyal. Akkor felegyenesedett: „Asszony, szólt hozzá, hol vannak a vádlóid? Senki sem ítélte el téged?” „Senki, Uram!” – felelte az. Mire Jézus így szólt: „Én sem ítéllek el. Menj, de többé ne vétkezzél!”

A házasságtörő asszonyról így gondolkodom. Az asszony egyszerűen csak könnyelmű volt, pénzéhes vagy kalandvágyó? Nem tudjuk, de így is érthető az esemény. Talán már régóta figyelembe sem vette a férjét, s valószínű, hogy őt is megcsalták. De most talált magának egy másik embert. Először érzi, hogy igazán szeretik. Nem tud tehát ellenállni a kísértésnek. Odaadja magát neki, de együttlétüket leleplezik azok, akik jól ismerik a kétféle erkölcsi felfogást és Jézus elé tuszkolják. Ő, az erkölcsben legnagyobb szakértő és a minden agyafűrt kérdésre bölcs választ adni tudó mester, a messzeségbe réved tekintetével. Tipikus módon ez az asszony, egyedül áll ott az ajakbiggyesztve gúnyolódók között. Rettenetes félelem fogja el, hogy mi lesz most vele? Mindaddig a pillanatig, amikor a szeme ezeknek a férfiaknak – akiknek már kövekkel tele a kezük –, Jézus tekintetével nem találkozik, s nemcsak, hogy rájuk néz, de a házasságtörésen ért asszony vádlói nem is bírják már többé elviselni tekintetét, egyik a másik után ejti ki a követ a kezéből és eloson.

Ez a nő sosem fogja többé elfeledni azt a mondatot, ami megbénította ezeknek a férfiaknak a kezét: „Aki közületek bűn nélkül van, az vesse rá az első követ!” Lehet, hogy volt közöttük olyan is, aki ezután megtért. Bárhogy is volt, Jézus végül egyedül marad a nővel, s most e nélkül a vádló férfisereg nélkül beszélhet vele, szólhat hozzá. Ő azonban nem ítéli el a őt. Óvatosan bátorítja, hogy kezdjen új életet a hűség alapján és szellemében.

Hasonlóan, de kissé másként zajlik le Jézus találkozása egy másik nővel Jákob kútjánál. Szikarban, Jákob kútjánál ül Jézus, hogy kissé megpihenjen és szomját oltsa. Ezt az eseményt is, mint a házasságtörő asszonyét csak János evangélista örökíti meg (Jn. 4,7-26).

Jézus megkéri a szamariai asszonyt, hogy miután merített a kútból, adjon neki vizet. Az evangélista elmondja, hogy a tanítványok elmentek a városba ennivalót venni. Az asszony elcsodálkozott: „Hogyan? Te zsidó létedre tőlem, szamariai asszonytól kérsz inni?” A zsidók ugyanis nem érintkeztek a szamarialakkal. Jézus így felelt: „Ha ismernéd Isten ajándékát és tudnád, ki mondja neked: adj innom, inkább te kérnéd őt, és ő élő vizet adna neked.” – „Uram, szólj az asszony, hiszen vödröd sincs, a kút pedig mély. Honnan veszed az élő vizet? Csak nem vagy nagyobb Jákob atyánknál, aki nekünk ezt a kutat adta, amelyből ő maga is ivott, meg fiai és állatai is?” Jézus erre megjegyezte: „Mindaz, aki e vízből iszik, ismét megszomjazik. De aki abból a vízből iszik, melyet én adok, nem szomjazik soha többé! Az a víz, amelyet én adok, abban örök életre sző-

kő vízforrás lesz.” „Uram, kérte az asszony, add nekem ezt a vizet, hogy ne szomjazzam és ne kelljen ide járnom meríteni.” „Menj, szólta Jézus, hívd el férjedet és jöjj ide.” „Nincs férjem”, felelte az asszony. Jézus ráhagyta: „Jól mondtad: Nincs férjed. Őt férjed volt, s aki most van, az sem férjed. Ezt helyesen mondtad.” „Uram, ismerte be az asszony, látom, próféta vagy. Atyáink ezen a hegyen imádták az Istent, ti pedig azt mondjátok, hogy Jeruzsálem az a hely, ahol imádni kell őt.” Jézus így válaszolt: „Hidd el nekem, asszony, eljön az óra, mikor sem ezen a hegyen, sem Jeruzsálemben nem fogják imádni az Atyát. Ti ismeretlent imádtok, mi azt imádjuk, amit ismerünk, mert az üdvösség a zsidóktól való. De eljön az óra, sőt már itt is van, amikor az igazi imádók lélekben és igazságban imádják az Atyát. Az Atya ilyen imádókat kíván. Lélek az Isten, akik imádják, lélekben és igazságban kell imádniuk.” Az asszony így szólt: „Tudom, hogy eljön a Messiás, vagyis a Fölkent. Mikor eljön, tudunkra ad majd mindent.” Jézus erre kijelentette: „Én vagyok az, aki veled beszélek.”

Jézus tudja, hogy ez a nő nem a szó mindennapi értelmében tisztességes, hiszen már öt férfival volt dolga, s az akivel most együtt él, nem férje. Ebben az esetben sem tudunk semmit az életéről. Miért él így? Micsoda kiábrándulásokon és mennyi sértődöttségen mehetett át, amíg ide jutott! Honnét van az, hogy felbomlott minden kapcsolata a férfiakkal? Olyan nyugtalan volt, hogy nem tudott hű maradni hozzájuk, vagy ezek mind otthagyták? Mint mindig, Jézus ismeri mindezeket a megsebzett pontokat az életében, de nem

alázza meg, hanem beszédbe elegyedik vele. Beszél neki Istenről, aki sokkal fontosabb, mint azok az események, amik ezekkel a férflakkal kapcsolatban történtek vele. Ha rendet akar teremteni az életében, akkor Istenhez kell fordulnia, és nem eltávolodnia tőle.

Sok okuk van az embereknek arra, hogy hűtlennek lesznek egymáshoz. A hűtlenség sosem ártalmatlan dolog, még akkor sem, ha az egyiknek vagy másiknak a hámból való kiugrását nem lepeli le senki, vagy ha ez alkalom is lesz egy – habár fájdalmas, de mégiscsak új – kezdethez. A hűtlenség gyakran a vég kezdete, és ha a házasság helyre áll is, kikalapálódik valahogy, a nagy, boldogító szeretet, vagy szerelem ritkán tér vissza már.

d) Óvás és védekezés

Hogyan maradjon az ember hű, mit tehet azért, hogy a házassági egységen csorba ne essék? A legbiztonságosabb oltalom maga a szerelem. Amíg ez éber és élő, és nem engedik meg a házaselek, hogy a szerelem életjelének sok-sok „apró” fénye, ami mind nagyon fontos, el ne halványuljon, ki ne aludjon a szívben, a hűség egyáltalán nem lesz probléma. Ami veszélyes, az az üresség, a frusztráció, a meg nem oldott konfliktusok sérelmeikkel együtt, az izoláció hidegsége és a szótlanúság, amikor nincsen már kommunikáció, hanem csak gyanú, irigység, rátartás, önfejlés és ábránd.

Ha a szerelem azt jelenti, hogy „milyen jó is, hogy te vagy!”, akkor az ellenkezője is igaz. „Mily kár is, hogy te létezel!” vagy „Te már nem vagy jó semmire!” – Az ilyen és hasonló gondolatok, még

ha nem is mondjuk ki őket, a szerelem madár-
ijesztőivé lesznek. Ha egy kicsit régi módon akar-
nám magamat kifejezni, akkor ezt így fogalmaz-
nám meg: a szerelem feltétele mindenkor mély
tisztelet Isten pecsétje előtt a másik homlokán!
Nem marad tehát tartós a szerelem, vagy a szere-
tet, ha elkezdi az ember Isten ajándékát a másik-
ban lebecsülni. Egyszerűen kimondva így is le-
hetne ezt megfogalmazni: egy tanítót, aki szívvel-
lélekkel az, nem lehetne érzékenyebben megsér-
teni, mint azzal, ha valaki azt mondaná neki,
hogy rossz tanító!

Ha tehát egy másik partner jön, aki melegséget,
megértést és elismerést hoz, vagy ad, akkor meg-
nő a veszély, hogy a hűtlenség fokozott arányban
növekedjen, s akkor, ezt a szemmel látható vagy
érezhető „hűtlenség-veszélyt” már megelőzte
egy másik lelki hűtlenség, s mindkét fél ludas
lesz a hűtlenség konkrét kifejlődésében, vagy ki-
alakulásában, még akkor is, ha csak az egyik fél-
en múlt, hogy a hűtlenség valósággá lett.

e) Isten, mint a hűség biztosítója

Ebben a tárgyalási pontban még bizonyosabb-
nak vehetjük azt, hogy az istenszeretet fontos. Ki
tud szeretet nélkül élni? De ha Isten a házastársi
elmagányosodás bekövetkeztében is még mindig
a legnagyobb és elsődleges szeretete az ember-
nek, akkor az a házasság túl tudja élni a krízise-
ket, még akkor is, ha kereszt lesz belőle.

Ilyen helyzet, ha nem vigyázunk, mindkét
irányban kialakulhat, kifejlődhet: annál, aki elve-
szítette házastársa szívét, és annál is, aki másva-
lakit szeret meg. Mélyen meghatóan ábrázolta a

libanoni költő, Khahlil Gibran egy olyan asszony szenvedését, aki atyja parancsára ment hozzá egy férfihez, akit nem szeretett. „Tisztelem a férjemet az eszemmel, épp úgy tisztetem őt a szívemmel és a lelkemmel is, azonban – folytatja az asszony –, van bennem valami, amit vissza kell tartanom, valami, ami nem a szabad akarat műve viszonyunkban.”

Olykor-olykor, ha nem is mindig, megvan annak a lehetősége, hogy visszatalálunk még egymáshoz. Ezt a lehetőséget akkor is meg kell ragadnunk, ha a másikat soha többé nem találjuk meg olyan állapotban, amilyenben volt, amikor szétváltunk. A szenteknek is (vegyük példának Szienai Szent Katalint) volt hasonló esetük. Ezek a szentek a hősiességet választották útítársukul, s szeretetük erősebbnek bizonyult, mint élettársuk hűtlensége. Az ilyen erős szeretet is Istenre emlékeztet, aki mindig megkönyörült „házasságtörő népén”.

Isten a következő okból is biztosítóka a hűségnek. Isten nélkül kín az élet. Dosztojevszkij írja: „az ateista nyugtalan”. Elég oka van neki, hogy az legyen! Nem lehetséges, hogy sok ember szexuális nyugtalansága és az a tény, hogy nemi ösztöne, amely másokhoz hajtja, de sehogy sem tud kielégülni, istentelenségbe fullad?

Akárhogy van is a dolog, már a bűnbeesés története mutatja, hogy Istenhez való viszonyunk megzavarodása rögtön Ádám és Éva házasságának a megzavarodásához is vezetett. Meztelenségüket most megalázónak találják, érzik annak a szükségességét, hogy be kell magukat takarniuk. S valami még rosszabb történik: kisvártatva az Is-

tennel való beszélgetés után, azért, amit tettek, a férfi az asszonyt okolja, aki pedig annyi örömet nyújtott neki.

f) Hűség a hűtlenségben – a háló története

Nem minden hűtlenségnek kell katasztrófához vezetnie. Bármennyire fájdalmas és nehéz lelkileg túltenni magunkat a hűtlenségen, a szeretet győzelmet hozhat a hűtlen partner harcában is. Ez sok időt és energiát is vehet igénybe, – amint egy súlyosan beteg ember is küszködik egészsége visszanyerése érdekében –, de lehetséges.

Werner Bergengruen elmesél erről a témáról egy történetet, amit nem felejtethünk el könnyen, mint valami „épületes mesét”, mondván, hogy optimistává akar bennünket tenni. Egy férjes asszony idegen férfi karjaiba kerül, s népe törvényének értelmében azt a büntetést kapja érte, hogy egy meredek szikláról a mélybe taszítsák. A férje azonban, aki még mindig szereti, a kegyetlen kivégzés előtt kifeszít egy hálót a szakadék alatt, ami majd fölfogja. Mivelhogy a törvényt betű szerint teljesítik, – a nőt letaszítják annak rendje-módja szerint –, a halálraítélt életben maradhat, elkezdheti életének új fejezetét. Valószínű, hogy nem mindig van lehetőség ilyen megoldásra, de talán mégis többször, mint gondolhatnánk. Ha még jobban igyekeznénk, és még érzékenyebbek lennénk egymás iránt, főleg a megtévedettek és rossz útra tévedtek iránt, a „háló” modern áttételezésben és helyzetekben is betölthetné életmentő szerepét.

g) Az okosság tanácsai

Akár kellemesen hangzik, akár nem: a bűnbeesés óta minden embernek küzdenie kell a szeretet érdekében. Ezek a küzdelmek nagyon különbözőek lehetnek. Annak, aki hű akar maradni, már a csata előtt figyelembe kell vennie néhány, néha nyomasztónak látszó szabályt, lehet, hogy csak azért, mert a háttérben ott lappang az ő személyes megkísérhetőségének a veszélye bizonyos helyzetekben, aminek csak most jutott teljesen a tudatába. Ilyen szabályokat tulajdonképpen minden nép felállított. Ezekben a szabályokban mindig voltak és vannak eltúlzások az egyik vagy a másik irányba, amelyeket a szexualitás szempontjából, és különösen a nő álláspontjából nézve a társadalomtól tettek függővé. Gondoljunk pl. a divat kérdéseire, vagy a fürdőzésre vonatkozó etikai előírásokra, szokásokra a régi időkben és ma! Elég gyakran láthattunk és láthatunk ma is bennük kettős erkölcsi magatartást: van, amit a férfiak megengedhetnek maguknak, a nőknek azonban szigorúan tiltott, és fordítva. Ha azonban kritikusan vizsgáljuk meg a dolgokat, az igazság az, hogy mégis csak van ezekben az előírásokban és szokásokban valami nagyon fontos mag.

Fontosabb azonban minden külső magatartási rendelkezésnél vagy előírásnál a szeretet belső törvénye és a józan ész vagy okosság. Mivelhogy a hűtlenség, mint minden más bűn, a szívben veszi kezdetét, számunkra elkerülhetetlenül szükséges, hogy gondolatainkat fékezzük, és főleg tekintetünk sose legyen frivol. Mert „aki nőre néz azzal a gondolattal, hogy megkívánja őt, már házasságtörést követett el a szívében” – mondja Jé-

zus, és mindenki tudja, hogy ez mennyire így van. Persze megfordítva is mondhatnók, hogy az a nő, aki férfit néz, hogy megkívánja őt, már szintén házasságtörést követett el szívében.

Közismert, hogy milyen sokan állítják még az államapparátusban közszerepet betöltő személyiségek is, felvilágosító programokra hivatkozva, hogy videofilmek vetítésekor mindent megnézhetünk, mindent kipróbálhatunk, ami kedvünkre van. Megokolásként és gondolataik elfogadása érdekében hozzá szokták még tenni, hogy főleg arra figyeljünk, ne nemzzünk vagy szüljünk olyan gyereket, akiket magunk sem akarunk, ne szerezzünk magunknak betegségeket, és ne tegyünk törvénybe ütköző vagy törvényt sértő cselekedeteket. Az ilyen és hasonló csoportok azon fáradoznak csak, hogy a törvényt olyan liberálisan magyarázzák, ahogy csak lehet. Mily megcsúfolása ez a felfogás a szabadság fenséges fogalmának!

Az ilyen programok szöges ellentétben állnak magának az embernek legelemibb tapasztalataival. Ha az ember nemi megerőszakolásról álmodik – hogy konkrét példát hozzak föl! –, és kíváncsiságában ilyen vágyaktól hagyja magát vezettetni, akkor már csak az alkalmától függ, hogy mikor követ el a gyakorlatban vagy ténylegesen is ilyen cselekedetet.

7 Minden napunk újrakezdése és a bűnbánat szentsége Mindenesetre a szeretetet nemcsak a tulajdonképpeni hűtlenség fenyegeti, hanem sokkal előtte és függetlenül tőle, a naponkénti csődök, sikertelenségek is. Itt egy kis figyelmetlenség, ott egy gonosz szó vagy ideges szóvál-

tás, ismét máskor jéghideg hallgatás, vagy heves hatalmi harc ezért vagy amazért a valós, vagy valótlan ideálért a naponkénti közös életben! Röviden kifejezve: a pökhendiség, a hiúság, az önzés, és a többi rossz tulajdonság; mind-mind, amit az emberi szív ismer. Ez mind jelen van a házasságban is, természetesen mumusként, elviselhetetlen teherként. De mindenekelőtt azért is, mert azoknak a szeretetlensége, akiket az ember szeret, kettős fájdalmat okoz.

Ezért csak az a házasság sikeres, amelyben helyt adunk egyrészt a megbánásnak, a hiba bevallásának, másrészt pedig valóban meg is bocsátunk egymásnak, amikor erre éppen szükség van, vagy alkalom adódik. A családban és a házasságban különösképpen meg van rá a lehetőség, hogy minden tagja lehet egyszer gyónó, másszor lelki atya, vagy lelki anya. Ha nem is lesz ezekből „gyóntatásokból” vagy „gyónásokból” szentség a szó szoros értelmében, Isten nagyon meg fogja ezt jutalmazni.

A hívő embernek ez nem esik annyira nehezére. Maga is érzi és tapasztalatból tudja, hogy mennyire szüksége van neki is Isten kegyelmére. Ezt tudva, könnyebb neki másoknak is megbocsátani.

Hogy az ember ebben a nehéz, de szó szerint szükséges feladatban segítséget kapjon, Isten megadta az egyháznak a bűnbocsánat szentségét. Aki a megújulásnak ezt az útját elfogadja és él vele, ahogyan azt az egyház előírja, nemcsak észreveszi, hogy mennyire megfelel ez a módszer az emberi természetnek, hanem közvetlenül megta-

pasztalja azt is, hogy mi is az igazi kiengesztelődés.

Elsősorban minden embernek meg kell tanulnia, hogy önmaga beismerje hibáit, és hogy a bűnbevallásnak ezeket a keserű piruláit be is merje venni. Be kell látnia: minden enyhítő ok ellenére felelős voltam, és most is felelős vagyok a tettemiért, itt és itt hibáztam.

Minden bizonnyal nehéz, de nagyon felszabadító érzés is a második lépés, amit a gyónótól megkövetelnek: bűneire nemcsak titokban kell gondolnia, és nemcsak nagyjából és általában bevallania őket egy élő személy előtt, hanem azt kell megtennie, hogy azokat konkrét formájukban el is mondja, amikor valóban meggyónja őket, ahogy a teológia nyelvén mondjuk. Nem elégséges, hogy ilyen s hasonló módon vádolja csak magát: „Igen, igen én is ugyanolyan bűnös vagyok, mint sok más millió ember!” Hanem így: én ezt és ezt tettem valóban én, és senkit ezért nem teszek, s nem is tehetek felelőssé. Bűneink ilyenfajta elismerése hasonlít ahhoz a kapcsolatkialakításhoz, amit a társadalmi életben is megfigyelhetünk, amikor hibáinkat sokszor ott is be kell vallanunk.

A bűnöket nyíltan bűnnek nevezni valóban azt jelenti, hogy „lemeztelenedünk” nemcsak magunk előtt, hanem mások előtt is, és ezzel sebezhetővé tesszük magunkat. A kiengesztelődés szentségével élve azonban ezt megteheti az ember a következő okból: a gyónásban megtapasztalhatja az ember, hogy mit jelent a szeretet. Bűneink megvallása után jön a megbocsátás, a jóság, az irgalom szava. Ezért lesz ez a „lemeztelenítés” a

szentgyónásban éppolyan egészséges, jóleső valami, mint amikor egy beteget az orvos magához enged és még ha fájdalmat okoz is a betegnek, annak egészsége javul meg vele.

Valamikor réges-régen, a fogoly lábára súlyos vasgolyót láncoltak, amit vonszolnia kellett, bárhova is ment. Így kell nekünk is bűnézetünket és bűntudatunkat mindenüvé magunkkal cipelnünk. Saját erőnkre nem támaszkodhatunk. Saját magunk nem tudjuk megmenteni magunkat. Amikor a pap megadja a feloldozást, nem tesz mást, mint azt, hogy leveszi a láncot a lábunkról. Most már minden nehézség nélkül, szabadon járhatunk-kelhetünk. Végre sikerül az embernek megszabadulnia a gyötrő tehertől, amely kínozza, marcangolta, akadályozta szabad mozgásában. A vasgolyó nem teher többé számára, eltűnően van, és egyre kisebb lesz, ahogyan távolodunk tőle, amíg végül teljesen eltűnik a látóhatárról. A múltat ugyan nem tudja az ember teljesen kitörölni az életéből – (factum non erit infictum) –, azt ami megtörtént, nem lehet többé meg nem történtté tenni! –, de legalább valamennyire behegednek, nem véreznek, nem gennyesek a sebek!

Egyébként természetesen érvényes, amit az arsi plébános, Viennay Szent János mondott, akit valóban nem lehet laxizmusval vádolni: „Könnyebb a mennyországba bejutni, mint a pokolba, olyan nagy Isten irgalma. Hibáink és bűneink homokszemcsék, ha összehasonlítjuk az Isteni irgalom hatalmas hegyével.”

8 Fogamzásszabályozás – fogamzásgátlás

Már régóta tudjuk, hogy sok más területen milyen rettenetesen rossz és káros következményei vannak annak, ha beavatkozunk a természetbe, még akkor is, ha azt a kezdetkezdetén talán haladásnak vettük. Mindenesetre, ami a nő testét és a nemzés területét illeti, nem egyházi körökben jelenleg nem kevés ilyen, vagy ehhez hasonló kijelentést hall az ember: Vigyázzunk békás tavainkra, jól őrizzük és védjük őket! Miért kényszerítjük a nőket, hogy naponta nagy adag kémiai preparátumokat nyeljenek le?

Micsoda érdekeket követnek mindazok az emberek és szervezetek, akik és amelyek már a fiatalokat arra akarják rávenni, hogy fogamzásgátló szereket használjanak? Valóban ez a nők érdeke? Támogatják ezzel a házastársi szeretetet? Vagy ezek az óvszerek nem arra szolgálnak-e inkább, hogy a férfiak vágyainak még nagyobb teret teremtsenek, ahogy azt manapság néhány feminista nyíltan is hangoztatja és hangoztatta már VI. Pál pápa idejében, akit akkoriban kinevettek és kigúnyoltak?

A nagy hatású, de csak látszólag olyan korszakellenére, amelyben a mindenható pénzügyi eszközök mindent meg tudnak tenni, és a mindennütt hallható és a még egyházi körökben is sokszor hangoztatott ellenállás ellenére, a katolikus egyház megmaradt az ő „**Nem és Nem**”-jénél, ami ezeket a pirulákat és más egyéb óvszereket illeti. Az embernek bele kell ágyaznia a házastársi nemi aktust nemzőképességének abba a sajátosságába, hogy ezzel új életet keltsen, hogy ezt a képességét se óvszerekkel, se egyéb más mestersé-

ges módon ne csonkítsa meg, ne gyengítse le, vagy mesterséges megtermékenyítéssel pótolja, bármennyire meglennének is talán rá az okok és indítékok az egyik vagy másik esetben.

Mindenesetre, jóllehet a média legtöbbje szinte egyetlen alkalmat sem szalaszt el, hogy az egyház ezen tanításán ne gúnyolódjon, mégis ez az, amit az egyház valóban gondol és tanít, mégha ezt a tanítását elvetik is, vagy sok helyen teljesen el akarják tussolni, elhallgatni.

a) Készség a gyermek elfogadására

Vannak érvényes és boldog, jóllehet gyermektelen házasságok, mint pl. azok, amelyeknek valamilyen öröklött betegség miatt magzattalanoknak kellett maradniuk. A gyermekvállalás alapvető készsége azonban hozzátartozik a házassághoz.

Hogy mennyi gyermeket kell egy házaspárnak elvállalnia, s hogy mennyit képes is elvállalni, az, jóllehet nem teljesen tőlük függ, de mégiscsak a házasságok egyéni lelkiismeretének kérdése. A kívülállók, – és ebben az esetben még a pap is „kívülállóként” nyilatkozik! – szabadon kinyilváníthatják véleményüket, ha erre felkérlik őket, ezt meg is oszthatják velük. A döntést azonban magának a házaspárnak kell meghoznia. Nekik nem szubjektív, hanem objektív szempontok mérlegelésével kell ezt a döntést meghozniuk. Azt is mondhatnánk, hogy Isten és a saját lelkiismeretük előtt! A „helyes” születési szám se nem az, hogy „lehetőleg sok”, se nem a hideg évszakok szülte „egyke”. „Helyes” az a szám, amelyet minden egyes házaspár kiválaszt, éspedig sajátos és

nem általános helyzetfelmérés alapján, ami mégsem zárja ki az objektív kritériumokat.

A házaspár perspektívájából nézve nincsen csak egyetlenegy „helyes” és egyesegyedül felelősségteljes gyermekszám. Mindig megmarad egy bizonyos helyzetfölmérési játéktér, aminek a figyelembevételével az egyház bátorítani akarja a szülőket, hogy inkább több, mint kevesebb gyermeknek adjanak életet.

b) A nemkívánatos gyermek feltétlen elfogadása

Persze, ha egy nem várt, és nem tervezett gyermek jelentkezik a továbbiakban, akkor a hívő keresztény ember számára a legkevesebb kétely sem fér ahhoz, hogy ennek a gyermeknek megadják az élethez való jogát. Bátran s „jó reménnyel” el kell őt fogadniuk, mert a hit azt mondja nekik: a nő nemcsak „terhes”, hanem „áldott állapotában van”!

Hogy mi ezt régies hangzású, szép kifejezésünket már egy kicsit elfeledtük, sőt a közhasználatból kiirtottuk, ez korunknak szomorú jele. Nincs magzatölés, amit méltányolni, igazolni lehetne, még ha azt az államtörvény meg is engedné, mert nagy bűn az, ha egy ártatlan életet kiirtunk. Ez a tétel akkor is érvényes, ha a születendő gyermek testi fogyatékoságban szenved. Ezért veti el az egyház alapjában véve azokat a szülés előtti kivizsgálásokat is, amelyek egyesegyedül csak azt a célt szolgálják, hogy megfogant és élő gyermeket, ha az testi fogyatékosággal vagy fogyatékoságokkal rendelkezik, mielőtt megszületne, elvegyék, „időben” eltegyék láb alól.

Ezenkívül – és ezt is tudnunk illene, s az egyházban erről sosem szabadna vitának fölmerülnie! – a magzatölés sokkal nagyobb bűn, mint a fogamzásgátlás. Más elbírálás alá esik tehát az, ha egyes kémiai preparátumok nemcsak fogamzásgátlók, hanem ugyanakkor magzatelhajtók is.

c) A születésszabályozás egyházzal megengedett igenlése

Az egyház megengedi a születésszabályozást és egyszersmind a felelős apaságot és anyaságot. A kényes kérdés az: hogy fest ez a valóságban? Örülve minden felfedezésnek, amely a női ciklus törvényszerűségét egyre jobban megérti, és abban reménykedve, hogy további sok ilyen és hasonló, segélyt nyújtó haladást ér el majd az orvostudomány, azt feleli erre az egyház: A házaspárok ne a technikai és kémiai szerekhez meneküljenek, hanem felelősségtudatukhoz forduljanak, amit teljesen érvényre tudnak juttatni és büntudat mentesen használni, amikor a női ciklus természetes folyamatát figyelembe véve élnek házassági jogaikkal.

„Vessék alá egymást Krisztus előtti közös istenfélelmüknek”, – mondta Szent Pál. Amikor Pál ezt leírta, egészen bizonyos, hogy nem a születésszabályozásra gondolt. De manapság elmondhatjuk: annak a magatartásnak, hogy egymásnak teljesen alá vessék magukat, napjainkban igen megnőtt a jelentősége, és ez a tanács meglepően aktuálissá vált, mert ahogyan ezt felfedeztük, pontosan a szexuális kapcsolat terén lett mindez feltétlenül ajánlatos. A férfinak és a nőnek, – mindkettőnek **közösen**, tehát nem egyedül – kell

döntenie abban, hogy a nő megtermékenyülésének tényét és valóságát figyelembe véve feleljenek meg felelősségteljes hivatásuknak. A szükséges tudományos, biológiai ismereteket mindkettőjüknek el kell sajátítaniuk, de ez ma már nem nehéz az olyan úttörő orvosi munkák tanulmányozása után, mint amelyet egy orvoscsoport, Josef Rötzer (Természetes fogamzás-szabályozás. Budapest 1992) az ausztráliai Billings házaspárral együtt végzett; ők mint az „NFP (Natürliche Familie Planung) munkacsoport” ismertek, s a német püspöki konferencián is beszámoltak kutatásaik eredményéről. De vannak mások is, akik ezen a téren hasonló tanulmányokat végeztek. Egyébként téves és elavult azt állítani, hogy a természetes fogamzás-szabályozás nem biztos. A széles körben ismert és köztisztelőnek örvendő angol nyelvű „British Medical Journal” orvosi szakfolyóirat ezt írta: Az az állítás, hogy az úgynevezett „katolikus módszer” fogamzásszabályozási eljárása egyenlő lenne a hatástalansággal, réges-régen túlhaladt. Ez a módszer mindenekelőtt a harmadik világban élő emberek számára a legjobb, a legmegfelelőbb!

Konkréten ez azt jelenti: ha a szülők, teljes apai-anyai felelősségük tudatában nem tudják vagy nem akarják elvállalni, hogy még egy gyermeknek adjanak életet, az alatt az idő alatt, amikor a nő fogamzásképes – és ez szigorúan véve havonként csak egy napot, vagyis 24 órát jelent! – megtartóztatják magukat, nem élnek jogaikkal. A házasságon belüli szükséges „megtartóztatást” nem kell sem eltúlozni, sem értelmetlenül lebecsülni. Egyrészt érvényes az, hogy lemondani

tudni valamiről, egyszerűen hozzátartozik az ember életéhez. Másrészt ezen a területen is vannak sokkal nehezebben elviselhető szenvedések, mint az időnkénti szexuális vágy ki nem elégítése. Az a férfi, aki ezt valóban elviselhetetlennek tartja, gondolkozzék el egy kicsit azon, hogy a nászágyat néha egy pohár sör, vagy egy kártyaparti is helyettesíteni tudja, és hogy a felesége is örülni fog, ha egy kicsit kipihenheti magát.

Vannak azonban olyan nők is, akiknek a ciklusa nem számítható ki százszázalékos biztonsággal, és a ciklus megfigyelésének módszere teljesen alkalmazhatatlan náluk az idő kiválasztására. Azokról a házaspárokról sem szabad elfeledkeznünk, amelyek hivatásukkal járó különféle okokból nem élhetnek rendszeres házasesetlet. Úgy tűnik, hogy az ilyenek számára a megtartóztatás hősökre jellemző áldozatot hozni tudást jelent. Ezenkívül megfontolásra ad módot a *Humanae vitae* enciklika is, amely a házastársi szeretettel is behatóan foglalkozik, és az istenszeretet gazdag megnyilvánulásának egész skáláját adja életünkhöz, megemlítve azt, hogy a házasságban is előfordulhat megerőszakolás. Ezt a problémát nem oldotta meg még az egyház sem, és eltelik egy bizonyos idő, míg az egyház is mindent behatóan tanulmányozni tud ebben a kérdésben. Ez azonban nem változtatja meg azt a fontos tényt, hogy a helyes fogamzásgátlás időpontját a házastársaknak maguknak kell megállapítaniuk. Ezzel kapcsolatban már van egy néhány világos szabály, amihez tarthatjuk magunkat. Ilyenek például a következők.

- Az ún. „időleges megtartóztatás” mindkét

partner ügye és felelőssége. Ez megakadályozza azt, hogy a férj a fogamzás problémáját feleségére hárítsa, és a döntést a feleségére hagyja, mondván, hogy ez elsősorban az ő ügye.

- A dolgoknak az a lényege, hogy milyen istenfélelemben gyökerező alapmagatartást köveszenek a házasfelek, nem pedig arra, hogy „módszer”-e ez vagy sem. A férjnek nem szabad a feleségétől megkövetelnie, hogy hosszabb időre rendelkezésére álljon szexuális vágyainak a kiéléséhez, hanem alkalmazkodnia kell felesége ciklus-ritmusához. Nem formája a szeretetnek az is, ha a nő megtermékenyülésének a szempontját is figyelembe veszi a férj? Ily módon a nő az maradhat, ami, és ahogyan éppen van, nem kell magát állandóan készenlétben tartania férje számára. Ilyen értelemben kell értenünk Peter Handke megfogalmazását, aki ezeket a szavakat adja egyik szereplőjének a szájába: „Amit én elvárok a férfitől, az az, hogy azért szeressen, ami vagyok, és ami leszek, vagyis anya!”
- Azonkívül a megtartóztatás ideje mindig megenged egy bizonyos feszültséget, és olyan vágyak és jogos igények is előtérbe jöhetnek, amelyek a szerelemnek tesznek szolgálatot, azt mélyítik el. A szexuális megtartóztatás egyúttal „kényszeríti” a partnereket, hogy szeretetüket és gyengédségüket ne csak a házassági aktus idején gyakorolják, ne csak erre az időre redukálják. Ez mindig visszahozhat valamit abból a gazdagságból és fényből, amivel szerelmük házasesetük kezdetén elln-

dult. Próbája lehet annak a nagy igazságnak, hogy a szeretet több, mint szexuális kielégülés.

- Ha valóban komolyan vesszük a test nyelvét, akkor el kell ismernünk: a fogamzásgátló technikák nemcsak, hogy „nem”-et mondanak a nemzés lehetőségének, hanem a szerepével is ellenkezésben állnak, amit, mint mondani szokás, mégiscsak érintetlenül kellene hagyniuk. Ugyanis, ha a férfinak a nő méhébe áradó ivarsejtje a férfi önátadásának a kifejezése, hogyan lehet akkor azt állítani, hogy a szeretetnek ez a jele akkor is adva van, ha óvszert használnak?

„Amit Isten egybekötött, azt embernek nem szabad szétválasztania!” Ez érvényes a házasságra, de érvényes a szexuális közösülésre is. Beavatkozni ebbe nem azért rossz, mert mesterséges, mert nem természetes. Ha a „mesterségeség” a maga nemében erkölcstelenség lenne, akkor a fogorvoshoz sem mehetnénk el, és a technika nagyon sok áldását sem szabadna elfogadnunk. Sokkal inkább rossz a „mesterséges” fogamzásgátló beavatkozás azért, mert az ember szeretetének legintimebb és legcsodálatosabb szférájába tör be. A szerelmet úgy kell az embernek elfogadnia, ahogy van.

9 Legyen bátorságunk nemet mondani a mesterséges megtermékenyülésnek Ha érvényes az az elv, hogy az embernek azért nem szabad a nemzés lehetőségét megzavarnia, hogy a szerelem teljesen érvényesüljön a házasságban, akkor természetes, hogy a fordítottja is igaz: nem

lehet úgy nemzeni vagy életet foganni, hogy az ne a szeretetnek lenne a gyümölcse és eredménye. Az egyház ezt a nézetét és értékítéletét egy, Rómában 1987-ben kiadott írásában tette közzé, aminek ez a címe: „Oktatás arról, hogy hogyan kell ügyelni a kezdődő emberi életre és az élet továbbadásának méltóságára.” Két ok van rá, ami az egyházat arra kényszerítette, hogy az emberi élet kémcsőben történő továbbadását elvesse.

Először is, minden gyermeknek joga van arra, hogy szülei szerető karjai ölelésének eredményeként jöjjön a világra és ne laboratóriumban gyártsák. Az ember nemcsak szellemiséggel rendelkező személy, hanem ivarmagból, petesejtből, húsból, vérből összegyúrt egyéniség is, és ezek nemcsak olyan anyagi valóságok, amiket erre a célra egyszerűen csak fölhasználunk, hogy ember teremdjék és világra jöjjön. Nem elég az, hogy egyszerűen csak akarunk egy gyereket. Azt meg kell nemzeni, annak meg kell fogannia, s ennek megvalósítására a nő és a férfi egybeforr. Ez az egyesülés igazi emberi tevékenység, a test és lélek mindent egybefogó szeretetének kicsordulása, gyöngyharmata.

Másodszor azt is meg kell fontolnunk, hogy sok embrió, melyet laboratóriumokban „gyártanak”, a gyakorlatban nemcsak, hogy meghal, hanem meg kell, hogy haljon, mert egyetlen orvos sem akarja, hogy minden embrió (négy vagy öt!), melyet beültetnek, be is ágyazódjék az anyaméhbe.

Még rosszabb az eset, ha többszörös másállapot áll be. Ilyenkor némelyik orvos már szelektív magzatelhajtást végez, amiben egyetlenegy kivételével minden gyermeket megöl. Mert az embriók

is gyermekek már! Hasonló a probléma, ha még marad néhány embrió, vagyis ha nem lehet őket beültetni. Mi történik ekkor? Befagyasztják őket? Ez csak elnapolja a problémát, mert valamikor mégiscsak el kell dönteni, hogy mi történjék velük.

Ezzel nincs abszolút kizárva, hogy valamikor majd sikerül egy olyan orvostechikai nemzési segédeszközt gyártani, ami megfelel az egyház kritériumainak. De még ha az egyház ezen argumentálását le is tompítjuk, akkor is marad két ellenvetésünk ez ellen a két technikai kísérletezés ellen:

- Az egyik a kutatás, ami természetesen égetően érdeklődik az embrióval való kísérletezés iránt. Se szeri, se száma azoknak a kutatóknak, akiket meginterjúvoltak, s akik azt állították, hogy csak a gyermektelen házaspároknak akartak segíteni, ma már nyíltan azt mondják, hogy tulajdonképpen kutatnak, és törvényeket követelnek, amelyek ezt biztosítják számukra.
- A másik, az a szinte elkerülhetetlen kísértés, ahogyan az embriók szelektálása történik. Nincs az az orvos, aki kész lenne arra, hogy egy sejtetően megsérült embriót az anyaméhbe ültessen. Időközben az emberek kifejlesztették már azt a technikát, amivel elvégezhető ez, hogy egyes embriókat privilegizáltan kezeljenek. Beszélnek már „embrió-szűrés”-ről. Ez a fajta felelőtlen, erkölcsi „züllés” kell ma már a „szüléshez”! Ma még majdnem mindenki föl van rajta háborodva, de egy kis idő múlva senki sem beszél majd róla. Ez is

olyan lesz, mint a média hírszolgálatának valamilyen politikai botrányról elhangzott közleménye. Pár hétre rá, hogy végigcikázott a világ-adók és vevők csatornáin vagy hullámhosszain, senki sem beszél már róla!

Feltételezni azt, hogy mindezt meg tudnók akadályozni, egyszerű oknál fogva naiv dolog, mert későbbi tanulmányok után ugyanazt csinálják majd a születés előtti diagnosztika segítségével, és minden gyermeket „elhajtanak”, aki betegnek látszik. Miért is kellene nekünk kis embriókat jobban kezelnünk, mint nagyobb méhmagzatokat? Az erkölcstelenségnek is megvan a maga benső pokoli logikája!

10 A szexuális orientálódás elhajlásai és a bűn Ha a szeretet és a szerelem fényében helyesen megértettük a nemiséget, amely egyúttal nemzéssé is válhat, akkor már tudjuk azt is, hogy minden más szexuális vágy és gyakorlat (fallatio, analis szexuális kielégülés), ami a szerelemmel nem egyeztethető össze, és amit a házaspár mint felelős személy nem gyakorol, hamis. Konkrétan kifejezve: a fallatio, (száj-szex), analis szex (végbélnyíláson keresztül történő szex), maszturbáció (kézzel végzett szexuális ingerlés) épp oly kevésbé testi kifejezése a szerelemnek, mint az, hogy ha valamilyen artikulátlan hangokat adunk ki szavak helyett.

Ezzel nem azt mondjuk, hogy a legcsekélyebb normától való elhajlás már katasztrófa lenne. Ezzel is úgy áll a dolog, mint az egészséggel és a betegséggel: egyrészt, alig van olyan ember, aki minden tekintetben egészséges lenne, másrészt nem mindig lehet az „egészséges” és „beteg” kö-

zött pontosan meghúzni a határt. „Betegnek lenni” tehát sok mindent jelenthet. Jelentheti azt, hogy valaki tüsszent, de azt is, hogy AIDS-e van vagy rákja.

Mindezt a szexuális kapcsolatokra alkalmazva, így áll a helyzet:

- Szexuális területen annak a fogalomnak a meghatározása, hogy „szexuálisan perverz” és „normális” nem egészen egyszerű.
- Hogyha a nemiséget nézem, akkor a kézzel végzett önkielégülés vagy bordélyház-látogatás is „abnormális”, és nemcsak a fetiszmus, vagy más magatartás az, amit a társadalom perverznek nevez. Jobb ha az ember nem ilyen mértékegységet vagy szempontot vesz figyelembe annak a megnevezésére, hogy mi bűn és mi nem a szexnél, ha az ember önmagában, néha-néha, bizonyos szexuális vágyakat fedez föl, amiket tulajdonképpen szexuális elhajlásokhoz sorolhat, ez még messzemenően nem tragédia. Ha ez a vágy nem jut erős kifejezésre, megvan rá a remény, hogy ezzel is, mint minden más kísértéssel, dűlőre lehet jutni. Némelyik csak a serdülőkorban bukkan föl, és a házaséletben már el is tűnik vagy egészen, vagy még inkább így mondanám, egész gyorsan.
- Még akkor sincs ok a kétségbeesésre, ha valakinél ez a vágy vagy ezek a vágyak erősek és alig-alig lehet rajtuk uralkodni, ahogyan ezt a homoszexuális egyéneknek tapasztaljuk. Isten nem ismer „homoszexualitást”, „jelmezes férfit-nőt”, vagy „hermafroditát, hím-nőt”, csak embert, akít szeret, és akk kivé-

tel nélkül mind a bűn következményei miatt szenvednek, mert minden rossz valamiképpen a bűnnel van kapcsolatban!

Egyébként nem diszkrimináció az, hogyha az ilyen egyéneket, akiknek más a szexuális orientáltságuk, „normálistól eltérőknek” nevezzük. Ez a fajta elnevezés tárgyi adottságon alapszik, nem sértő, éppúgy, mint ahogyan valakiről azt mondjuk, hogy „nyúlajka” van. Én, aki ezeket a sorokat írom, nyúlajkú voltam, de sosem gondoltam arra, hogy azt állítsam, a nyúlajkúság normális! A nyúlajkúság rendellenesség, torzulás, de azért én még nem vagyok torzszülött. Ugyanez érvényes azokra az emberekre is, akik szexuális rendellenességgel jöttek a világra. Ezek is emberek, ugyanolyan emberi méltósággal és ugyanazzal az isteni világba szólítottassággal, mint mindenki más. És pontosan azért, mert embernek tekintjük őket, s szexuális orientáltságukat végül is másodrangúnak tekintjük, beszélhetünk, és kell is, hogy beszéljünk szexuális másságukról. Valóban nehezükre esik az, hogyha problémáikat tabunak vesszük, és az is, hogyha gőrcsösen azt állítjuk, – amit úgy sem hisz el senki –, hogy normális az, ha a férfiak férfiakkal közösülnek vagy „jelmezes nőnek” öltöznek fel, vagy fordítva a nők a nőkkel folytatnak nemi viszonyt és „jelmezes férfi”-nak mutatják magukat a nyilvánosság előtt.

Ha némely adottságunkat génjeinkkel hoztuk magunkkal, még akkor is megmarad számunkra mindig a felelősség, hogy életvitelünkben bizonyos józan ész és még inkább, tiszteletet tanúsítunk önmagunk és mások iránt. Aki azt állítja, hogy az ilyen extravagáns egyéneket csupán csak

ösztönük és a normális emberektől elhajló vágyaik vezetik, az az egyén nem nagyon toleráns. Ezáltal valójában megalázza őket. Ha az embert az ő talán kissé beszűkült, megcsonkított, de mégis létező szabadságára emlékeztetjük, akkor őt mindig komoly személynek vesszük. Ha valaki, valamilyen természetellenes hajlamot fedez föl önmagában, annak még nem kell a helyzetét vagy állapotát sötétre festenie! Gondoljon arra, hogy valójában nincsen teljesen normális és tökéletes ember ezen a földön. Mindenkinek megvannak a saját problémái. Az egyiknek ilyen, a másiknak olyan. Tehát az ilyen más orientáltságú egyén sincs egyedül.

Ami az ő személyes, erkölcsi magatartását és törekvését illeti az az, hogy ne hagyja magát egyszerűen az ösztöneitől vezettetni. Az a kötelesség, hogy ez ellen harcoljon, természetes és annál sürgetőbb, minél veszélyesebb kiugrása a hámból mások számára és önmaga számára is, mert az ember a „lenni” és a „valamivé lenni” közötti két pólus vetületében valósítja meg önmagát. A lét adott, ingyenes, a valamivé válás már személyes emberi küzdelem eredménye, és határozott, meg nem szűnő, soha föl nem adott együttműködés az isteni kegyelemmel, ahogyan Szent Ágoston mondotta: „qui te creavit sine te, non te salvabit sine te – az, aki megteremtett téged, nélküled nem üdvözít téged együttműködésed nélkül”. Mert az ember küzdelemre született.

IX. A házasság mint szentség

Ahhoz, hogy az ember más embert szeressen és vele házasságot kössön, nem kell Istenben hinnie. Nemiség, szerelem, házasság, gyermek – mindez hozzátartozik a normális emberi élethez. A hit szemszögéből nézve azonban a házasság is több, mint „csak természetes valami”. A katolikus egyház tanítása szerint a házasság szentség. Ez azt jelenti, hogy Isten szeretetének valami titokzatos, hathatós jele az ember számára. Sokan felteszik tehát a kérdést: Mi az a házasságban, ami hathatós jelszerűség? A felelet: Ahogyan a férfi és a nő a házasságban szétválaszthatatlanul egymáshoz kötődnek, úgy kötötte Krisztus elválaszthatatlanul magát hozzá az egyházhoz, vagyis hozzánk, emberekhez. Ha tehát a láthatatlan Istenről beszélünk, akkor a legjobban tesszük, ha keresünk egy boldog házaspárt a gyermekeikkel, és azt mondjuk: Ahogyan ez a házaspár szereti egymást, hasonló módon kell elképzelnünk azt a szeretetet, amellyel Krisztus is szeret minket. Mert ami fontos a házastársi kapcsolatban éppúgy, mint Krisztus hozzánk való viszonyában, az a szeretet; az, hogy egymásért élnek, egymáshoz hűek maradnak, egymásnak odaadják magukat, hogy új életet teremtsenek. A szülők gyermekeket szülnek, az egyház pedig tovább gyarapszik az emberekkel, akik hívökké lesznek, és a keresztség szentsége révén az egyház élő tagjaivá válnak. Az egyház még egy lépéssel tovább is megy. Isten azért létesítette a házasságot, hogy mi, emberek

jobban meg tudjuk érteni Krisztus viszonyának titkát az egyházhoz. A házasság nem véletlenül lesz hát így szemléltető eszközzé. Ez Isten tudatos akarata volt, amikor az embert férfinak és nőnek teremtette!

Tudjuk, hogy Lisieux-i kis Szent Teréz ezt a gondolatot, ahogy én is kifejtettem itt, valóban felhasználta egyszer egy fiatal házasulandó rokona esetében, aki látogatóba jött hozzá, hogy leendő asszonyi hivatásával jobban megértesse. Kettőjük kedves találkozásának az lett az eredménye, hogy mindketten jobban szerették jegyesüket, Teréz Krisztust, a fiatal leány pedig leendő férjét.

Az egyházban meglévő papi nőtlenséget is csak a szeretet kifejezési formájának jeleként tudjuk helyesen megérteni és megélni. Minden más az emberi élet elszegényedésének, leszűkülésének lenne csak az eredménye. A személy megcsonkulna, és semmi köze sem lenne ahhoz, hogy „Istennek tetsző áldozattá” váljon. A házasság „szentségi jele” azonban nem üres, nem semmitmondó. Közelebb hozza az emberhez azt, amit jelent: Isten szeretetét. Az emblémát, amit a pék kiakaszt, nem lehet megenni. Az csak azt mutatja, hogy hol van az az üzlet, ahol kenyeret lehet venni. Egy élelmiszerral megtöltött zacskó vagy táska azonban, amit az ember egy éhezőnek ad, már nem csak azt fejezi ki, hogy segíteni akarunk neki. Ez már igazi, konkrét segítség! Így van a házassággal is: nemcsak Isten szeretetéről mond el nekünk valamit, hanem annak egy darabkája, ajándék Istentől. Aquinói Szent Tamás mondja: A házasság szentsége valamit abból a szeretetből közvetít a

házas társaknak, amivel Krisztus szenvedett az egyházért. Ez a segítség mindenesetre nem mágikus hatású, hanem azért adott segítség, hogy önmagunkon tudjunk vele segíteni. Ezt jelenti: Latba kell vetnünk a saját erőnket, saját okosságunkat, saját érzékenységünket és szeretetünket, mert csak akkor lesz valamilyen titokzatos módon igazán segítség számunkra, hogy a hosszú házasság során hajótörést ne szenvedjünk. Isten nem hagyhat el bennünket soha. „Segíts magadon, akkor majd Isten is megsegít!” Nála mindig kiskorúak maradunk, az Ő segítségére mindig rászorulunk, akár rosszat teszünk, akár jót. Ha a házasság szentségének jegyében helyesen élünk, ez a szentség, mint minden más szentség, gyógyszer lesz számunkra, balzsam sebeinkre, amelyeket akár mások vágnak rajtunk, akár mi okozunk magunknak. Akárhogy is vesszük, tény az, hogy a kegyelem az emberit, amit bennünk talál, még szebbé teszi, fölemeli a természetesen lehetséges fölé.

X. Hogyan kell egyházilag házasságot kötni?

Vannak emberek, akik csak azért mennek templomba házasságot kötni, mert ott ünnepélyesebb a házassági szertartás, mint a polgári eskőtőteremben. Az ilyen házasságot nem tudja az egyház igazi házasságként elkönyvelni. Aki templomban akar házasságot kötni, az legyen tudatában annak, hogy az egyházi esküvő lényege nem a szép külső keret. Megházasodni nagy döntést jelent Isten színe előtt, olyan lépést, amiből nincsen visszalépés, amiből nincs kiugrás! „Amit Isten egybekötött, nem szabad az embernek szétválasztania!” – mondja Jézus. Milyen feltételeket kell a házaspárnak teljesítenie, ha egyházilag akar megesküdni? A felelet tulajdonképpen nagyon egyszerű: keresztény katolikusoknak kell lenniük, és valóban meg kell lennie bennük a szándéknak, hogy házasságot akarnak kötni, és pedig abban az értelemben, ahogy az egyház a „házasság” szót érti. Ez a következőt jelenti:

1 Egyházi esküvőt csak az egyház tagjai köthetnek Normális körülmények között mindkét házasulandónak katolikus templomban megkeresztelt katolikusnak kell lennie. Ha ez nem áll fenn az egyik partnernél, akkor speciális engedélyt kell kérnie.

2 Mindkét félnek házasságra alkalmas egyénnek kell lennie Mindkét félnek abban és olyan helyzetben kell lennie, hogy házasságot köthessenek. Ez azt jelenti, hogy tisztázni kell előtte, hogy az érvényes és megengedett házasságnak semmi sem áll az útjában.

3 A válás problémája és a második házasság A megkeresztelt katolikus egyének érvényes és megélt – szakkifejezéssel „elhált” – házasságát, semmilyen okból nem lehet fölbonthatni. Egy ilyen házasság a halálig tart. A katolikus egyháznak ez a tömondata érezteti és láttatja velünk, hogy mikor, milyen esetben ismer el az egyház valós, vagy látszólag második házasságot:

Először is az egyház csak akkor bonthat föl egy házasságot, ha egy ilyen házastársi közösség sosem jött létre, vagyis a házasságot sosem „hálták el”.

Másodszor: A házasságok csak akkor abszolút fölbonthatatlanok, ha azokat katolikus keresztények kötötték templomban. Más a helyzet két meg nem keresztelt házastárs esetében. Ha az egyik katolizál, és a másik nem akarja tovább fenntartani a házasságot, ezt a házasságot a „katolikus fél érdekében” föl lehet oldani. Mivel ebben az esetben Szent Pált követi az egyház, az ilyen házasság-föloldást „Pál-privilégiumos” házasságbontásnak nevezik.

Harmadszor: Ismeri az egyház is a házasság-fölbontást, vagy nullifikációt. Ezen azt értjük, hogy előfordul, hogy megházasodnak emberek, de anélkül, hogy valódi házasságra gondolnának, vagy azt értenék ezen a szón, amit az egyház. Pél-

dának okáért, a házasulandók kizárják teljesen a gyermekáldást, vagy már eleve „nyitva” hagyják azt, ugyanis az a tervük, hogy úgylis elválnak majd, nem maradnak hűek egymáshoz. Van olyan eset is, amikor vagy a férfi, vagy a nő – **ne-mileg!** – nem képes rá, hogy „elhálja” a házasságot. Ha ilyen (és egyéb más) házassági akadály előfordul, vagy fönnáll, és ezt egy házassági per-döntésben igazolni lehet, akkor az egyház kijelen-ti: ez a házasság sosem volt érvényes, épp ezért a két fél az egyház szemében sosem volt valójában házas – ezek után tehát „újra” megházasodhat-nak, egyházilag érvényes házasságot köthetnek. Ez a házasság ebben az esetben „első” házasság-nak számít. Csak szakember tudja egyes-egyes esetekben igazán eldönteni, hogy az egyház ér-vényben lévő házassági törvényei értelmében ilyenfajta nullifikáció létrejöhet-e, vagy sem. Ha válás után fölmerülne valami probléma az újra-házasodás terén, akkor az illető egyénnek egy-házmegyés püspökének a házasság ügyeivel fog-lalkozó hatóságához kell fordulnia.

Hogy egy ilyen nullifikáció lehetséges-e, vagy sem, azt minden esetben fölül kell vizsgálni, de nem szabad semmiféle illúzióba esni. Gyakran nem lehetséges, és ennek az a következménye, hogy napjainkban sok olyan érvényes házassá-got, ami zátonyra futott, nem lehet többé rendez-ni vagy egyenesbe hozni. Ezeknek a házassági akadályoknak az ismerete nagyon sok fájdalmat enyhíthetne, föloldhatna, megszüntethetne. Az ilyen **megoldhatatlan** házasságok esetében meg kell értenünk Jézus szavát, amit a házasság föl-bonthatatlanságáról mondott. Az egyháznak nem

adott az Úr fölhatalmazást arra, hogy ezt megváltoztassa. Addig amíg az érvényes házasságot kötött másik partner él, nem lehet segíteni. Fontos megjegyzés: Lehetnek rá okok, hogy egy államilag hitelesített válást, vagy ágytól-asztaltól való elközlönülést helyesnek, sőt szükségesnek is tartunk. A megoldhatatlan, igazán nehéz probléma a második házasság! Ugyanis sok elválnak az a kívánsága, hogy egy második házasság érdekében megkísérelje a válást, nagyon is érthető. Isten azonban nemet mond a válásra. Ha valaki polgári esküvőt köt, hogy legalább ott legyen rendezve a házassága, akkor az egyház nem engedi meg neki, hogy a szentségekhez járuljon. Ez az egyháznak is fáj, de ezzel nem ítéli el az illetőt. Ezzel nem végez az egyház „diszkriminációt”, különösen nem jelenti ez azt, hogy az egyház kizárja őt az egyházból. A válás ellen nyomós vallási okok szólnak, és ha valaki alázatosan elfogadja ezeket a vallási okokat, Istennel szorosabb kapcsolatba kerül, mint az, aki a saját szakállára azt teszi, ami neki tetszik, s mindennek fittyet hány.

4 A jegyesoktatás A házasság sikere és érvényessége szempontjából fontos, hogy mindkét partner valóban azt akarja, amit az egyház a „házasság” fogalmán ért. Mindenek előtt van három pont, amit az ún. „jegyesoktatás” alatt tisztázni kell, és amit a jegyesoktatáson résztvevőknek alá is kell írniuk.

a) A házasság fölbonthatatlansága:

„Amíg a halál el nem választ benneteket!”

Az egyház házasságon egy, az élet végéig tartó

életközösséget ért, amíg a halál el nem választja a házasulandó feleket. Csak azok házasodhatnak meg, akik valóban fölbonthatatlan kötelékben akarnak élni életük végéig.

b) A házasság „egysége” a „nyitott házasság” helyett.

Az egyház nem ismeri el a „nyitott házasságot”, amelyben teljes a szexuális szabadság. Még akkor sem fogadja el, ha a házastársak egymást erre talán föl is hatalmazták volna. Az egyház megköveteli, hogy a házasság csak egy férfi és csak egy nő kizárólagos közös szövetsége legyen. Ez azt jelenti, hogy a házasulandóknak nemet kell mondaniuk a poligámiára és arra a megalázó szerepre, amit ez a nőnek jelent. Ahol a fennálló struktúrát a házasság szónak keresztény értelmében meg lehet változtatni, anélkül, hogy ezzel tragédiát okoznánk, ott természetesen mindig használnunk kell az okosságot és a türelmet is. De mint cél, a monogámia, ahol mind a férfi, mind a nő méltósága tiszteletben marad, vitán felül áll.

c) Készség a gyermekáldás elfogadására.

Alapjában véve minden házaspárnak nyílnak és készségesnek kell lennie arra, hogy gyermeket vállaljon. Természetesen némely házasságban már eleve világos, hogy nem tudnak (több) gyermeket vállalni, vagy nagy a valószínűsége annak, hogy a gyermekek súlyos, fizikai hiányosságokkal jönnének a világra, és ezért jobb, ha nem is nemzik vagy szülik meg őket.

A házasság akkor lesz érvénytelen, ha a házastársak (vagy akárcsak az egyikük is) kijelentik:

számunkra egyszer s mindenkorra szó sem lehet gyerekekről. Hogy mennyi gyermeket akarnak nemzeni vagy szülni a házaspárok, ezt mindenesetre a lelkiismeretüknek kell eldöntenie.

5 Vallási beállítottság a házasságra Az egyház nemcsak azt szabja meg híveinek, hogy érvényesen kössenek házasságot, hanem azt is ajánlja, hogy minden tekintetben figyeljenek arra, hogy jó is legyen a házasságuk.

Ebből az alkalomból nagyon jól teszik a házasságuk, ha (újra) meggyónnak és szentáldozáshoz járulnak. Isten ugyanis nem úgy adja ajándékait, mint ahogyan a postás oda adja nekünk az ajándéksomagot. Csak azok a házaspárok tapasztalják meg Istent életükben, és egymás iránti szeretetükben, akik imádkoznak és arra törekszenek, hogy az evangélium szerint éljenek.

XI. Az Isten országaért vállalt papi, szerzetesi nőtlenség, szüzesség

A házastársak Krisztus szeretetének jelei az egyház iránt, szemléltető, oktatási eszközei annak, hogyan adta oda magát Krisztus szeretetből értünk. De fordítva is így van: a papi vagy szerzetesi nőtlenség is jel mások számára. Üzenete annak, hogy egyedül Isten az, aki teljesen be tudja tölteni az ember szívét, és hogy Istenért, Istennel és Istennek élni lehetséges.

Félreérthetetlenül világos, hogy ebben különbözik a keresztény papi vagy szerzetesi nőtlenség az agglégénységtől vagy a keserű vénkisasszonyságtól, ami, mint ahogyan azt André Heller megfogalmazta: „A kísértésekben megtartotta ártatlanságát, és csak túl későn fogta föl hogy, amikor a kísértéseknek ellenállt, saját személyes boldogságának is gyilkosa lett.” Hogy az ilyen és hasonló megfogalmazások sok férfit és nőt érintenek, akik nem nőültek meg, vagy nem mentek férjhez, és, hogy ebben a kijelentésben nevetségessé igyekszik tenni őket az író, az magától értetődik, ezt nem kell kommentálni. Itt csak arról a magatartásról van szó, aminek alapján egyesek, büszkeségből vagy prűdériából – az most itt nem számít –, visszautasítják a szeretetet.

Egészen másféle az a nőtlen ember, aki „Isten országaért” nem nőül, vagy nem házasodik meg. Az ilyen ember egész életét ebben a Jézustól megkövetelt életformában éli le, vagyis nőtlen, hajadon marad a mennyek országa miatt. „Fölégeti a

hidat maga mögött”, ahogyan mondani szokás, s megmutatja másoknak, hogy mennyire biztos abban, hogy Isten ígéretei megbízhatók, lehet rájuk számítani. Úgy áll a dolog ezzel, mint a földbe rejtett kincssel Jézus példabeszédében: Míg a környező világ csupán a földterületet tekinti és nem tudja, hogy abban drágagyöngy van, csóválja csak a fejét s nem érti, miért adja oda egész vagyonát. Aki megvásárolja a földet, teljes bizonyossággal tudja, hogy nem örült.

A legfontosabb, amit minden hívőnek tudnia kell a Krisztusért vállalt papi és szerzetesi nőtlenségről az, hogy a nőtlenség önmagában nem érték. Ha valaki senkit sem szeret, attól még nem szereti Istent. A házaselet is csak akkor lehetséges és akkor értékes, ha az ember úgy fogja azt föl, mint önmagunk fölláldozását szeretetből másokért. Szeretet nélkül önbecsapás, öncsonkítás, önmagunk leszűkítése, kicsontozása volna a házaselet, – és sajnos az is egyeseknél! Különösen kényelmetlen a dolog, ha azok, akik ezt az utat választották, mindenféle pótlékokat keresnek, hogy mégis valami kis „vigaszt” találjanak életükben.

Az Isten országáért vállalt nőtlenség lényegét Szent Ágoston fogalmazta meg legvilágosabban ezekkel a szavakkal: „Mennyire kell nekünk Istent szeretnünk, ha miatta lemondunk a családi szeretetről!”

XII. Az AIDS

A XX. századnak ez a pestisjárványa kettős szempontból sajátságos „betegség”. Orvosilag nézve, az AIDS bizonyos értelemben nem betegség, hanem állapot, amely azt eredményezi, hogy a test mindenféle betegséggel szemben elveszíti védekező képességét.

Az AIDS azonban egy másik okból kavargatja fel az érzéseket: a betegség halálos átadása másoknak leggyakrabban a homoszexuális nemi kapcsolat által, azaz azonos nemű egyének szexuális érintkezése által történik (promiszkuitás), amit az egyház egyszerűen bűnös cselekedetnek nevez. Világos tehát, hogy az AIDS megszűnne, kihalna, ha az emberek a keresztény erkölcsi normák szerint élnének. Azonban egyetlenegy ideológus sem akarja föladni a véleményét, akinek szexuális erkölcsi beállítottsága az AIDS által egyszerre abszurdummá lett! Ezért akarják egyrészt minden áron bizonyítani azt, hogy az AIDS nemcsak a homoszexuálisokra jelent veszélyt, – az AIDS-nek mindenki ki van téve, hangoztatják! –, másrészt a homoszexualitást minden erejüket latba vetve társadalomszerűvé és elfogadhatóvá akarják átfesteni. Épp ezért nem a ragály veszélyességét vonják kérdőre, hanem „biztos szexre” fáj a foguk az óvszerek használatának ajánlásával együtt.

Mit szól az egyház az AIDS-hez? – Alapvető állásfoglalását tekintve a következőket feleli:

- Hiszi és reméli, hogy az orvosok ezen a betegségen is győzedelmeskedni fognak.

- Elkíséri a betegeket és haldoklókat fájdalmas útvukon.
- Hiszi, hogy ezen a világon minden szenvedés kapcsolatban van a bűnnel.
- Meg van róla győződve, hogy minden szenvedés, amit az ember, mint keresztet elfogad, hozzájárul a világ üdvözítéséhez, – még az AIDS-esek szenvedése is!
- Elveti azt a felületes büntetési eljárás-teóriát, amit sokan Istennel kapcsolatban emlegetnek, azt mondvá, hogy „milyen súlyosnak kell lennie annak a bűnnek, amiért Isten ilyen kemény büntetést ad?” – Hogy nem szabad így gondolkodnunk, azt láthatjuk abból a példabeszédből, amit Jézus a vakon születtről mond (Jn 9,1 kk.).
- Az egyház a homoszexuális magatartást bűnnek nevezi, függetlenül attól, hogy az emberek általa betegek lesznek-e vagy sem.
- Hiszi, hogy az AIDS csak felelősségtudattal és az ember magatartásának megváltoztatásával győzhető le. Ezt annál inkább is vallja, mert az óvszer a gyakorlatban egyáltalán nem ad olyan biztonságot, mint amilyennek azt agyfűrt üzletemberek reklámozzák. S még akkor is, ha a gumióvszereknek első látásra van bizonyos hasznuk, terjesztésük biztosan csődre van ítélve.

XIII. Mit mond az egyház a túlszaporodásról?

Ha hiszünk a közvéleménynek, akkor az emberiség túlszaporodása a világon komoly fenyegetést jelent. Hogy van túlszaporodási veszély, azt mindenki tudja. S hogy az embernek tennie kell valamit ellene, az is világos. Az egyház ellenségei tehát fogcsikorgatva rázzák az öklüket, összevissza kiabálnak, hogy minél több embert megnyerjenek az ügyüknek. Sokan ezért tanácstalanok lesznek, vagy a pápát okolják, hogy nem tesz semmit a világ megmentéséért, ami természetesen nem könnyű dolog, de – ahogy ők mondják! – lehetséges akkor lenne, ha ezt a pápa maga is belátná!

Van másik nézet is. Az Egyesült Nemzetek Szervezete, a világbank, a tervezett Szülői Felelősség nevű szervezet állítólagos jótekonysági programjai, amelyeknek a lelki gyökerei bebizonyíthatóan a rasszizmusba nyúlnak, nemcsak hogy nem segítenek az emberiségnek, hanem megcsúfolják alapjogait és tulajdonképpen messze visznek a problémától, mert a fogamzásgátló szerekhez semmi közük. Mindegy az most itt, hogy ezt erkölcsösnek vagy erkölcstelennek tartjuk-e?

A dolog e nézet szerint tehát el van intézve. Nincs semmi értelme, hogy az egyház kritikus prófétai megfontolással átgondolja az ENSZ-nek ezen pontjait, mert az egész dolog egy helyben topogás csak, semmi értelme; erre az izgató kérdésre nem kapunk semmi más választ, minthogy semmiféle mesterséges fogamzásgátló óvszer nem

jöhet soha számításba, mert a probléma megoldásának arany kulcsát eldugták. Óvakodjatok tehát a pápától, mint a mesebeli hétfejű sárkánytól!

Ezt a fajta „zárlatos” argumentálást azonban azonnal megtöri minden kérdés, amit ezzel kapcsolatban komolyan felteszünk. Az egyház – jeles tudósok tanácsait elfogadva – ezt a választ adja:

- A túlszaporodás problémája – logikusan gondolkodva – feltételez egy vonatkoztatási pontot: Milyen szempontból van túlszaporodási veszély? Hogyan tudnók ezt meghatározni? – Az élelmiszer-ellátás szempontjából, ahogyan ezt Thomas Malthus angol közgazdász hitte? Vagy a csekély anyagi források szempontjából, ahogyan ezt az ún. „Római Klub” hozta föl ma már megcáfolt ellenérvként? Vagy a világvédelem szempontjából nézve, amely annyi kárt okozott már és fog még, amikor erdők, folyók pusztulnak el, és az ózongyűrű egyre szélesebb tágulása megemeli a levegő hőmérsékletét? Nem lett-e mérges gomba, mérges galóca az ember szegény földünkön, aki mindent megmérgez, tönkretesz, elfuserál nagy igyekezetében?
- Van túlszaporodási veszély, jó, de hol? És hol nincsen? Hol probléma az, hogy nincs elég ember? Hol probléma a túlszaporodás, melyik kontinensen? Nem kellene-e az európaiaknak vagy az amerikaiaknak, akiknek nincsen ilyen problémájuk, inkább a saját problémáikkal foglalkozniuk? Nem adhatnák-e legalább az utolsó szót azoknak, akiket ez a probléma közvetlenül érint?
- Mik az okai a túlszaporodásnak? Van-e neki

több oka is, vagy csak egy? Kinek van igaza? Azoknak, akik azt állítják, hogy a túlszaporodás szegénységbe visz, vagy azoknak, akik az ellenkezőjét állítják, hogy a szegénység visz a túlszaporulathoz, és az egyetlen, igazi, hatásos „pirula” a következetes fejlődés és a szegénység legyőzése?

- Milyen eszközök állnak rendelkezésünkre, hogy túl ne népesedjen a világ? S azok az eszközök, amelyeknek az alkalmazását manapság jónak hisszük, meghozták a várva-várt eredményt? Csökkentették-e a szegénységet, vagy csak a szegényeket? Nem kátyúba süllyedés-e a népekre kényszerített magzatölés (pl. Kínában, ahol egy családnak csak egy gyermeket szabad a világra hoznia!), vagy az ehhez hasonló intézkedés, a sterilizáció (Indiában 6 millióra teszik a sterilizáltak számát!)? Hiszen – mondhatná az ember – ezeknek a programoknak célja nem is olyan rossz önmagában! Vagy ezek a programok is ugyanabból az ideológiai elgondolásból erednek, mint az ENSZ-ben alkalmazott módszerek?

De akkor hogy van az, hogy ezekből a programokból százszázalékosan sikeres magzatgyilkos emberirtás lett, amit nyugodtan lehetne hóhérmunkának is nevezni?

- Milyen körökben alkalmazzák a lakosságkontrollálás programjait? Csak a „fehér” felső rétegekben, vagy csak a „feketék”, és a szegény asszonyok között? Valószínű-e az, hogy az ipari országok dollármillárdjait csak emberbaráti szeretetből akarják elosztani a

szegények között ugyanazok a gazdagok, akik piacaikat istenigazában nem nyitják meg a fejlődő országok számára, annak ellenére, hogy a szabadpiacot dicsérik?

Milyen motívumai lehetnek váratlan nagylelkűségüknek? Nem furcsa, hogy az állítólagos önzetlen segítség haszna nagy részben a gazdag országok óvszeripar-kasszáiba ömlik vissza? Nagyon nehéz megbízni egy sebészorvosban, aki állandóan változó argumentációval szüntelen az amputációt javasolja, s ugyanakkor tulajdonosa az egyetlen protézisgyárnak, és a betegeit azzal fenyegeti, hogy minden más terápiát beszüntet, ha azok végül is, nem engedik amputáltatni a lábukat!

- Ki döntsön abban, hogy mennyi gyermeket vállaljanak a szülők? A család, vagy az egyes hivatalok, amelyeket az ENSZ különböző helyen felállított irodái irányítanak? A családtervezés gazdasági ága minden tekintetben használhatatlannak és embergyűlölőnek mutatta magát, – most ugyanez a szervezet akar a család intim szférájába behatolni, és ott boldog körülmények között ünnepelni? Kinek szeretne boldogságot szerezni?

Természetesen, vannak okok rá, hogy a gyermekek számát csökkentjük. Azt azonban nem tűrheti el az egyház, hogy a szülőket erre vonatkozólag meg sem kérdezik. Nekik mindent úgy kell tenniük, ahogyan azt diktálják nekik a politikusok és „szakemberek”, akik tőlük távol élnek, és az emberek konkrét problémáit figyelmen kívül hagyják. Ezenkívül azt, amit másokra ráerőszakolnak, nekik maguknak nem kell megtenniük, –

sem nekik, sem a feleségüknek. Ténynek mondhatjuk azt is, hogy „számon” felülteknek csak mások tűnnek, semmi esetre sem a gazdagok és a fehérek!

Ellenvethetnénk: De hogyan dönthetnek felelősséggel olyan emberek, akiknek nincsen semmiféle eszközük a felvetett probléma megoldására, nem is beszélve arról, hogy ezt még akkor sem tudnák megtenni, hogyha rendelkezésükre állnának ezek az eszközök?

Nagyon helyes! Ezeken a kérdéseken áll tehát a vásár!

De mint mindig, amikor kritikusan kell az ilyen dolgokat nézni, háromféleképpen tud az egyház minden pontra reagálni.

A természetes fogamzásgátlás nem a gazdagokat teszi gazdagabbá, nem teremt gazdasági függőviszonyt. Az is biztos, hogy nem árt az egészségnek. Ez a módszer megfelel a nő jellemének, egyéniségének, jó lelkiismeretének és az emberi jogok tiszteletben tartásának. Az ember – főleg a férfi! – szexuális vágyát alárendeli a törvénynek. Alkalmazása figyelembe veszi a női ciklust, ugyanakkor segít a nőnek, hogy megtartsa női méltóságát.

De ha valaki mégis azt merné állítani, hogy a természetes fogamzásgátlás nem kivitelezhető, nem elég biztonságos, az nem ismeri a tényeket. Még a *British Medical Journal* is állítja, hogy a katolikus egyház ezen módszere kiváló, és nagyon jól alkalmazható, főleg a harmadik világban.

Más szóval, még akkor sem szabad azt a következtetést levonni, hogy az ENSZ programjai jók, ha a pápának nem lenne igaza abban, hogy erköl-

csileg nem engedheti meg az óvszerek használatát, semmiképpen sem úgy, ahogy mostanáig alkalmazzák őket.

Nestroy után azonban így mondanám szabadon: Tengernyi ész sem tud semmit tenni akkor, ha valakiben az előítéletek emelnek gátat. Az egyház állásfoglalásáról csak akkor lehet ítéletet mondani, ha a kérdésekre úgy felelünk, hogy minden lehetséges választ megvizsgálunk. és azok közül választjuk ki a helyeset és a legmegfelelőbbet.

Ha valaki azt véli, hogy ez könnyű, az nem tudja, hogy mit beszél. Amit tennünk kell, az az, hogy tárgyilagosan beszéljünk egy ilyen kérdésről, ami mindannyiunk égető problémája vagy így, vagy úgy. Ha azonban félre akarunk nézni, vagy csak fél szívvel szerezzük meg az információinkat, akkor bűnrészesek leszünk történelmünk egyik legnagyobb és legégetőbb törvényének a megsértésében. Az európai keresztényeknek húsz évszázad tapasztalatából tudniuk kell, hogy milyen veszélyes az, ha a hamis ideológiákat és azokat, akik ezeket kiagyalják, nem vesszük komolyan.

XIV. A katolikus szexuális erkölcs történetéhez

Gyakran állítják, hogy a katolikus egyház valójában mindent elvet mind a mai napig, ami a szexualitást illeti, és a szexuális kihágásokat tekinti minden bűn között a legnagyobbnak, és hogy bárhol, ahol csak teheti, mindenütt harcol a szexuális gyönyörök ellen. Két választ kell adnom erre a kérdésre.

1 Tévedés és igazság az egyházban Ahogy a szentegyházban van bűn, és az egyház bűnösökből áll, úgy viszonyul az egyház a bűnhöz és az igazsághoz.

Abban a formában mindig volt és lesz is tévedés az egyházban, ahogy az egyes hívek vagy bizonyos csoportok az egyházban hamis dolgokat gondoltak, hittek, védtek vagy az egyház tanításának tartották. Csak egyházi folyóiratokat kell olvasnunk, és egyes keresztény katolikus hívekkel beszélgetnünk, máris láthatjuk, hogy mennyi tévedés van köztünk, még akkor is, ha az egyház tulajdonképpen tanítása mindenféle kétséget kizár a jól felkészült, hitüket jól ismerő hívek lelkében, vagy így is megfogalmazhatnám, az igazán „felnőtt” hívek lelkében. De vannak tévedések is az egyházban, mert az egyház tanítóhivatala egy bizonyos kérdéskörrel nem tud vagy kevésbé tud megbirkózni. A hittételeknek ebben a vákuumában természetesen keletkezhetnek tévedések, az egyes hívek többé-kevésbé magukra vannak hagyatva.

Az egyház nagy és sajátos ereje azonban abban van, hogy amikor a kérdések nagyon égetőek lesznek, – és egyik botrány a másik után jön a hívek szégyenére, mondják néha a kívülállók –, akkor az egyház szinte rávetíti titokzatos tudáshatalmának fénysugarát a témára, s megadja megszabadító, görcsoldó és útbaigazító válaszát. Teszi ezt egyrészt filozófiai és teológiai erőfeszítések révén, másrészt pedig azzal a tudattal is, hogy öntudatosan meg van róla győződve: a Szentlélek, az Igazság Lelke, akit Jézus megígért, vezeti ebben.

Mindezt a szerelem, a házasság és a család témájára alkalmazva, elmondhatjuk, hogy az egyház 2000 éves történelmében ezzel a témával kapcsolatosan sok anyagot találhatunk, sok jó és világos állásfoglalást, amelyek mindig segítettek útbaigazításra, jó tanácsra szorult szorongásában, sokszor kilátástalannak tűnő töprengéseiben. De ugyanakkor találunk nagyon sok ostoba, hamis és sok szenvedést okozó kijelentést és magyarázatot is. Hadd jegyezzem itt meg, ezek a tévedések, amelyeknek sokszor megmagyarázhatatlan, rejtélyes következményei voltak, sok embertől vagy embercsoporttól származtak: filozófusoktól, heretikusoktól, szakadároktól, költőktől, orvosoktól, semmiképpen sem az egyház híveitől és teológusaitól. Ilyen tragikus példa erre az, amit az orvosok a XVIII. században a maszturbációval kapcsolatban mondtak. Micsoda hisztériát váltott ki ez a felvilágosodás idején!

Ezeket a tévedéseket nagy emberek is képviselték, mint pl. Szent Ágoston. Ezek a hibás nézetek könnyen érthető okból kétszeresen is veszélyeseknek bizonyultak.

Korunk emberei hajlamosak arra, hogy az egyház parancsait, magyarázatait és tanácsait a XIX. század prűdériájának és a XX. század elejének a felfogásában szemléljék és ítéljék meg. De mindaz, aki foglalkozott már egyszer a történelemmel, tudja, hogy mennyi tanulást igényel egy-egy történelmi korszak, és milyen óvatosaknak kell lennünk, hogy történelmileg helyes és elfogadható választ adjunk, vagy ítéletet mondjunk.

2 A szeretet erkölcsének új magyarázata a XX. században A szexuális szemlélet megváltozása Sokkal fontosabb mindenekelőtt azt a kérdést feltenni, mi a helyzet a házastársi szerepével kapcsolatban? Mit mond erről az egyház? Tud-e még valami újat mondani az egyház ezen a téren? Van-e még az egyháznak korunk embere számára erre vonatkozólag jóhíre?

E század elején volt néhány prófétai tehetség az egyházban, mint pl. Dietrich von Hildebrand és Alfons Adam, akik nagy lendületet, új szemléletet hoztak az egyház berkeibe a szexuális ismereteket illetően. Újra átgondolták, hogy mi a házasság, a szerelem, a szexualitás. Ezeket a tanokat az egyház a II. Vatikáni Zsinatban visszavonhatatlanul újra megerősítette. Valószínű, hogy korábban volt egynéhány kérdés, amelyet nem tisztáztak, nem fogalmaztak meg eléggé világosan, a zsinat után azonban már más lett a helyzet. Ma már nincsen visszalépés, a test megvetését senki sem hirdetheti. Ezt ma már mindenki tévedésnek nyilvánítja.

De ez még nem volt elég. A zsinat megfogalmazásaira és VI. Pál pápa enciklikáinak a szövegeire tá-

maszkodva II. János Pál pápa az emberi szeretetre vonatkozó egyházi tanítást – szinte azt lehetne mondani – lélegzetelállító módon a továbbiakban kifejtette, új megvilágításba helyezte, és a bibliai szövegek gondos tanulmányozása után a Teremtés történetének a könyvétől egészen az Énekek Énekéig, sőt a nyolc boldogságig úgy elmélyítette, hogy most már elmondhatjuk: ez a fejlődés a katolikus hittan magyarázatában tisztázta mindazt, ami a húsz évszázad alatt a szexualitás területén az egyháztörténelemben nem volt világos.

Eltekintve egynehány kisiklástól, az egyháztörténelem folyamán csak azoknak a kutatására kellett valakinek elszánnia magát, akiket az egyház a keresztény szeretet koronatanúiként könyvelhet el magának. Hasonlítsa csak össze valaki a leg szebb és legautentikusabb szövegeket azokkal a szövegekkel, amelyeket a mostani pápa ezzel a témával kapcsolatban mondani akart és tudott, s majd meg fogja látni, hogy egy lelki újjászületésnek és áttörésnek vagyunk a szemtanúi ezekben a mostani, Isten áldotta órákban. Mindezt össze lehetne hasonlítani a más korokban lejátszódott azon dogmafejlődési történelmi pillanatokkal, amelyek az egyházat befolyásolták, egész más irányba vitték. Minden öndicsérő túlzás nélkül elmondhatjuk: az utolsó századokban még sosem fejezte ki magát az egyházi főhatóság ilyen differenciáltan, és ilyen beleérzéssel a házastársi szerelemről, a házastársak öleléséről, és egyedülálló, sajátos, szinte azt mondhatnók, a házastársak kapcsolatának „speciális vagy rendkívüli jelentőségéről” mind a férfi, mind a nő számára.

XV. Magzatölés

1 A mai helyzet A magzatölés olyan idős, mint az emberiség maga. Különböző okokból a nők megpróbálták a nem kívánatos gyermekeket „láb alól eltenni”, s ebben segítettek nekik az orvosok, a kuruzslók, a bábaasszonyok. Orvosi szempontból nézve korunkban javultak a módszerek, s egyúttal a magzatölés és fogamzásgátlás között elmosódott a határ – pedig erkölcsi szempontból nagyon nagy a különbség a kettő között, ahogyan azt II. János Pál pápa világosan kifejezte (*Evangelium vitae*, 13). Ezt még azok is elismerik, akik az idő meghosszabbításában bíznak, mert az sem mindig igaz, hogy „aki időt nyer, az életet nyer”.

Némely óvszernél csak azt tudjuk, hogy „nem lesz gyerek”, de nem azt, hogy a fogamzást, vagyis a megfogant magzat anyaméhbe befészkelődését megakadályozza. Azonban nemcsak az ölés technikája lett más, hanem, ami – sokkal rosszabb – a magzatölés értéke és a vele kapcsolatos magatartás. Már évekkel ezelőtt elkezdődött a propaganda tragikus egyedi esetek felsorakoztatásával. Például, ha egy elmebeteg kiskorú leányt megerősokolnak, s gyermeket vár, az minden valószínűség szerint szintén elmebeteg lesz... Ezt mégis csak meg kell érteni! – így érvelnek.

Később „értelmes” viták sora következett. A vita akörül folyt, hogy jobb lenne, ha segítenénk, ahelyett, hogy büntetünk. Az angyalcsinálók a konyhaasztalon mégsem kívánhatják senkinek a

büntetést. A büntetőjognak nincs gyakorlati hatása. Ezért jobb lenne, ha rendezett körülmények között folyhatnának le ezek a magzatölések. Csak így lehetne a magas, fájdalmasan magas számokat csökkenteni. Időközben tudomást szereztünk dr. Bernard Nathanson orvos egyetemi tanárról, erről a magzatölő amerikai Saulról, aki azóta a magzatölés-ellenes Pál lett, s azt írta, hogy az USA-ban szégyenteljesen hazudtak.

A magzatölés szorgalmazói mára azonban megnyerték a csatát. A közvélemény nyomására bizonyos feltételek mellett sok országban legalizálták a magzatölést. Jelenleg ez a borzalom legszörnyűbb virágait bontogatja:

- Kínából jön a hír, hogy minden családban kötelező a magzatölés, mert csak egy gyermeket szabad világra hozni, és hogy az embriókat kozmetikum-alapanyagként árusítják (Pur-Magazin 1995. évfolyam 15. száma).
- A szülés előtti diagnosztika segítségével Európában és másutt a világon „elteszik láb alól” mindazokat a gyermekeket, akiknél felmerül a gyanú, hogy az „egészséges” minősítés követelményeit nem érik el.
- Embrió-szöveteket arra használnak föl, hogy kozmetikai szereket készítsenek és új gyógyszereket gyártsanak belőlük. Akik az ember élethez való jogát védik, ezt kannibalizmusnak, emberevésnek nevezik.
- Az embrióval való nemzetközi kutatást tovább folytatják, és az ehhez „védelmet nyújtó törvényeket” úgy próbálják magyarázni, hogy ezek a törvények mindenképpen biztosítják a szükséges kutatási szabadságot.

- A látszólagos mesterséges megtermékenyítés életvédő szolgálata sem tud semmit az emberi élet sérthetetlenségéről, szentségéről. Az olyan megrtermékenyített petesejteket, amelyekre nincsen már szükség, elpusztítják, megmérgezik, elégetik.
- A világ nagyhatalmai a kairói világkonferencián (1994), amelyen a világ lakosságáról tárgyaltak, úgy döntöttek, hogy nyomást gyakorolnak olyan irányba, hogy a magzatölés „biztosított” jogát a világ többi részén is szorgalmazzák, sőt érvényesítik. Hogy a nemzeti szocialisták ugyanezeket a programokat használták föl majdnem hasonló érvekkel a szláv népek leigázására, nem érdekelte semelyik íróasztal-politikust.
- A feminista mozgalom nyomására a nagy nyilvánosság „beveszi” azt a maszlagos véleményyt, hogy a nő emberi jogához tartozik szabad eldöntése annak, akar-e gyereket vagy sem. Ebbe senkinek nincs joga beleszólni, még a legközelebbi környezetében élő élettársának, vagy családtagjainak sem, nekik ezt csak „respektálniuk” szabad. Sikerült nekik az eddig még valamennyire elfogadott lelkiismereti döntést megszüntetniük, amennyiben a még embrió-gyermek megőlését „objektív magzatölésnek” tarthatják, ami ugyan „nem nagyon szép – ahogyan ők megpróbálják magukat kivédeni! –, de néha szükséges, és csak a nő szabad döntése a meghatározó abban, hogy megteszi-e vagy sem”.

A hitleri gázkamrákban megölt áldozatok számát tekintve a holocaust volt a XX. század első

legnagyobb gáztette, a második legnagyobb az anyaméhben megfogant gyermekek tömkelegének meggyilkolása. Ezt a hasonlatot még II. János Pál pápa is meg merte kockáztatni. E gyilkosságok száma már réges-rég túlhaladta a század első gáztette áldozatainak számát, és iszonyatos méreteket öltött.

2 **Harc a magzatölés ellen** Az egyetlen említésre méltó erő, amely a gyilkosságnak és embermészárolásnak brutalitása ellen harcol, a katolikus egyház és a vele szövetségben lévők. Az alábbiakban kifejtendő munkájuk révén szolgálják az igazságot, élnek a gyógyítás eszközeivel és minden segítséget megadnak, ahol erre szükség van.

a) Az igazság szolgálata

Az egyháznak, akár tetszik, akár nem – mint István diakónus tette megkövezése előtt –, ki kell mondania az igazságot arról, hogy az ember már a fogantatáskor él. Nem az emberi élet, mert az is sejtéből keletkezik.

- Az igazságot ki kell mondani, hogy az emberi élet kezdettől fogva szent és nem szabad hozzányúlni. A magzatölést védelmezők álláspontja – hogy a nő saját egyedi joga, sőt kötelessége a gyermeket elvetetni, ha az nem kívánatos – mindig két érvre támaszkodik. Az egyik az az állítás, hogy az embrió még nem ember, a másik pedig vitatja az ember ártatlanságát és sérthetetlenségét és így téves ítéleteknek veti magát alá. Ez is kedvezőtlen fényt vet arra, aki ilyen véleményét hangoztat.

- Hangsúlyozzuk az igazságot, hogy Isten magának teremtette az embert. Hogyan tévedhet tehát ekkorát az ember? II. János Pál pápa arra emlékeztet a *Humanae Vitae* című enciklikájában, hogy ha az ember „elfelejti Istent”, akkor az emberi élet érthetetlen lesz. Abból az istenképből, aminek a mintájára teremtette őt Isten, nem marad más, mint egy életkép a sok többi között, egy „tárgy”, amivel mindenki szabadon rendelkezhet (*Evangelium vitae*, 22).
- Korunk magzatölési járványa annak a következménye, hogy elfeledtük Istent, hogy jégheg viszonyt alakítottunk ki Isten és magunk között. Ez az az istenkép, amit Friedrich Nietzsche is alkotott magának, olyan, mintha a földtől elvennénk a napot, aminek a sugarai nyolc perc alatt érik el a földet. Ha erre a pár percre a nap fölfüggesztené sugarainak lövelését, minden élet azonnal jégbe fagyna. Ez az, amit az ateizmus lelki, morális síkon terjeszt. Ebben az élethalálharcban semmi sem segít annyit, mint a hit Krisztusban, aki azért jött, hogy életünk legyen, és ne csak életünk, hanem az élet teljessége (vö. Jn 10,10).
- Az igazság Isten parancsáról így hangzik: Soha nincs megengedve, hogy egy ártatlan embert megöljünk (*Evangelium vitae*, 58). Ez az 5. parancs pontos értelme és magyarázata.
- Az igazságot arról, hogy mi a magzatölés a valóságban. Jól tudjuk, hogy milyen ügyesen misztifikálja és manipulálja napjaink média-világa a magzatölésnek ezt a sötét, hátborzongató oldalát.

- A magzatölésről szóló igazságot Isten parancsainak fényében. Tárgyilagosan nézve a dolgot, semmi más nem történik itt, mint tudatos meggyilkolása egy ártatlan embernek. Ezért súlyos bűn a magzatelhajtás, illetve a magzatölés. Hogy egyénileg ki milyen súlyos bünt követ el, arról lehet vitatkozni. Szubjektíven nézve e téren vannak fokozatok, sokszor egészen más az ilyen bűnnek a súlya, mint ahogyan azt mi gondolnánk. Nemegyszer érvényben van az, amit II. János Pál pápa mond, hogy a magzatölés, főleg ha a magzat megerőszakolt nőnek a gyermeke, valójában „gonosztett”, amiért a férfi felelős, nem a nő, aki egy ilyen brutális tettetnek az áldozata lett.
- Az igazságot a magzatölés súlyos következményeiről, ami a nőt második áldozattá teszi. Hadd jegyezzem itt meg, hogy azok a nők, akik az ilyen megerőszakolásokat a hatóságoknak jelentik, jobban ki tudnak evickélni a bajból, mint azok, akik mindenről hallgatnak, mintha mi sem történt volna. Ezeknek az utóbbiaknak a sebe sokkal lassabban gyógyul be. Hogy milyen erősek tudnak lenni az elvakító ideológiák, mutatják azok a viták, amiket orvostudományi konferenciákon, kongresszusokon folytatnak a fogamzásgátló vagy magzatirtó szerektől. Ismételten ki merem jelenteni, hogy semmi sem olyan káros, mint az, ha az ilyen nők teljesen eltussolják vagy elhallgatják az ilyen eseteket. Ezeknek a következményeit egyszerűen nem lehet le mérni!
- Az igazságot arról, hogy milyen veszélyt jelent

a magzatölés globalizálása. Teréz anya mindig és újfent mondogatta: „A magzatok halála az anyaméhben a békétlenség, az ellenségeskedés szülője manapság a világon.” Teréz anya logikája megcáfolhatatlan: „Ha egy édesanya képes arra, hogy a saját gyermekét megölje, mi tart vissza téged és engem, hogy ne öljük meg mi is egymást?”

b) A gyógyítás szolgálatában

Még az ateista Simone de Beauvoir is azt mondja: „**Hány nőt gyötör annak az emléke, hogy nem szülte meg gyermekét?**” – A magzatölés utáni gyötrődés az egész nőt igénybe veszi, ezért van szükség rá, hogy a gyógykezelésben, vagy ahogy szaknyelven mondják a PAS-ban (Post-abortion syndrom – magzatelhajtási tünet) vegyenek részt hárman: a pap, az orvos és a pszicháter. Az egyház magzatölést megelőző munkája abban áll, hogy a nőknek, de rajtuk kívül az orvosoknak és a férfiaknak is, ne csak a bűnök megbocsátásáról beszéljen, hanem azt is közölje velük, hogy rendelkezik a megbocsátás szentségével, amellyel ez alól a bűn alól is tud föloldozást adni. Mesélte nekem egy Oroszországban dolgozó katolikus pap, hogy ortodox vallású nők jönnek hozzá gyónni nap nap után, és sokszor húsz-harminc magzatölésről is vádolják magukat. Ezek valóban tudják és átérzik, mit jelent ettől a teher-től megszabadulni! Minél hamarabb meg tud valaki szabadulni a magzatölés utáni lelkiismeret-furdalástól, annál könnyebb lesz őt visszatéríteni a helyes útra, annál tartósabban behegednek a

sebei. Az egyháznak meg kell nyíltan mondania a nőknek:

1) „Istennél mindig van irgalom.”

2) „Ha skarlátpirosak is voltak bűneitek, a bánat után fehérebbek lettek, mint a hó.”

3) „Még ha egy édesanya elfelejtené is a gyermekét, én a ti Istenetek, sosem feledlek el titeket. Nézd! Bejegyeztelek a tenyerembe.”

4) Gyermekeitek Istennél vannak, imádkoznak értetek, mondja Marthe Robin, mert a gyermek mondhatja magának: „Ha atyám és anyám elhagyott is, az Úr magához fogad.”

c) Szolgálatkészség – ajánlás a krízisben

Az egyháznak mindent latba kell vetnie, hogy a veszélyeztetett nőknek a szükséges segítséget fölajánlja. Tanácsokat kell adnia, lelkigyakorlatokat tartania és mindenféle anyagi segítséggel is hozzá kell járulnia, hogy az ilyen anyákon segítsen.

Ebben a fáradozásában nem szabad kímélnie magát: demonstrációkat kell szerveznie az abortusz ellen, nyilvánosan meg kell cáfolnia az ilyen tárgyú cikkeket, melyek megjelennek újságokban, folyóiratokban, magazinokban. Személyesen el kell az ilyen nőkkel beszélgetnie, és bátorítania kell őket. Pénzbeli segítséget is kell nyújtania, ahol erre szükség van. Biztosítani kell azt is, hogy az ilyen nőknek legyen hol lakniuk. El kell őket helyezni jó családokban, ahogyan a szükség éppen megkívánja. Ebből a munkából senkinek sem szabad magát kivonnia. Amilyen fontos az, hogy szervezetten végezze az egyház ezt a munkát, ugyanolyan fontos, vagy még fontosabb talán, hogy minden nő számára legyen egy olyan „men-

tőöv", amely könnyen elérhető. Ha egy gyermeket váró nő átvészeli a krízist és a gyermek mellett dönt, akkor a munkának megvolt ugyan az eredménye, de ezzel még korán sincs vége. Fel kell ilyenkor tenni a kérdést: Mi kell ahhoz, hogy a nő a gyermekét felnevelhesse? Különösen is fontos, hogy olyan családokat keressen, ahol segítőkészségben nincs hiány, megvan a tudás és tapasztalat, és mindenekelőtt a díszkréció. Így lesz majd lehetséges, hogy az ilyen nő nyugodtan dönteni tudjon mind gyermeke, mind saját lelke üdvének legjobb érdekében.

3A pápa üzenete azoknak a nőknek, akik magzatölést végeztek A magzatölés gyilkosság, de paradoxul hangzana, ha az ilyen nőket „gyilkosoknak” neveznénk. (Akkor inkább az orvosokat nevezzük így, akik jó pénzért vállalkoznak arra, hogy közreműködjenek, de még ezt a kifejezést is el kell kerülni, mert nem a mi dolgunk a biráskodás és főleg nem a bosszú!)

II. János Pál pápa szavai a magzatgyilkos nők-höz legjobban tükrözik azt, amit az egyház mondani tud nekik:

„Az egyház tudja, hányféle körülmény gyakorolt hatást rátok, hogy ilyen döntést hoztatok. Nem kételkedik abban, hogy sok esetben fájdalom, és talán drámai elhatározás facsarta ki belőletek ezt a tettet. Valószínű, hogy a seb nem hegedt még be szívetekben. Ami megtörtént, az a végsőkéig jogtalan volt, és az is marad. De ne csüggedjete el mégse! Ne adjátok föl a reményt! Sokkal inkább gondolkozzatok el azon, hogy ami megtörtént, azt meg is értsétek és értelmezni tud-

játok a maga igaz voltában. Ha még nem tettétek volna meg, nyissátok ki szíveteket alázatosan és bizalommal a megbánásnak. A minden irgalom Atyja vár benneteket, hogy a bűnbánat szentségében kibékülhessetek vele, és följánlhassa nektek a megbékülést. Meg fogjátok látni, hogy semmi sem veszett el, és gyereketek is, aki most az Úrral él, imádkozni fog a megbocsátás kegyelméért. Segítő szándékú tanácsokkal és közeledéssel támogatnak majd benneteket barátaitok. Élő tanúságot tehettek Isten irgalmáról, s hirdethetitek, hogy minden embernek joga van az élethez, főleg azoknak, akik saját maguk nem tudják még maguknak ezt a jogot kiharcolni. Tanácsadói lehetek másoknak, akik hasonló problémákkal küzdenek, és nem látnak tisztán az életnek ebben a borzasztó útvesztőjében” (*Evangelium vitae*, 99).

XVI. Nők elleni erőszak

Aminek a tiszta szerelem fenséges kifejezésének kellene lennie, azt erőszakkal kikényszeríteni és durvasággal kifejezésre juttatni, a szeretettel szöges ellentétben van, azt semmiféle tradíció, vagy évszázados szokás nem tudja igazolni, és a széptevéssel egy kalap alá venni. Ez a kritikai megjegyzés nem szorul további fejtegetésre. De mi viszi rá a férfiakat, hogy a nők ellen erőszakot alkalmazzanak? Ennek többféle oka van. Egyes esetekben a perverz gyönyör, más esetekben az, hogy megpróbálnak kisebbségi érzésüktől megszabadulni, és önmagukat akarják igazolni. Némely férfi zsákmánynak tekintti csak a nőt, akire vadásznia kell, akit el kell ejtenie. Ha nemet mond neki a nő, azt személyes sértésnek veszi. S ezt – egyes férfiak legalábbis így gondolják! – nekik mindenképpen meg kell bosszulniuk ezt a sértést. Néha a tradíciók még mindig ható ereje az, ami erőszakoskodásra viszi rá az embert. Ezt csak strukturális bűnnek tekinthetjük, és ez ellen harcolnunk kell.

1 Megerőszakolás Eltekintve az erőszakos szadista tettektől, a nők megerőszakolása az egyik leggyakoribb formája a már említett, specifikus, szexuálisan motivált cselekedeteknek a nők ellen. Eltekintve a már előbb említett motívumoktól, egyes népek azért is erőszakolnak meg nőket, hogy ezzel bosszút álljanak az ellenségen, vagy az egész nép- esetleg valláscsoporton. Hogy

csak a legfrissebb hírekben hallottakat említsem meg: Boszniában, Bangladesben történtek napjainkban ilyen megerőszakolások. Ami még borzasztóbbá teszi ezeket a tetteket, hogy ezek a „mácsó” típusú férfiak a megerőszakolás után még el is taszítják maguktól áldozataikat. A hit fényéből nézve a következőket kell ezzel kapcsolatban mondanom:

- A megerőszakolás egyike a leggonoszabb bűnöknek, ami csak létezik. A házasság sem jogosít fel senkit nemi erőszakra. Már említettem előzőleg, de még egyszer mondom: ezek a megerőszakolások a házasságban mutatják azt, hogy a házasságban is vannak a szexuális közösülésnek bűnös formái.
- A megerőszakolt nő nem veszíti el méltóságát Isten előtt. Nem szennyezték be, semmit sem veszített értékéből.
- Ha a nő másállapotos lesz a megerőszakolás következményeként, gyermekének akkor is szent joga van az élethez, és az a gondolat, hogy az ilyen gyermeket el lehet vetetni, egy újabb trauma lenne annak a nőnek az életében, mert hogy ezzel segítenénk a dolgon, felületesen nézve talán érthető, a valóságban azonban abszurd és erkölcsileg elfogadhatatlan.
- Azok a nők, akiket egyszer vagy többszörösen megerőszakoltak, a poklot állták ki. Súlyos traumában szenvednek, s minden tekintetben és vonatkozásban a legnagyobb segítségre szorulnak.

Ahogy mondtam azonban, az ilyen esetekben a hit tudja a legnagyobb erőt adni, amit semmiféle

pszichiáteri kezelés nem tud pótolni. Ezt mutatja a következő levél, amit 1994-ben egy megerőszkolt újoncnő írt a főnöknőjének. (Kirche heute, 1996. február 16).

„Kedves Általános Főnöknő! Lucia V. vagyok, egy azok közül a noviciák közül, akiket a szerb milicisták megerőszkoltak. Már másnap írom Önnek ezt a levelet, minthogy még két noviciatársammal T.-vel és S.-el is ugyanez történt. Kérem, legyen megértéssel az iránt, hogy nem írom le esetünket részletesen. Ezek olyan borzasztó élettapasztalatok, amit senkivel sem lehet közölni, hanem csak elviselni. Egyesegyedül a jó Isten tud csak az ember mellett állni. Tragédiám nemcsak abból áll, hogy mint nőt meggyaláztak. Nem is csak úgy ért gyógyíthatatlan becsületsértés, ami nagyon nyomasztólag hat most reám, hogy válasszak élet és halál között, hanem inkább az a gondolat, hogy képes legyek ezt hitem keretébe majd valahogyan beépíteni; amit Ő, akit az én örök, isteni jegyesemnek választhattam, engedett megtörténni. Néhány nappal az előtt, hogy ez megtörtént, olvastam Bernanos „A karmeliták párbeszéde” című drámáját, s olvasás közben az a gondolatom támadt, hogy arra kérjem az Urat, én is vértanúként halhassak meg. Szavamom foggott, de ilyen módon! Aggasztó, belső sötétségbe zuhantam. Az Úr megsemmisítette életememet, amit véglegesnek és egyedül boldogítóknak hittem magamnak. Nagy kinnal tudok csak fölállni, miközben Jozefine nővér támogat. Az augusztínusok kolostorából, ami nem messze van tőlünk, ide hangzott a reggeli zsoltosmára hívó harang bűgása. Keresztet vetettem magamra és lélekben csat-

lakoztam a liturgia himnuszához: „Most fizeti meg Krisztus, az igazi Bárány a megváltás díját a Golgotán üdvösségünkért.”

Főtisztelendő Főnökasszony! Mi az én szenvedésem és szégyenem, amit most saját testemben megtapasztaltam, az övével szemben, akinek ezerszer megígértem, hogy azt neki adom? Alig-alig szótagolva mondogattam: „Legyen meg a te akaratod! Különösen most, amikor semmi egyéb más biztosítékkal nem rendelkezem, mint veled, Uram, aki velem vagy.”

Főtisztelendő Főnökasszony! Nem azért írok önnek, hogy megvigasztaljon, hanem azért, hogy segítsen, hogy megköszönhessem az Úristennek, hogy engem is bevett a közé az ezer és ezer más fiatal honfitársnőm közé, akiket megszégyenítettek, és rákényszerítettek arra, hogy anyák legyenek, amit egyáltalán nem kívántak maguknak. Megalázottságom csatlakozik az övékéhez, mert nekem nem áll más a rendelkezésemre, amit a bűnök kiengesztelésére följánlhatnak a számtalan sok erőszakos tettől kezdve minden más bűnért, amit testvérharcot vívó hazánkban és más országokban elkövetnek. Elfogadom szenvedésemet és az irgalmas Isten kezébe teszem. Az utolsó hónapokban sokat sírtam két megölt testvérem miatt, akik ugyanezeknek az embereknek estek áldozatul. Eszembe sem jutott volna, hogy még ennél nagyobb áldozatot is kíván tőlem majd az Úr. Kolostorunk ajtaján naponta százával kopogtattak, akik az éhhalál küszöbén voltak, vacogtak a hidegtől, reményvesztetten, kétségbeesetten néztek ránk. Emlékszem rá, hogy egy héttel ezelőtt egy 18 éves lány ezt mondta nekem: „Ti mi-

lyen szerencsések vagytok, hogy olyan helyet választottatok magatoknak, ahol nincs gonoszság!” A szentolvasót tartotta a kezében és halkán hozzáfűzte: „Nem tudjátok, hogy milyen megaláztatást jelent, ha megerőszakolnak egy nőt!” Sokáig gondoltam erre a lányra, és arra a következtetésre jutottam, hogy minket még megkíméltek a legnehezebb szenvedésektől, amiről honfitársaink már annyit beszéltek, s egy kicsit szégyelltem is magamat, hogy engem ebből a megszégyenítésből kizártak. Most én is egy vagyok már közülük, egy azok közül a névtelen nők közül, akiknek a testét így meggyalázták, lelkét így földülták és kifosztották. Az Úr megengedte nekem, mint szerzetesnőnek, hogy részt vehetek az ő megszégyenülésükben s megértsem, milyen ördögi hatalma van a gonoszságnak! Tudom, hogy ezek a nők a mai naptól fogva hisznek majd az én bátorító, vigasztaló szavaimnak, mert az én történetem az ő történetük is. Isten kiválasztott, – bocsássa meg nekem Ő, hogy ezt én kiválasztásnak merem mondani –, hogy népünk legmegalázottabb részébe tartozzam, és az embereket én is **a megváltott ember** szabadságának hajnalához vezessem. Nem hiszem, hogy kételkedne szavaim igaz voltában, mert én is, éppúgy mint ön, a szörnyűségek szörnyűségeinek földjéről jövök. Emlékszem rá, hogy amikor Rómában az egyetemre jártam, az egyik tanárom A. Mislovic költő szavait idézte: „Nem szabad meghalnod, mert azt választottad magadnak, hogy azok mellett állj, akik az élők mellett állnak.” Azon az éjszakán, amikor a szerbek egész éjjel gyötörték, ezeket a szavakat ismét gettem magamnak, s balzsam voltak lelkemnek

a végső kétségbeesés legvégső pontjáig. Most már mindennek vége. S ha visszagondolok, az a benyomásom, hogy csak egy borzasztó álom volt mindez.

Főnöknőm, mindennek vége, s csak most kezdődik el minden. A telefonban vigasztaló szavakat mondott nekem, amiért egész életemben hálás leszek önnek, de a beszélgetésünk végén, egészen világosan és érthetően feltette nekem a kérdést: „Mit kezdel majd azzal az induló élettel, amit erőszakkal az öledbe tettem?” Éreztem, Tisztelendő Főnökkasszony, hogy remegett a hangja, amikor ezt a kérdést hozzám intézte. Nem tartom helyesnek, hogy erre a kérdésre most rögtön feleletet adjak. Nem azért, mert nem gondolkoztam el róla, hogy hogyan is döntsek, hanem azért, hogy a velem kapcsolatos esetleges terveit ne befolyásoljam. De megvan már a döntésem: Ha anya leszek, akkor a gyermek csak az enyém lehet, senki másé. Tudom, hogy másokra is rábízhatnám őt, de szüksége van az én anyai szeretetemre, amit én sem nem vártam, sem nem kívántam. Egy nővényt nem szabad gyökerestül kitépni. A földbe hullott magnak ott kell felnőnie világrajöveteléig, ahova az az ismeretlen bitang vetette. Szerzetesi hivatásomat tehát egész másképp valósítom majd meg. A szerzetesi közösségünktől nem kérek semmit. Nekem az már mindent megadott. Hálás vagyok azért a szolidaritásért, amiről nővértársaim tanúságot tettek. Ezekben a napokban elárasztottak gyengéd figyelmességükkel, különösen azzal, hogy nem faggattak és nem kérdezősködtek. A gyermekemmel elmegyek. Nem tudom még, hogy hova. Isten azonban, aki legnagyobb boldog-

ságomat hirtelen összetörte, megmutatja majd nekem az utat, ahol akaratát teljesíthetem. Szegény maradok, s ott folytatom, ahol abbahagytam... Újra régi ruhámat veszem fel, abban járok, amit nálunk a nők mindennap hordanak. Édesanyámmal békésen járok majd dolgozni, hogy megélhessek. Kell, hogy legyen valaki, aki összetöri a gyűlölet láncát, ami most egész országunkat szolgáskorban tartja. Jövendő gyermekemet a szeretetre, és csak a szeretetre tanítom. Jóllehet erőszak eredményeként jött a világra, arról kell neki tanúságot tennie, hogy az embert csak a megbocsátás teszi naggyá. Engedelmes tisztelettel az ön Luciája.”

2 Nők elleni erőszak, mint a bűn struktúrája

a) Van-e joga a férjnek megverni a feleségét?

A nők elleni erőszak gyakran „jogalapot” nyert népi szokásokban és elképzelésekben is. Sokan elfogadják pl. azt a nézetet, hogy a férjnek joga, sőt kötelessége is elverni a feleségét, ha nem engedelmeskedik neki. A következőket meséli Szent Ágoston az édesanyjáról: „Sok olyan nő volt, akinek a férje csendes természetű volt ugyan, de feleségük testén mégis látszottak az ütések nyomai, sőt még az arcán is, ahol vonásai el voltak torzulva. Amikor ezek barátnőikkel való beszélgetés közben férjüket vádolták, édesanyám a nyelvüket vádolta, s látszólag viccelődve hozzáfűzte ezt a komoly figyelmeztetést: Attól a pillanattól fogva, hogy felolvasták nekik az ún. házassági szerződést, tudomásul kellett venniük, hogy ezentúl szolgálólányok lettek. Ennélfogva tehát állapo-

tukra való tekintettel már nem helyezkedhettek szembe férjeikkel (Vallomások 9,9). Szent Mónika minden tiszteletet megérdemel. Fia közlése tudtunkra adja, hogy mai szempontból nézve, a férj és feleség közötti kapcsolat Szent Mónika idejében hamis tekintélytiszteleten alapult, mert az tűnik ki belőle, hogy abban az időben a férfiak jogot formálhattak maguknak feleségük megverésére. II. János Pál pápának egyik érdeme a sok közül, hogy az ilyen nem igazolt tanokat, amelyeket sokszor az egyházon belül is elfogadtak és bevett szokássá váltak, egyszer s mindenkorra onnét ki-söpörte. Ezeket le kell leplezni, s meg kell nyíltan mondani, hogy ezek az eltévelyedések a bűn fogalmi körébe tartoznak, folyamatos tévedések! Ezek bűnök, s a bűnök csak további bűnöket tudnak szülni, semmi egyebet.

b) Strukturális erőszak a nők ellen, a lányok „körülmetélése”

Sokféle strukturális erőszak létezik a nők ellen, pl. a többnejűség, vagy olyan törvények, amelyek lehetővé teszik a nők megcsonkítását, és ezzel büntetik őket, mert tüntettek a férfiak hatalma ellen. Ez a szokás egyes mohamedán vallású társadalmakban mind a mai napig megmaradt!

Egy másféle, különösen is hajmeresztő és borzasztó formája a nők elleni erőszaknak a lányok körülmetélése. Európában, hála Istennek, ez egyelőre nem probléma, de becsempészhetik ide is. Az emberi jogok ilyen figyelmen kívül hagyása már majdnem minden határon túllép. Hogy mennyire aktuális ez, azt mutatja a következő példa is. 1997-ben az osztrák televízió az esti hí-

radóban bemutatott egy egyiptomi férfit, aki ujjongott örömeiben, mert azt a jogszabályt, amellyel Egyiptomban törvény tiltotta a női körülmetélést, felső fokon újra felfüggesztették, illetve hatályon kívül helyezték. És ezt éppen Kairóban tették, abban a városban, ahol egy nemzetközi államszövetség kongresszusa ülésezett a népszavazás kérdésében. A három évvel korábban egyhangúlag megszavazott törvény hatálya eddig tartott csak.

Ha ennek a kegyetlen, barbár szokásnak az eredetét nem is ismerjük, egy biztos: a háttérben zagya pogány elképzelés lappang a nő szexualitását illetőleg. Ez nem más, mint brutális férfi-alapállás. És ehhez a szörnyű tradícióhoz az alapot maguk a legszemélyesebb joguktól megfosztott édesanyák szolgáltatják, akik úgy látszik, teljesen elfelejtették, hogy ők lánykorukban min mentek keresztül, amikor csiklójuknak ezt a megcsonkítását és kiirtását elvégezték rajtuk, mégis körömszakadtáig ragaszkodnak ehhez a szokáshoz. Észbontó ostobaság!

A fiatal lányok részére nem jelent ez mást, mint elképzelhetetlenül súlyos traumát és nem mindegyik éli túl. A következményeit egész életükön át nem tudják kiheverni. A becslések szerint évente 2 000 000 kislányt csonkítanak meg 28 afrikai és arab országban.

XVII. Mit gondol az egyház a gumióvszerről?

Bizonyos körökben és a hírszolgálat szakemberei között újra meg újra fölmerül a gumióvszer kérdése, egyrészt az AIDS, másrészt pedig az emberiség túlszaporodásának a veszélye miatt. Rendszerint mindjárt hozzátesszük: a gumióvszer jobb lenne, mint a magzatölés és a halálos AIDS fertőzés. Hogy mikor, milyen körülmények között jelent a gumióvszer használata veszélyt az egészségre, ezzel a magyarázattal még tartoznak az orvosok. Az egyház ezzel kapcsolatos kérdéseit tíz pontban lehetne talán összefoglalni.

1. Hídegen hagyja-e a híveket az, hogy az emberek megfertőződnek az AIDS-szel?

Természetes, hogy nem. Az egyház tanításával segít ennek a járványnak az elterjedését akadályozni. Ápolja a betegeket, megvigasztalja a világszerte mind számosabb haldoklókat.

2. Bűn-e az, ha valakit kiteszünk a megfertőződés veszélyének?

Igen, mert a Tízparancsolatban ez áll: „Ne ölj!”

3. Szabad-e házasságon kívül vagy homoszexuális módon gumióvszerrel közöszülni?

Nem, mindkét fajta közöszülés bűn mind gumióvszerrel, mind a nélkül.

4. Bűnnek nevezte-e VI. Pál pápa a „Humanae vitae” című enciklikájában a gumióvszer használatát?

Nem. VI. Pál pápa a gumióvszer házasságon be-

lűli használatáról beszélt, nem a házasságon kívülről, és egyáltalán nem a homoszexuálisok közöttiről. VI. Pál pápa azonban ezt tanítja: Még olyankor sincs megengedve a gumióvszer használata, ha a cél jó, pl. egy okos születésszabályozás estén, amikor a születésszabályozást az egyház is helyesnek ítéli meg (a család számának csökkentése érdekében vagy a túlzott népszaporulat miatt), de még akkor sem szabad rossz eszközöket, mint pl. gumióvszert használni. Egyébként is láttuk már, hogy a fejlődő országokban a természetes szaporulatszabályzó módszer különösen kívánatos éppen a nő érdekében. Ennek a módszernek az alkalmazásakor a férj feladata, hogy a feleség ciklusának ütemét figyelembe vegye.

5. Ha valaki Isten parancsa ellen mégis vétkeznék, nem csökkenne-e legalább a rizikó saját maga és a partnere számára?

De igen, legalább az csökkenne. Az egyház azonban nem adhat tanácsot arra, hogy valaki hogyan vétkezzen veszélytelenül.

6. Ha a gumióvszer csökkentí a veszélyt: nem kellene-e a használatát szorgalmazni?

Nem, mert egy olyan árunak a szorgalmazása, amittől egyúttal óvni kell valakit, ellentmondás. „Vegyetek gumióvszert, de óvakodjatok előírás szerinti használatától, mert nem biztonságos.”

7. Tulajdonképpen miért ellenzi az egyház a gumióvszer használatát?

Mert a kis bűn is bűn. És azért is, mert a gumióvszer a rizikót csak csökkentí, de nem ad biztonságot. A „biztonságosabb szex” téves fölfogáson alapszik. Marad mindig egy bizonyos mérté-

kü rizikó, ami egyébként sokkal nagyobb a nő, mint a férfi részére.

8. Szabad-e a házasoknak, akik közül az egyik AIDS-es, gumióvszert használni?

Sajnos, nem. A gyakori közösülés révén drámai módon megnövekszik a rizikó. Az Egyesült Államokban egy ilyen – házaspárokkal végzett – kísérletet föl kellett függeszteni. Kb. 15 hónap múlva az annak előtte még egészségeseknek 10 %-a már fertőzött volt.

9. Az ilyen házaspároknak nem szabad többé szerelemben élniük?

De igen! De az AIDS veszélye miatt a szerelmet nem lehet fizikai kapcsolatban kifejezni. Az olyan „szerelem”, ami halált hozhat a másiknak, nem igazi szerelem.

10. Mit tegyünk az AIDS ellen?

Kenyában már az állam sürgeti az embereket, hogy ne érintkezzenek házasság előtt, a házasságban pedig maradjanak hűek egymáshoz, hogy ne kapják meg az AIDS-t. Eltekintve néhány ritka esettől (például amikor vérvételnél kapták meg egyesek az AIDS-t) az ember teljesen védve van az AIDS-től, ha megtartja Isten parancsait.

XVIII. A szemérem mint veszély

Európában a szeméremnek kétségkívül nem nagy a becsülete napjainkban. Inkább a korlátlan szexuális élvezet uralkodik mindenütt, amely minden erkölcsi normának fittyet hány. Mindenki szexuális önrendelkezési jogot akar, és csak olyan nemi kapcsolatot vagy magatartást tartanak az emberek rossznak, amelyek beteggé tesznek, nemkívánatos gyermekeket hagynak világra jönni, vagy másoknak kárt okoznak, ezért büntetést vonnak maguk után.

1 **Lehetséges kilengés a szabadosságtól a sokszor félreértett szemérmességig** A végleteknek vannak érintkezési pontjaik! Elképzelhető, hogy a test és szemérem megvetése korábban visszatér, mint gondolhatnánk, éspedig a következő okokból:

Ha fiatal emberek nemiségüket úgy élik meg csak, hogy az állítólag gyönyört okoz, a valóságban csak frusztráló technika lesz belőle, és ismételten a legcsúnyább formában érzékelik és tapasztalják azt meg. Biztos, hogy a csömör mint reakció nem marad el náluk. Ily módon a nemi megszállottság könnyen a nemiség tagadásába csaphat át, ahogyan ez már – minden keresztény befolyás nélkül –, más kultúrákban megtörtént. Ezt érzékelhetjük pl. Georges Bernanosnak, a francia katolikus írónak egyik regényében. Ezt írja:

„Mi történik majd akkor, ha az emberek elfelej-

tik, hogy különbséget lehet és kell is tenni tiszta és szennyes között? Tegyük föl, hogy egy napon a forradalom művészete, amit a fiatalok és a biológia hoznak létre, már megvalósult, s ha a szükségletek minden hierarchiáját megsemmisítjük, ha a nemi vágyak az altest kívánságaiként a többi más vágygal egyenlő rangot nyernek, s egyedül csak a higiénia lesz mérvadó a kielégítésükben, mi lesz az eredménye? – Akkor majd meglátjuk, hogy a vágyak az ember ellen törnek. A nemiség az ember saját teste pusztulásának lesz a sírásója. Az ember ekkor már csak gyűlölni tudja majd saját testét, mert ezeknek a testi gyönyöröknek az okai az ember emlékezetének legsötétebb, legnagyobb csömört keltő szférájába fészkeltek be magukat! Ha a hálójukba kerülünk, azt érzük el csak, hogy nyomorult rabszolgákká tesznek minket, mert elveszítjük benső békénket, s utána könnyen az öngyilkosság kelepécéjébe kerülhetünk, amiből már aligha tudjuk magunkat kiszabadítani, mert az emberben sokkal nagyobb a vágy a tisztaság után, mint a tisztátalanságban való megszálottság.”

A szeretet erkölce embertársunk testét, személyiségét tartja tiszteletben és az embert nem dobja prédájául a minden formában jelentkező ingyenes és állandó prostitúciónak, amely egyrészt a televízió képernyőjén, újságok képanyagán, videokazettákon, a komputer virtuális játékában, másrészt a nyers valóság erkölcstelen brutalitásában mutatkozik. Az osztrák egyházellenes pedagógusnak álma: a nem kívánt gyermekek, az egészségügyi károk és károsodások, valamint a büntetőjogi következmények nélküli társadalom képe.

2 Vallási tényezők – Fatima Egy specifikusan vallási motívum is segíthet nekünk ennek a fizikai vágnak jó mederbe terelésére. Egyes körökben azt mondják: A legtöbb ember, aki a pokolba kerül, a tisztaság elleni bűn miatt kerül oda. Vagy így fogalmaznak: Azok a bűnők, amelyek Istent „legjobban sértik”, a test bűnei.

Ennek az igazolására sokszor sokan hivatkoznak, többek között Jácintára, az 1917-es fatimai események egyik kis látnokára, és ezzel együtt nem is mindig egészen világosan, a Szűzanya tekintélyére.

3 Mit mondott valójában Jácinta? Először is, hol és hogyan mondotta Jácinta, hogy a tisztaság elleni bűnők azok, amelyek Istent a „legjobban sértik”? Valóban mondotta volna azt, hogy a legtöbb kárhozatba került ember e miatt a bűn miatt került a pokolba? Lucia, aki karmelita apáca lett és Jácintával együtt koronatanúja az eseményeknek, még mindig él, a következőket mondja el ezzel kapcsolatban: „Gyakran megkérdeztem magamtól, hogy igazán utalt-e valamelyik megjelenésekor a Szűzanya arra, hogy milyen bűnők sértik legjobban Istent? Jácinta ugyanis Lisszabonban állítólag a testi bűnt nevezte volna meg. Gyakran feltette nekem a kérdést. Nos, én azt gondolom, az talán Lisszabonban jutott eszébe, hogy megkérdezze az Istenanyát, és ekkor ezt a bűnt nevezte meg neki a Szűzanya.”

A magyar Kondor Lajos verbita atya a jelen könyv fordítójával, dr. Zsoldos Imrével együtt végezte hittudományi tanulmányait a Bécs melletti St. Gabrielben. Kondor atya három évtizede posz-

tulátora Jácinta és Ferenc boldoggá avatási perének. Talán ő a leghitelesebb Fatima-szakértője a világnak. „Fatimáról beszél Lucia nővér” című emlékezését portugál eredetiből ő fordította magyarra és sajtó alá is ő rendezte az írást (*POSTULÁAO – Fatima 1979.*).

Kondor atya a testiség bűnével kapcsolatban elmondja, hogy a még tízedik évét sem betöltő Jácinta, kora miatt nem értette, hogy mit is jelent ez a bűn. De ezzel nem azt akarjuk mondani, hogy mélyenlátásával nem értette volna meg e bűn nagyságát. Jácintának Mária Szeplőtelen Szíve iránti szeretete „beléöntött adomány” volt, amint Lucia beszámol erről. Ezt csak azzal a magas fokú misztikus kegyelemmel tudjuk magyarázni, amelyet megkapott.

Meg kell gondolnunk azt is, hogy közfelfogás volt akkoriban az, hogy a nemiség elleni bűnök különösen súlyos bűnöknek számítottak, és mind a két gyermek, Lucia és Jácinta bizonyára nem nagyon sokszor hallott erről. Mindenekelőtt Jácinta, aki akkor még nagyon messze volt a serdülőkortól, nem is hallhatta ezt másként a papjuktól. Ugyanebből az okból Lucia is elképzelhette magának, hogy az Istenanya ezt mondhatta Jácintának.

Ez azt jelenti: ha Jácinta mondott is volna valamit a fentebb említett módon, akkor azt mint korának gyermeke mondotta. A „gyermek” fogalomnak itt kettős értelme van. Nincs rá azonban semmi bizonyítékunk, hogy ezt mint látnoknő mondotta volna. Aki mást mond, beárnyékolja, letompítja a ragyogó fényt Fatima annyira fontos üzenetéről.

4 Az egyház tanítása Van még egy másik, mélyebb ok is, hogy az idézett mondat igaz voltában kételkedjünk. Ez pedig az egyház tanítása, ami a magánkinyilatkoztatások legmagasabb kritériumával rendelkezik. Már több mint 50 éve a híres teológus, Alfons Adam a következőket írta: „Sok ember aggodalma megnőtt azzal az állítással kapcsolatban, amely minden prédikációs sorozatban újra meg újra visszatér, s ami mindenesetre olyan nagy tekintélyre megy vissza, mint Szent Alfonz, ti. az az állítás, hogy a nemli tisztaság elvesztése miatt az emberiség jó része a pokolba kerül, örökre elkárhozik. A szent azt írja egyik értekezésében és breviáriumi zsoltármagyarázatában, hogy a lelkek többsége (maior animarum numerus) a tisztátalanság bűne miatt a pokolba kerül. Igen Szent Alfonz ezt mondja: „Merem állítani, hogy a szemérmertlenség bűne miatt, vagy legalább is nem nélküle mindenki elkárhozik.” A legtöbb szónok megismétli ezt a mondatot a szentire hivatkozva. Kevés olyan szónok van, aki ugyanezt az állítást retorikai átütő erővel ne hangoztatta volna valaha szószékéről. A. Adam megemlít egy szónokot, aki még messzebbre ment nagy szónoki hevében, amikor ezt mondta: „Éppen ez az a bűn, ami benépesíti a poklot. Eltekintve az ártatlanul elhunyt kisgyermekektől – mondja egy egyháztanító –, a tisztátalanság bűne miatt kevés felnőtt menekül csak meg a pokoltól. Az emberiség kétharmada elvesz a tisztátalanság bűne miatt.” Van olyan szerző is, aki le merte írni ezt az egyik könyvében: „Száz emberből kilencvenkilenc az olyan, aki kizárólag emiatt a bűn miatt kerül a pokolba.” – Ezekkel a hajdani lelki

pasztorációban elkövetett ostobaságokkal és hamis állításokkal szemben A. Adam a következőket írja:

„Nagyon nagy érdeklődésre tenne szert, sőt egy egész sor tanulmányt igényelne, ha az ember fel akarná teljesen tárni, hogy Ligouri Szent Alfonz honnan vette ezt a tant. Mindenesetre sem a szentírásban, sem az atyák tanításában nem találunk erre vonatkozólag semmi alapot. Ha ez a tan helyes lenne, akkor nem lehetne megmagyarázni, hogy az Üdvözítő azt a bűnt, ami örök kárhozatot vonna maga után, olyan enyhén kezelte, hogy az elkárhozottakról meghirdetett ítéletében (Mt 25,35) a bűnöknek pontosan ezt a legtitokzatosabb fajtáját nem említi meg, hanem csak a szeretet elleni vétkeket sorolja föl, és hogy az egyházatyák és teológusok egy ilyen bűnnek, ami „az örök kárhozatot vonja maga után”, s ami miatt több ember kerül a pokolba, mint egyéb más bűn miatt, aránylag kevesebb figyelmet szentelnek, mint minden más bűnnek. A dogmatikusoknak fel kellene tenniük azt a kérdést is, hogy honnan vette Szent Alfonz ezt a tant. Minden gyakorlati tapasztalat, ami ennek a buzgó püspöknek és nagy lelkipásztornak kétségtelenül rendelkezésére állt, elégtelen ennek a megmagyarázására. Konkrét szüksége lett volna arra, hogy Isten ezt személyesen kinyilatkoztassa számára, ahhoz, hogy azt állítsa: Isten milliók és százmilliók lelkének örök sorsáról így rendelkezik. Az általános kinyilatkoztatásban nem találunk erről semmit, így hát csak magánkinyilatkoztatásból tudhatta meg ezt, amiről semmiféle tanúsággal és bizonyítékkal nem rendelkezünk. Mivelhogy ez a véleménye, és

ez elég későn alakul ki, a korábbi egyházatyáknál pedig teljesen hiányzik, nem lehet arról sem szó, hogy ez az „egyháztanítók egyöntetű véleménye” lenne. Azt kell tehát mondanunk, ebben az esetben egészen biztosan meg van engedve, hogy fontos okokból egyetlenegy egyháztanító véleményét se fogadjuk el. Ez olyan szabadság, amit minden tekintélyes egyháztanítóval szemben is gyakorolhatunk, még Szent Tamással és Szent Ágostonnal szemben is, ha véleményük nem egyezik meg a többi egyháztanító egyöntetű véleményével vagy tanításával... – Adam arra gyanakszik, hogy Szent Alfonz, ebben a pontban „janzenista” és egyúttal „túlszigorú” forrásokból merített (A. Adam: *Der Primat der Liebe*. Kevelear 1940, 169.).

Fűzzük hozzá Adam ellenvetéseihez még kiegészítésül: Ez a tézis azért is értelmetlen, mert senki sem fogadhatja el ezt értelmével úgy, hogy valaki a pokolba jutna a tisztátalanság bűne miatt, ha egyébként alázatos, szeretetteljes, becsületes, egyenes és rendes ember volt. Épp ezért mondhatnánk ugyanúgy azt is, ha erről éppen szó esne, hogy mindenki, aki a pokolba került, azért került oda, mert gőgös, szeretetlen, kapzsi volt. Természetes, hogy érvényes ez az állítás: Ha valaki gőgösen megmakacsolja magát Istennel szemben, az nem érzi a szükségességét annak, hogy tisztán éljen. Ezért mindenki, aki a kárhozatra jutott, a 6. parancs ellen is vétkezett. De hogy a 6. parancsolat elleni bűnnek ilyen kizárólagosságot tulajdonítsunk, annak nincsen semmi szentírási és teológiai alapja. Sokkal világosabb, ha ezt így mondjuk: Szent Alfonznak ez a ma ósdi, de saját korában talán modernül hangzó állítása, amely

túlhangsúlyozza a 6. parancs jelentőségét üdvösségünkben, egyszerűen nem katolikus, hanem heretikus forrásokból ered, az egyház ugyanis minden erénynél jobban hangsúlyozza a szeretet elsőbbségét.

Adam könyvének megjelenése óta közben az egyház tanítóhivatala is állást foglalt. Az egyház döntése világos és egyértelmű: nem a túlon túl szigorú és túlprűd magatartás a katolikus, hanem azoknak a prófétaelkü férfiaknak a tanítása, mint Alfons Adaméi vagy Hildebrandéi, akik már a maguk idejében kijelentették, hogy mindennél nagyobb szerepe van üdvösségünkben a szeretetnek, ami nem független ugyan nemiségünkétől.

5 Az álszemérem ellen Teljesen elhibázott dolog lenne, ha az előbb tárgyalt állítást a minden bizonnyal sajnálatos szabadossággal szembe akarnók állítani a szexualitás területén. Tény, hogy ma ez újra égető probléma lett. Van egynehány hamis teológiai állítás is, ami a múltban sok aggodalomnak, beszűkült látásmódnak, sőt sok kinnak, gyötremnek volt a szülője. Kinnak, mert sok házasság zátonyra futott az ilyen zagyva, zavaros szemléletek miatt. Sok házastárs nem látott tisztán ezekben a kérdésekben, s börtönné tette házastársa életét. Az egyházi szóнок túlzásai sokszor nagyon sok kárt okoztak hívélk lelkében, s voltak, akik elhagyták miattuk az egyházat. A régi hibák és a mostani hibák közti alternatíva csak az igazság lehet. A katolikus egyház tudja, hogy nincs szerelem szexualitás nélkül, de azt is, hogy a szerelem kifejezésének csak egyik módja a nemi közösülés. A szexualitás meg-

vetése éppen olyan rossz, mint annak magasztalása és kizárólagos hangoztatása. Jóllehet az embernél nagyon fontos helye van a nemiségnek, az egyház mégis hangoztatja, hogy nemiségünk a test egészéhez viszonyítva mégis csak minimálisnak mondható.

Aki tehát azt merné állítani vagy hangoztatni, hogy a szexualitás rossz, az nemcsak szubjektív, hanem objektív bünt is követ el. A prűdériának nem szabad alternatívának lennie, még azon a címen sem, hogy kisebb rossz. A prűdéria másféle rossz, ami sajátosan és a maga módján ugyan, de mégiscsak elvezet Istentől.

XIX. A nőmozgalom mint korjelenség

Minden kor „félreértette a nőt méltóságában, megrövidítette jótulajdonságaiban, s gyakran ki-zárta, rabszolgává tette.” Aki így szól, nem más, mint II. János Pál pápa, aki ismeri az egyház számos gyermekének a nőkkel szemben a történelem során elkövetett sok bűnét, és ő természetesen mindent megtesz, hogy ezt a tévedést most kiírta.

1 A nők diszkriminációja az egyház törté-
netében Gyakorlatilag a nőket minden kul-túrában és minden vallásban, így vagy úgy, de mégiscsak háttérbe szorították és elnyomták. Egyébként, ez éppen a felvilágosodás korában, a XVIII. században volt talán a legerősebb.

Ez természetesen nem változtat semmit azon, hogy a keresztény katolikus egyház hibát követett el a múltban. Hiszen az egyház berkeiben is volt elég sok férfi-pökhendség, férfikényelem, férfikéj, férfi-úrhatnámság a nők diszkriminációjának bűnösségében. Oka ennek egyrészt a korszellem-ben lappangó és az azzal együtt járó lelkiismereti vakság, másrészt pedig a szentírási szövegek egyes helyeinek szó szerinti értelmezése, ahol a férfiak nő feletti elsőbbségét természetes alapok-kal próbálták értelmezni, vagy mint az isteni aka-rat megnyilvánulását, vagy mint a bűnbeesés tör-ténetében az első bűn elkövetőjének eredeztetőjét, aki rászedte Ádámot, hogy engedetlen legyen Is-ten parancsával szemben. Valóban vannak prob-lematikus szentírási helyek, amelyeknek a helyte-

len magyarázata, kifejtése vagy lefordítása könnyen megsértheti a nőket, és gyakran meg is sérthette már. „A férfi uralkodni fog rajtad”, – mondja Isten a nőnek a bibliában a bűnbeesés után. Sokan itt a jövő időben használt igéből parancsoló módot alkottak, és így fordították le a maguk számára: A nőn uralkodnod kell! Isten ténymegállapítása parancs lett az ember számára. A pápa nem vonakodik kifejezésre juttatni, hogy a férfiaknak nincs joguk ahhoz, hogy a nők jogos ellenállását ne vegyék figyelembe, és a férfi-felsőbbség és -uralom nem felel meg az Isten elgondolásának, hanem a bűn következménye, amit ki kell irtani és nem szabad túrni. Mindenesetre a nők mindenféle diszkriminációja ellentétben áll az evangéliumi tanítással és a katolikus egyház szellemével.

2 A nőmozgalom kialakulása A kezdet kezdetén a nőmozgalom a nők hátrányos helyzete és elnyomottsága ellen küzdött. II. János Pál pápa igen méltányolja ennek az évszázados kezdeményezésnek a teljesítményét, amennyiben „nagyszerű felszabadító fejleménynek” nevezi. De az utolsó 60 évben a nőmozgalom egészen más lett, mint aminek eredetileg indult, mert különböző áramlatok befolyása alá került.

a) A mai nőmozgalom keresztényellenes, marxista mozgalommá alakult át

Arra a kérdésre, tudja-e, hogy milyen nemű lesz a gyermeke, az egyik férfi ezt felelte: „Azt majd később dönti el saját maga!” Vicc akart ez lenni, vagy valami más? Akár igen, akár nem, ez

egy amerikai újságban jelent meg, és teljesen megfelel annak a feminista ideológiának, ahogyan a marxizmus a férfi és nő kapcsolatát szemléli.

A marxizmus szerint a nők uralkodó szerepet töltenek be a családban. Számukra biztosítani kell azokat a jogokat, amelyek lehetővé teszik mind a fogamzásgátlást, mind a magzatelhajtást. Ez jelenti a nő számára az egyenjogúságot és azt a szabadságot, hogy gyermeke nemiségét megismerve ő maga döntsön annak sorsáról a magzatelhajtás segítségével.

Nevetséges ez és természetellenes. A feministák arra gondolnak, hogy fiú és leány-gyermekeiket megcsonkítsák, nem nélkülivé tegyék. Ők azt mondják, hogy különbséget kell tenni a biológiai nemiség (szexualitás) és a társadalmi nemiség között (latinul *genus*, angolul *gender*). Ennek az utóbbi fajta „nemiségnek” az az értelme, hogy az ilyen egyén betöltheti a férfi vagy a nő szerepét is a társadalomban. Ahogyan ezt Simone de Beauvoir megfogalmazta: „Nem nőkként jövünk a világra, hanem nőkké leszünk.” Ebből következik az is, hogy a feministák annyira intenzíven érdeklődnek a homoszexuálisok iránt, mert ebben látják álmuk megvalósulását. A feminista „ideológusok” részére nemiségünk nincsen adva a születésünkkel, annak csak mint szerepnek van számunkra jelentősége. Dale O’Leary, az egyik jelentősebb amerikai feminista arra a kérdésre, hogy mit gondol az anyaságról, ezt a villámszerű választ adta: „Nem játszom meg az anya szerepét, anya vagyok!”

Egyébként, hogy milyen erős a feminista ideológia, az a tény is mutatja, hogy a pekngi nőkonfe-

rencián követelték: a „nők azon jogát, hogy maguk dönthessék el individuális szexuális identitásukat”, mint emberi jogot vegyék törvénybe.

Hogy ezek az ideológusok a katolikus egyházban legnagyobb ősellenségüket látják, azt ugyanúgy meg tudjuk érteni, mint azt, hogy ezeknek a nőknek igazi érdeke semmi más, mint politikai eszméik minden áron való megvalósítása.

b) A nőre összpontosított mozgalom

Amíg a nőmozgalomnak az itt említett irányvonala azt veszi célba, hogy a nőket és férfiakat egyenlő jogúvá tegye, addig nincs probléma, de amikor csak a nőt magasztalja egy kizárólag nőközpontú mozgalomban, akkor már kételkedünk az egyenjogúságban. Christa Mulacknak, a nőmozgalom egyik előfutárának tételeiből világosan kifejezésre jut a mozgalom fonáksága. Magyarázkodása és meggyőződése szerint bizonyos értelemben a nő sokkal magasabb rendű teremtmény, mint a férfi: a nő tud gyermeket szülni, nagyobb elvárásai vannak az élettel szemben, sokkal ellenállóképesebb. Lelki síkon a nő érzékenyebb, intuitívabb, megvan a képessége, hogy a világot teljességében, összefogottabban szemlélje. Más emberekkel való kapcsolataiban a nő sokkal békésebb, figyelmesebb és készségesebb. Könnyebben együtt tud dolgozni másokkal.

A nő egyenlő a férfival? Egyáltalán nem – mondja Christa Mulack –, a nők a férfiak fölött állnak. Azt tartja, hogy a férfiak mindenben elmaradnak a nőktől. A nőmozgalomban tipikus az az állítás is, hogy a felismerés forrása a „női tapasztalat”, amivel a férfiak természetesen nem rendel-

keznek, és ezért nem is tudják azt megcáfolni. Épp ezért a férfi és nő közötti párbeszédre már eleve nincs is meg a szükséges alap.

c) A feminista teológia

Időközben kifejlődött a feminista teológia is. Természetesen jó az, ha a nők a hit fényében próbálják megítélni saját magukat. S ugyanúgy örövendetes az is, hogy a nők teológiát tanulnak, s ez nem csak a férfiak kiváltsága marad. – Ha ez az értelme a „feminista teológiának”, akkor mindezt csak üdvözölni lehet. Mindez nagyon helyes. De mindjárt megváltozik a kép, ha azokra a nézetekre gondolunk, amikről ma a „feminista teológiai” folyóiratokban hallhatunk vagy olvashatunk. Mert eltekintve néhány híres kivételtől, ennek a teológiának nagyon sok vadvirága, vagy – precízebben kifejezve magamat, – tengernyi vadhajtsa van. 1976-ban Bostonban az első „Nemzeti konferencia a női lelkiségről” elnevezésű összejövetelen ez volt a kongresszus mottója: „Az istennő él!”, és „Nőiesnek lenni isteni!” A konferencia azt ajánlotta azoknak a nőknek, akik részt vettek rajta, hogy odahaza állítsanak föl maguknak egy oltárt és egy tükrozt, amivel állandóan emlékeztethetik magukat, ha belenéznek, hogy istennők. Ahelyett, hogy Istenről gondolkodnának, ezek a feministák azt állítják, hogy a keresztény istenfogalom vagy Istenkép a nők elnyomásának eszköze, és ezért ezt radikálisan el kell vetniük. Sok „feminista teológus” esetében egyszerűen nem tudja az ember, hogy miért nevezik mozgalmukat „feminista teológiának”, hiszen már réges-régen elvesztették hitüket.

3 Az új nőmozgalom értéke II. János Pál pápa szerint A radikális nőmozgalom ilyen kritikájának egyáltalán nem szabad odavezetnie, hogy a nők jogos követelésait, amelyeket az egyház is elismer, elvetjük, meg sem hallgatjuk. „Jön az óra, és az óra már itt is van, amikor a nő hivatása teljesen kialakul, az óra, amikor a nő a társadalomban befolyáshoz jut, mert sugározhatja tudását, gyümölcsöztetheti képességeit, kibontakoztathatja ötleteit, akaratát, és ezzel olyan pozíciót érhet el magának, mint soha eddig” – fogalmazták meg a II. Vatikáni Zsinaton részt vevő atyák. Mi tehát a tennivaló?

A keresztényellenes és egyúttal nőellenes nőmozgalommal szembe kell állítanunk a keresztényeknek az evangélium valódi üzenetét a nők részére. Arra kell törekedniük, hogy ne csak szép szavakkal kecsegtessék magukat. Fontos az, hogy egy autentikus, valódi „új feminista” katolikus mozgalmat fejlesszenek ki.

II. János Pál pápa azt követelte *Evangelium vitae* enciklikájában: A nőknek minden területen nőkként kell viselkedniük azokkal a különleges karizmákkal, amikkel rendelkeznek, anélkül hogy ezeket a férfiktól kölcsönöznék.

Ha a katolikusok helyesen fogják föl mindezt, ebben az értelemben éppúgy egyetérthetnek a feminista eszmével mint azok, akik a meg nem született gyermekekért szállnak síkra. – Az egyik magatartás egy harcos kritikus katolikus magatartás, a másik egy tipikusan konzervatív. Sokkal fontosabb azonban, hogy az a katolikus, aki igazán ismeri vallását, az igazság mellett álljon ki.

XX. Mikor beszélhetünk családról? Megházasodhatnak-e a homoszexuálisok?

Korunkban kérdéses lett a család fogalma is. Egyesek ezt mondják: Van az együttélésnek más formája is, amit el kell ismerni. A család fogalma nem világos. Mások pedig ezt mondják: A család mint olyan már egyáltalán nem létezik, elveszítette jelentőségét. Most arról folyik a vita, hogy a homoszexuálisok is összeházasodhatnak-e. A család fogalom mint ideál már nem vitán felüli kérdés.

1 **Mi a család?** Van család, ez az igazság. Beszélünk „családról” tágabb értelemben is.

Család az összemberiség is, vagy a szerzetesi közösség is. Azok, akik egy cégnél dolgoznak, szintén családnak tekinthetők. Azt az érzést akarják ezzel kifejezni, hogy egy közös cél érdekében együtt dolgoznak, mint egy család.

Beszélünk még kiscsaládról, nagycsaládról stb. Ezek a kifejezések azonban nemcsak, hogy nem teszik a családot kérdésessé, hanem ellenkezőleg feltételezik, hogy minden ember tudja, mi a család, s mindig erre az ismeretre hivatkoznak.

Pedig az, hogy az emberek együtt élnek, még egyáltalán nem kritériuma a családnak. Börtönökben, laktanyákban, penziókban, hotelekben is együtt élnek az emberek, de ezért még nem

lesznek „család”, bármennyire kívánatos is lenne ez esetleg.

Ha valaki komolyan azt állítja, hogy végül is vannak az együttélésnek más formái is, elég, ha megkérdezzük tőle, hogy konkrétan mit ért ezen, és mondjon rá néhány példát. A tapasztalat azt mutatja, ilyenkor mindig a homoszexuálisokat említik meg; olykor azokat hozzák példának, akik együtt élnek, anélkül, hogy valaha is megesküdtek volna, és sosem értenek ezen a kifejezésen többnejűséget. És még hányféle más együttélést lehetne legalábbis elméletileg felsorolni.

De ha azt mondják, hogy ezek alternatív formái az együttélésnek, mi következik ebből?

Nevezzük ezeket együttélésnek, ha úgy tetszik. Mindegy, a szavak olyan keveset mondanak, cím-kék csak az üvegen; azt jelzik csak, hogy annak az üvegnek mi a tartalma. De ha manapság valaki azt állítja, hogy a család fogalma nem világos, akkor kérdezze meg azokat a mozgássérült gyermekeket, akik szüleiket és családi otthonaikat helyettesítő otthonokban élnek, és akkor majd megtudja, hogy mi a család, mert ezek valóban tudják. Ők sem vágyódnak másra, mint igazi családi otthonra. Ezek is ugyanazt mondják, amit a pápa: „A szeretetből megalapított és szeretettől áthatott család emberek közössége: a férjé és feleségé, a szülőké, a gyermekeké és rokonoké. Ennek a családnak elsődleges feladata, hogy hű maradjon az igazi egységhez, miközben állandóan arra törekszik, hogy valódi személyes közösséget alakítson ki” (*Evangelium vitae*). – Egyszóval, „alternatív életformáról” beszélni nem más, mint egy nagy humbug, ami csak addig mond valamit,

amíg az ember rá nem kérdez, hogy mit is értenek tulajdonképpen rajta. Csak egy célt szolgál: a családot gazdaságpolitikailag „baloldali” tenni.

2 **Divatjamúlt-e a család?** Az az állítás, hogy a család fogalma kiment a divatból, ugyanolyan abszurd és olcsó kijelentés, mint a radikális nőmozgalom híveinek az igyekezete, amikor a férfit és a nőt önkényesen akarják egymás ellen kijátszani és ezzel tulajdonképpen nem is tesznek mást, mint lejáratják magukat. Annyira azért nem mennek, hogy magukat a biológiai tényeket is tagadják. Szerintük férfi az, akinek heréje, nő az, akinek méhe van. Ezt ha fogcsikorgatva vagy fogvicsorgatva is, de kénytelenek elismerni. A feministák ezen harca szélmalom elleni harc. Amíg ember lesz a világon, addig lesznek férfiak és nők, azok beleszeretnek egymásba, férjhez mennek vagy megnősülnek, gyermekeket nemzenek, szülnek. G.K. Chesterton fején találta a szöveget, amikor így fogalmazott: „Aki azt mondja, hogy a házasság nem illik bele a mai időkbe, olyan valakire hasonlít, mint aki azt állítja, az emberek feje nem illik bele a modern kalapokba.”

3 **A család „kiváltságossága”** Egy jogállamban nincsenek oktalan és alaptalan kiváltságok, mert senki sem „egyenlőbb” a másiknál. Ha azonban valaki mégis jogot szerez, vagy olyan előjogot szerez magának, ami másoknak nincs, azt csak valami többletteljesítmény révén teheti meg. Vagy pedig azért, mert egyszerűen ügyességgel jut kiváltsághoz. Eszerint látszólag minden rendben van. – A család nagyon fontos szerepet

tölt be. A gyermekek biztosítják az állam fennmaradását és jövőjét. De a nyugdíjasoknak is nagy a jelentősége. Megteremtődik az a helyzet, amelyben egy állam és egy nép identitása fennmarad.

Ezért kell az államnak a családot mint a társadalom sejtjét elismernie. Jegyezzük jól meg: „Az az elismerés, ami egy személynek kijár, alapjában véve minden egyes embert megillet, függetlenül attól, hogy milyen életkörülmények között él.” Itt most arról az „elismerésről” van szó, amit az állam életkörülményként meghatároz, és nem másról van szó, mint a családról, mert nincs még egy másik olyan életforma, ami hasonló teljesítményt tudna fölmutatni a közösség számára. Ez persze nem hátráltatja a törvényhozót abban, hogy törvényt alkosson más emberi kapcsolatokra vonatkozólag is, amelyek mindenekelőtt anyagi vonalon egyenlőtlenségeket termelnek ki vagy teremtenek. Klasszikus példa erre az olyan pár, amelyik nem házasodott össze. Ha az egyik fél meghal anélkül, hogy jogilag intézkedett volna, kit illet meg vagyonának az öröklése? A rokonokat vagy a partnert, aki talán évekig ápolta őt? Joggal kell a törvényhozónak erre vonatkozólag törvényt hoznia, és azt is világosan törvénybe kell iktatnia, hogy mi jár a családnak.

4 A homoszexuálisok nem esküdhetnek meg, mert képtelenek a házasságra Egyes országokban már törvénybe van iktatva, hogy homoszexuálisok megesküdhetnek, házasságot köthetnek, másutt a „melegek” hevesen követelik, hogy ezt nekik is engedjék meg. Ilyen „házasságokkal” kapcsolatos híreket egyre gyakrabban

lát vagy hall az ember a televízióban és a rádióban. De ezekre a hírekre az emberek többsége többnyire csak rázza még a fejét.

Mindazonáltal sajnos elképzelhető, hogy a rosszul értelmezett egyenlőség nevében az eddig még nem érintett országokban is hoznak majd ilyen törvényeket, s búcsút inthetünk a klasszikus értelemben vett házasságra vonatkozó fölfogásunknak.

A homoszexuálisok (és természetesen a leszbikusok) házasságának követelése a legfeltűnőbb. Tulajdonképpen arra törekszenek, hogy mindenféle diszkrimináció ellen harcolhassanak, hogy az ún. „elnyomott kisebbség”-nek hangot adjanak, és erről a kérdésről vitázzanak. Föltételezett téziséük az, hogy a homoszexualitás csak egy *másik, ritkább* formája a nemiségünknek, semmiképpen sem *rosszabb*, mint a heteroszexualitás. Arról beszélni, hogy ez „betegség”, abnormális állapot, vagy „perverzión”, már diszkrimináció lenne és a kezdete minden másféle diszkriminációnak.

Gondoljunk csak arra, hogy a történelem folyamán mennyit szenvedtek homoszexuálisok „más jellegű orientáltságuk” miatt, és hogy milyen vadul üldözték őket pl. a náciizmus ideje alatt. Meg kell engednünk, hogy ezek az emberek is elismerhessék „mátságukat”, és komolyan kell vennünk őket. Különböző emberek vagyunk. Csak differenciált felelet tudja ezt a összetett problémát megoldani.

Mindenekelőtt azt a kérdést kell most itt tisztáznunk, hogy mi a szexualitás? Ennek a kérdésnek a megválaszolásakor emlékeztetnünk kell magunkat arra, hogy az emberiség nagyon

sok tévutat járt be történelme folyamán, míg végül is a zsidó-keresztény fölfogást és feleletet elfogadta a világ. A szexualitás a férfi és a nő szeretetének termékeny, testi nyelve. E testi nyelv használatának és gyakorlati kivitelezésének sajátos helye a házasság.

E meghatározás alapján mindenesetre már úgy tűnik, hogy a homoszexualitás nemcsak valamilyen variánsa a természetnek, hanem valamiféle beteges elhajlás. A homoszexuális kapcsolatok ugyanis sterilek, magtalanok, ezenkívül az emberi test nem engedi meg, hogy két azonos nemű szerelemben egyesüljön. Hogy a „melegek szerelme” magtalan, azt mindenki tudja, senki nem vitatja. De – ellenvetik egyesek – vajon az általuk kifejezett szexuális aktus nem tudja-e „ugyanúgy” kifejezni a szerelmet, mint a heteroszexuálisoké?

A kérdés az emberi testnek egy titokzatos aspektusára utal: a testi nyelv grammatikáját nem lehet önkényesen át- meg átdefiniálni. Nem minden szexuális aktus engedi meg, **hogy szerelemnek nevezzük, és még a természetes közösülés sem szükségszerű kifejezése a szerelemnek. Ha két egyén kölcsönösen kielégíti egymást szexuális módon**, ez valami más, mint egyesülés a szerelemben. Konkrétan szólva ez azt jelenti, hogy a végbélnyíláson keresztül történő közösülés (vagy bármilyen más nem természetes szexuális aktus) semmilyen jószándék és semmilyen szexuális vágy folytán sem lesz testi kifejezése a szerelemnek, akár heteroszexuális, akár homoszexuális egyének csinálják, még akkor sem, ha szeretik egymást. Az a görcsös igyekezet, hogy a valóságot alá vessük az ideológiának, az emberiség történel-

mében mindig végzetesnek bizonyult, és csak kint szült.

Ezeknek a feltételeknek a figyelembevételével lehet egyrészt értelmesen igazolni, mérlegelni, el-
lenezni vagy helyeselni azokat az ítéleteket, ame-
lyeket egy-egy országban a homoszexualitás ter-
jesztése ellen hoznak, és amellyel oly sok fiatal
homoszexuális cselekedetekre vesznek rá, más-
részt a homoszexuálisok házassága elleni tör-
vényről vitatkoznak.

Éppúgy lehet később azt a kérdést tisztázni,
hogy a homoszexuálisokat „még mindig diszkrimi-
nálják-e?” Előbb azonban a „diszkrimináció”
fogalmát kell tisztáznunk, csak azután lehet majd
erről is értelmesen értekezni. Mivel ez a fogalom
minden esetben valami helytelent jelent, az üres
fecsegés elkerülése érdekében azt kell először is
megkérdeznünk, hogy miben diszkrimináljuk
őket, mitől érzik ők azt, hogy diszkrimináltak.

Az ugyanis, hogy senkit sem szabad diszkrimi-
nálnunk, mindenki megérti. Ebbe a „senki” kate-
góriába a homoszexuálisok ugyanúgy beletartoz-
nak, mint a heteroszexuálisok. Ezen a téren teljes
az egyenlőség. A kérdés mindig az, ki diszkrimi-
nál kit és mi által? A törvényhozó? Az egyház az
ő erkölcsi fölfogásával és tanításával? Vagy azok,
akik a homoszexuálisokat valamiképpen „rosszul
orientáltaknak” tartják? Vagy talán azok, akik a
gyermeküket egy ilyen homoszexuális tanítótól
vagy tanártól távoltartják és féltik? Vagy azért ér-
zik a homo-szexuálisok, hogy diszkrimináltakká
lesznek, mert nem házasodhatnak meg?

Ha ezekre a kérdésekre igennel akarnánk vála-
szolni, ez azt jelentené, hogy a fentebb vázolt

igazságokat nem akarjuk tudomásul venni, és nem akarjuk levonni belőlük a következtetéseket. De vizsgáljunk meg még egy-két kérdést az ún. „meleg-házasságokkal” kapcsolatban.

5 Ürügyek a homoszexuális házasságokra A homoszexuális házasságok követelését sokan kifejezték. A követelés megfontolása különleges türelmet igényel. Úgy látszik, hogy van három jó okuk erre.

- Elsőnek a jog előtti egyenlőséget kell említeni. Ha egy-egy államban minden polgár valóban egyenlő, és úgy is tekintik őket, akkor meg kell adni a jogokat a homoszexuálisoknak is. Lehetőségeik mértéke szerint nekik is joguk van erre.
- A homoszexuális házasságot ajánlatosnak tartják azért is, mert a kutatások tapasztalata szerint úgy látszik, a homoszexuális promiszkuitás több problémát okoz, mint az, hogy megköveteljük tőlük, hogy monogám módon éljenek. Ha párosan élnének, akkor sokkal könnyebb lenne az államnak is rendet tartani köztük.
- Az AIDS új problémák elé állítja az embert és a társadalmat. Ideiglenes, gyakran változó kapcsolatok nagyobb fertőzési veszélyt jelentenek, mint ha párosan élnek az emberek, amint ezt az egymáshoz hű heteroszexuális házasságokban is láthatjuk. Ha ily módon meg tudnánk akadályozni az AIDS terjedését, az önmagában is jó lenne, de jó lenne a társadalomnak is, mert sok pénzt meg tudna takarítani.

6 **Meg kell-e engedni a homoszexuálisoknak a házasságot?** Aki homoszexuálisok közötti házasságról beszél, annak tudnia kell előbb megmondani, hogy mit jelent egyáltalán a házasság.

A házasság ugyanis jelentheti azt a specifikus köteléket, ami egy férfi és egy nő között létrejött, vagy azt az egységet, aminek jogi következményei vannak. Ezt eleddig csak a házastársak közötti, családalapítás végett létrejött különleges értéke miatt ismerte el a törvény. A házasságkötés jogi következményeivel járó feladatokban olyan jogi jellegűek is lehetnek, amelyekhez tulajdonképpen nincs szükség házasságra, mert csak egy jogilag erre fölhatalmazott egyén aláírása kell hozzá (notary public).

A másikfajta házasság az, aminek a megkötési jogát a törvényhozó fönntartotta magának. Ezeknek az előre bocsátott ismereteknek az alapján a kérdésről az alábbiakban szólunk.

a) A homoszexuális „házasság” önmagában is képtelenség, a házasság fogalmának pontosan az ellentéte!

Az egy férfi és egy nő kapcsolatából létrejött házasság nem lehetséges a homoszexuális számára, épp azért, mert nem férfi és nő közötti egyesülés. Ez nem vallási, világnézeti vagy jogi fogalom, amit a homoszexuálisok ellen kitaláltak, hanem valóság. Ha egy államnak vagy kormánynak az az ötlete támadna, hogy törvényesen kötelezővé tegye a férfiaknak jogi alapon, hogy gyermeket fogadjanak, szüljenek, attól még nem lenne gyermeke egyiknek sem. Ugyanez a helyzet a homoszexuá-

lisok házasságával kapcsolatban is. A parlament megengedheti ugyan, hogy a homoszexuálisok együtt éljenek, és ezzel, hogy úgy mondjam, egy szintre hozza az ilyen kapcsolatokat a férfi és nő közötti monogám házassággal, ám a valóságban ezzel semmi sem változna. Egy homoszexuális kapcsolat az homoszexuális kapcsolat, és az is marad, semmilyen törvény nem tudja azt házassággá tenni, mert a házasság **egy** férfi és **egy** nő kapcsolata, aminek az a célja, hogy gyermeket nemzzenek és szüljenek, és azokat fölneveljék. Semmilyen parlamentnek nincs hatalma, hogy e fölött a valóság fölött intézkedjen. Valakinek a véleményétől tenni függővé, hogy mi a helyes és mi a helytelen, mi a jó és mi a rossz, arról már Ciceró megmondotta, hogy „őrültség”!

Más szóval: homoszexuálisok nem tudnak megházasodni éppen azért, mert nem képesek rá! Ezért céltalan annak a kérdésnek még csak a feltetele is, hogy meg kell-e ezt nekik engedni.

Egyébként ugyanennél az oknál fogva nem lehetnek „szülők” sem. S ez egy teljesen új, róka ravaszságú formája a gyermekek megerőszakolásának. Az hogy megengedjék a homoszexuálisoknak gyermekek örökbe fogadását, az USA-ban már megtörtént, abszolút ostobaságra és zagyvaságra vall. Semmilyen ideológiai vagy törvényileg helyesnek látszó okból nem lehet, nem szabad ezt megtenni.

Azt mesélik, hogy Abraham Lincoln egyszer megkérdezte munkatársait: „Hány lába van egy birkának, ha a farkát is a lábhoz számoljuk?” Amikor az egyik alkalmazottja ezt akarta felelni, hogy **5**, akkor Lincoln félbeszakította és nagy

hévvel ezt mondta: „Nem! Még ha a farkát a lábhoz teszi is, az akkor is farok marad, a birkának csak négy lába van!” Épp így lehet a homoszexuálisokat házasoknak nevezni, de azok akkor is **házasságra képtelen** homoszexuális egyének maradnak! Ugyanez áll persze a leszbikusokra is. A nőnél nagyobb ugyan az anyaság ösztönének az ereje, mint az atyaságé a férfiakban, de ha egy nő igazán leszbikus, akkor talán neki is jobb, hogyha nem lesz anyává, mert gyermekét valószínűleg ő sem tudná olyannak nevelni, mint amilyennek Isten elvárná tőle. A nevelésről szólva ki kell itt azt is világosan jelenten, hogy a legtöbb heteroszexuális szülő sem tudja elfogadni azt a tényt, hogy tulajdonképpen nem magának nemzi és szüli a gyermekeit, hanem az életnek. Ha egy kicsit jobban elgondolkoznának ezen, nem lenne annyi „majomszeretet” a világon, a szülők több pszichikai figyelemmel kísérmék gyermekeik fejlődését, és nem erőszakolnák magukat rájuk eltulzott dédelgetéseikkel, vagy mazochista, önmarcangoló, önmagukat mindenáron megvalósítani akaró, gyermekeiket két vállra fektető akaratukkal.

Még sok más okból egyre több jogot akarnak adni napjainkban a homoszexuálisoknak, de az ember nem tudja belátni, hogy miért akarnak két különböző dolgot egy szóval megjelölni. A homoszexuális kapcsolat „nem házastársi” kapcsolat. Teljesen elhibázott dolog házasságnak nevezni az ilyen kapcsolatot. Ez állandó zűrzavart okozna. Ennek a zűrzavarnak az elkerülésére csak egy dolgot lehet tenni: **Gondosan meg kell különböztetnünk a dolgokat egymástól.** Ebből követ-

kezik az én esengő követelményem: A különféle fogalmakat a jövőben is jelöljük meg különféle kifejezésekkel.

b) A „homoszexuális házasságok” társadalompolitikát robbantó ereje

A homoszexuális házasságok törvényes megengedése nemcsak ellentmondás lenne önmagában, hanem mindenekelőtt beavatkozás a nagy horde-rejű kultúra alap-állásfoglalásába is. Ha ugyanis a homoszexuálisok törvényesen megházasodhatnak, akkor ezt a zsidó–keresztény tradíciót és ezzel az egész világon elismert törvényes házasság fogalmát is teljesen kiiktatnók fogalmaink közül. A házasság szónak nem lenne többé fogalmi tartalma, s egyszerűen kihalna a nyelvünkéből. Ha a nyelvünkéből kivetjük, akkor tudatunkból vetjük ki. Nem lenne ez más, mint egy modern „*damnatio memoriae*”, – modern kárhozatra ítélté emlékezőtehetségünknek.

A házasság fogalmának ez az elűzése tudatunkból Isten szeretetének szent székhelyét egyszerű szexuális orgia tanyájává süllyesztené le. Merni ezt a természetellenességet Isten legszebb ajándékával, a házassággal egyenlővé tenni, minden józan ész megcsúfolása lenne. „*Naturam expellas furca, tamen usque recurret*” (Úzd el a természetet vasvillával, az mindig vissza fog térni) – tartották már a latinok. A természettel nem lehet játszani, az mindig megbosszulja magát. Ha „kiűzük az ajtón, visszajön majd az ablakon”, mondják az angolszászok. Persze, azért nem kell attól megijednünk, ha ilyen törvényt léptetnének is életbe, mert az emberiség így sem halna ki. De

egészen bizonyos, hogy egy ilyen társadalmi-erkölcsi lélekszenyeződésnek később meglesz a hatása a társadalomra. S talán csak hosszú évek során derül majd ki, hogy mennyire szűk látókörben mozgott ez a paradox gondolattársítás, mennyire katasztrofális nyomokat hagyott hátra.

c) Káros maguknak a homoszexuálisoknak is

Az a törvény, amely megengedi a homoszexuálisok házasságát, maguknak a homoszexuálisoknak is káros, és pedig azért, mert kedvező színben tünteti föl a valóság meghamisítását ahelyett, hogy valamit is tenne az igazság érdekében. Az igazság megszabadít, épp ezért fontos lenne az, hogy akiket a homoszexualitás érint, álljanak elő problémáikkal. Ha be mernék vallani, hogy a homoszexualitás az ember szexualitásának eltorzulása, akkor mindjárt jobb lenne a helyzet. Struccpolitikával nem lehet sokra menni a társadalomban. Bátran szembe kell nézni a tényekkel, ez vezet jó megoldásokhoz, ez viszi előre az emberiséget a jó irányba. Tudatunkba kell vésni az igazságot, hogy az ember értéke és méltósága nem abszolút függvénye szexuális orientáltságának. Isten előtt nincsenek heteroszexuálisok, homoszexuálisok, lesbikusok stb., stb., hanem csak emberek, akik sok jó és rossz tulajdonsággal rendelkeznek. Ezek a jó és rossz tulajdonságok a szexualitásukban is megnyilvánulnak, rendelkezéseket, különbözőségeket mutatnak föl, de féktelen kiélésük és zabolátlan gáttalanságuk a kárhozát útjára vihet, ami senkinek sem lehet végcélja.

d) Lehet-e a homoszexuálisok jogait törvényesen biztosítani

Minthogy törvényileg nem lehet a homoszexuálisok házasságát jóváhagyni és törvénybe iktatni, megmarad a kérdés: lehet-e mégis valamit tenni törvényileg az érdekükben?

- Szerződéses jogbiztosítást lehet készíteni a homoszexuálisok részére. Ha az az igény, hogy a homoszexuálisok házasságot köthessenek, tartalmánál fogva arra megy ki, hogy kapcsolataik valamiféle valós és kívánatos jogbiztosítást kapjanak, akkor a válasz így hangzik: Sokféle jogot lehet nekik biztosítani. Az örökléstől kezdve a kórházi ellátásig az emberek jogilag megteremthetik maguknak annak a lehetőségét, hogy ezt megtehessék. Senkinek sem szabad ebben meggátolnia őket. Ezek a törvényes eljárások nagyon sokat segíthetnek nekik, de ezenfelül védik őket az AIDS ellen. Az ilyen törvényeket csak üdvözölni lehet.

- Lehetnek-e házassági kiváltságai a homoszexuálisoknak?

Egészen más kérdés persze az, hogy a törvényhozó elismeri-e: azok a jogok amelyek eddig a heteroszexuális házaspárokat megillették, a homoszexuálisokat is megilletik? A felelet erre a kérdésre abból a feltételezésből indul ki, amellyel a homoszexuálist a témába bevezetik, vagyis az egyenlőség alapgondolatából, és ez így hangzik: Azt akartuk-e, hogy a homoszexuális házassági kapcsolatokat jogi következményeire való tekintettel a heteroszexuális házasságokkal egy szintre helyezzék? Ebben az esetben azt, ami nem egyenlő, egyenlőként kezelnénk. Ezt nem szabad megtenni, ellene van az egyenlőség alapgondolatának.

Pontosan a szociálpolitikai jogtalanság meghatározása az, ha valaki vagy egy csoport társadalmi teljesítményét ellenteljesítés nélkül magának ki-sajátítja. A házasság és a család nem azért kerül jobb megvilágításba, hogy ravasz politikai kivált-ságokat élvezhessen, aminek az alapját senki sem ismeri el többé, hanem a közjó érdekében végzett pótolhatatlan teljesítménye miatt. Ez a teljesít-mény oly nagy, hogy azt senki sem tudja teljesen elérni, a homoszexuálisok pedig éppen nem.

- Igen, a homoszexuálisokat egyenlő értékűek-ként kell kezelni, de ez azt jelenti, hogy másként kell bánni velük, mint a „házastársakkal”, és úgy kell kezelni őket, mint minden más nem házias ál-lampolgárt. Akkor az egyes országokban félresi-került házasságok családjogi előnyeit csak az ve-heti igénybe, aki házias. Ebben az esetben a tör-vényhozó az egyenlőség elve miatt a gyermektelen és sokgyermekes házaspárokat egyenlőtlenül ke-zelné.

- Mivelhogy a homoszexuálisok sajnos, nincse-nek abban a helyzetben, hogy házasságot kösse-nek, ezenkívül ingatag jellemük, és magasabb AIDS-rátájuk miatt a társadalom többi tagjára amúgy is nagy megterhelést jelentenek, nem könnyű belátni, miért kellene az államnak el-őnyöket nyújtania nekik, olyan előnyöket, ame-lyeket más embereknek, akik bármilyen okból egy háztartásban élnek, nem ad meg. Feladata-e az államnak, hogy homoszexuális egyéneket min-denki más költségére csak azért „megjutalmaz-zon”, mert azonos nemű kapcsolatokat tartanak fön-n? Ebben az esetben a homoszexuális partne-rek botrányosan igazságtalan módon olyan el-

önyöket élveznének másokkal szemben, akik szexuális indítóokok nélkül együtt élnek. Ezzel az állam valóban a legnagyobb igazságtalanságot követné el. Az egyenlőket egyenlő módon, a nem egyenlőket eltérő módon kell kezelni.

- Ez az elv különben alkalmazható arra a kérdésre is, hogy az egyenlő korú fiatalokat normális adottságú és homoszexuális adottságú fiatalokként kell-e kezelnünk, a törvényhozónak valóban óvnia kellene a fiatalokat hosszabb homoszexuális érintkezésektől, és másként kell kezelnie a fiúkat és a lányokat. A homoszexuális érintkezést ugyanis nem lehet a heteroszexuális érintkezéssel egy kalap alá venni, ezért nem is szabad őket hasonló módon kezelni. Ezt persze csak akkor értjük meg, ha konkrétan tisztázzuk magunk számára, hogy az egyik vagy másik esetben valóban hogyan mutatkozik meg a szexualitás a fiúknál és a lányoknál.

Egy kalap alá venni a homoszexuálisokat a heteroszexuálisokkal, ahogy ezt ők követelik, nem egyenlőség lenne, hanem egy semmilyen alappal nem rendelkező jobb helyzetbe állítása a homoszexuálisoknak. Ezt maguknak a homoszexuálisoknak sem szabadna figyelmen kívül hagyniuk, a megalapozatlan kiváltságok ugyanis kihívásokra szólítanak föl, s éppen a homoszexualitással kapcsolatban olyan reakciókat válthatnának ki, amelyeket senki sem kíván magának.

A homoszexuálisoknak mindazon jogoknak meg kellene lenniük, amelyek más polgároknak is megvannak, de nem azért, mert homoszexuálisok, hanem – és ezt fontos kijelenteni – *ezek a jogok függetlenek az ő homoszexualitásuktól!* Ezek-

nek az embereknek nem szabad, hogy több joguk legyen, csak azért mert melegek. Sokkal helyesebb azt mondani, hogy a nem homoszexuálisok tudnak valamit, amit a homoszexuálisok (és néhányan mások) sajnálatos módon nem tudnak: megházasodni. Itt is úgy van, mint más területeken: a vakok nem tudnak kocsit vezetni. Nem azért, mert nekik kevesebb joguk van hozzá, mint azoknak, akiknek ép a szemük, hanem mert egyszerűen nem képesek rá. Ha a homoszexuálisok ezt elismernék, akkor jó alapunk lenne a diszkrimináció kérdését a homoszexuálisokkal kapcsolatban békén hagyni. Ebben az esetben tudnánk velük agresszió nélkül tárgyalni, és meg tudnánk együtt beszélni közös ügyeinket.

XXI. A házasság krízisének orvoslása

I. János Pál pápa, aki már mosolyával is elbűvölte a világot, egy római író t idéz ezzel a mondat-
tal: „Látjátok, kövér vagyok, és a feleségem még
kövérebb. S mégis, amikor jól megértjük egymást,
elég nekünk egyetlen ágy. Amikor azonban vitat-
kozunk, veszekszünk, úgy tűnik, hogy az egész
ház kicsi.” – Ilyen tapasztalatban szinte minden
házaspárnak része van. Még akkor is, ha nem
igaz, hogy minden jó házasságban van vita, és
hogy minden házasságban kell kríziseknek jönni-
ük, mert különben az a gyanú merülhet föl, hogy
a házastársak nem egészségesek. De valamennyi-
re mégiscsak igaz, hogy földünkön a legnagyobb
szeretet is harcban van saját bőkezűségével, hiú-
ságával, és az uralkodni akarás vágyával. Ezek
néha veszekedésekben, vitákban jutnak kifejezés-
re. Különleges jellemvonások és külső körülmé-
nyek is elő tudnak néha idézni ilyesmiket.

1 Kijutni a krízisből Mit lehet tenni? A felelet
sokrétű. A keresztények először is és minde-
nekelőtt imádkoznak, és gondjaikat Isten
elé, házasságuk első tanúja elé viszik. Amikor
ezt teszik, akkor újból tisztázniuk kell, hogy mi
a házasság, és hogy az felbonthatatlan. Ebből
már ki fog kristályosodni, hogy bensőleg készek
Isten előtt egy jó gyónást végezni. Mielőtt mások
hibáit keresnék, már a saját hibáikra gondolnak,
és megbánják őket esengve Istenhez, hogy legyen
irgalmas hozzájuk, mert tudják, hogy a szeretet

mérge a bűn. Ezt a fajta klengesztelést nem lehet semmiféle jó tanáccsal vagy pszichológiai terápiával elérni.

Miután így már felkészültek, kezdek lépést tenni a végső cél felé, és miután idáig már eljutottak, egy kívülálló tanácsát is kérhetik. Egy okos tanács, vagy pszichológiai javallat sokat tud segíteni.

Krisztus minden esetben segítséget tud nyújtani a házasfeleknek abban, hogy ne a válás alternatíváját válasszák, mint egyedül járható utat. Sok esetben szükséges ennek a házasságnak nem egészen boldogító keresztjét is elfogadni és hordozni. Gyakran a türelem az, ami gyógyulást hoz.

2 Egy igaz történet Sokkal tanulságosabb lehet egy igaz történet, mint néhány jól kigondolt teória vagy eszmélkedés. Íme tehát a következő eset:

Egy férfi házassága krízisbe fulladt. Ebben pedig apostoli buzgósága volt a hibás. Megtérése után elhatározta, hogy minden erejét latba vetve dolgozik Isten országáért. Amennyire ezt munkaköre megengedte, elkezdte megvalósítani elhatározását. Egyre több munkát vállalt, és ennek következtében sokszor nem volt odahaza. A felesége nem mutatott semmiféle fájdalmat, rosszérzést emiatt, fájlalta ugyan, de nem csinált belőle nagyobb problémát. Ő protestáns, neki nem adatott meg ugyanez a kegyelem, – gondolta a férj. Egy darabig jól ment a dolog, legalábbis azt hitte, de valójában egyre jobban elhidegült a feleségétől, s a házasságuk krízisbe került.

Ekkor találkozott egy pappal, aki nagy hatással lett rá. Elhatározta, hogy rábízta magát, s lelkipolitikusként választotta. Arra a kérdésre, hogy kész lenne-e ezen a téren engedelmeskedni neki, igenel válaszolt. De már az első feladat végrehajtásánál nehézségekbe ütközött. Lelkipolitikusja nagyon meghökkentette, mert azt javasolta neki: „Ne tegyen semmit anélkül, hogy a felesége bele ne egyezne!” Igencsak fejbe kólintotta ez a tanács. Istenért és az egyházért akart valamit tenni, s most éppen az egyház papja gördített eléje ebben akadályt. Bátorítást várt ugyanis tőle, nem ellenkezést. Mivel azonban megígérte, hogy engedelmeskedni fog lelkipolitikusjának, ezt mondta magában: „Jó, akkor ehhez tartom magamat!”

A következő munkaadójánál előtt kérte tehát felesége beleegyezését. Nyomott volt egy kicsit a hangulata, mert sejtette, hogy mit fog válaszolni neki. S valóban, a felesége kerek-perec nemet mondott neki.

Ezt a nemet több napon át ismételte magának mindaddig, amíg a felesége rá nem kérdezett: „Na, és mit teszel te tulajdonképpen ott?” – Ebből a kérdésből kialakult egy beszélgetés arról, hogy milyen értelmet talál ebben a tevékenységben. Telt-múlt az idő. Felesége néha nemet mondott neki, de mindinkább igent, s így a férj munkába járása kettőjük közös ügye-baja lett. Észrevétel nélkül megoldódott a házasság krízise. Sőt néhány év múlva a felesége is katolikussá lett.

Ma boldog házasságok. De mi lett volna akkor, ha nem oldódott volna meg a problémájuk? Lehet, hogy egyesek vállukat rángatva azt mondták volna rá: „Nem illettek egymáshoz!” Valójában azon-

ban az történt volna, hogy nemcsak a nászágyuktól váltak volna el, hanem attól is, hogy házasokként éljék meg életüket, s annak értelmét, hogy mint házasok teljesítették volna Isten hívását, közösen vitték volna tovább a terheket. Mert ez a lényeg! A krízis jöttékor újra elszánták magukat a probléma megoldására, ezzel megmentették házasságukat, Istent sem bántották meg semmivel, és még egyházért is dolgozhattak. Az ilyen embereket nevezi az evangélium „okos szolgáknak”.

Minden házasság és minden krízis is más és más. De mégis van valami lényeges minden házasságban, ami mindig megmarad, és vannak tipikus krízist gyógyító elemek. Ez érvényes a megoldásukra is: ima, gyónás, beszélgetés, tanácskézés, a körülmények megváltoztatása.

XXII. Boldogtalan házasság – kereszt és bűn a házasságban

Bármilyen szép is a megvalósult szerelem, nem szabad elfelednünk: a házasság szenvedést is jelent, gyötrelemmé is válhat.

1 Szenvedések – a szeretet próbakövei Szenvedés forrása sok minden lehet a házasságban, külső és belső okok egyaránt. Külső okok pl. gyermektelenség, betegség, szegénység. De bármi legyen is az oka, az egymást szerető házaspár „minket ért megpróbáltatásról” beszél, és sosem mondja: „Boldogtalanok vagyunk, mert megházasodtunk.” De külső okok is nyomasztólag tudnak hatni a házasságban remélt boldogságra, s próbára tudják azt tenni, ahhoz a példabeszédhez hasonlóan, amit Jézus mond el a jó földbe vetett magról. Szól arról, hogy egyes magok köves talajra hulltak, ezért nem tudtak meggyökerezni, másokat a nap hősége szárított el, de, hála Istennek sok jó mag szerencsésen termőföldbe esett. Ki tudott csírázni, fejlődni, sokszoros termést tudott hozni. A házaseletben látja legjobban az ember, hogy mily nagyon nagy dolog az igazi szeretet, amely megmutatja, hogy a mag jó földbe hullt... Előfordulhat, hogy a férj lebénul, egész életére mozgássérült marad. Hűséges marad-e hozzá felesége élete végéig? Az asszony mozgássérült gyermeket hoz a világra, mert nem hagyta elvetetni. Elhagyja a férje, mert ő nem ilyen gyermeket akart, nem így képzelte a dolgot?

2 Megbetegszik a szeretet A szeretet beteggétud válni bensőleg is. Ismerjük ennek is tüneteit. Nem értik meg egymást a házasfelek, állandóan gáncsoskodnak, a kákán is csomót keresnek. Lesik, hogy mit mond a másik, amibe beleköthetnek, s ezzel állandóan védekezésre kényszerítik házastársukat, pontosan azon a területen, ami neki a legfájóbb, megalázzák egymást kívülállók előtt is stb. Egyik sem tud a másiknak többé kedvére tenni. A közösülés semmi több, mint kötelesség. Ha valahova elmennek, már csak egyedül teszik: külön baráti társaságuk van. Van, hogy újra előkerülnek régi barátok, akik egyre jobban behálózzák őket. S az a szerelem, ami eredetileg olyan szépnek indult, zátonyra fut, megfeneklik, megreked, lebénul., kifakul, elsatnyul. A házasfelek mindegyike magányosan hordozza, külön-külön cipeli – a továbbélés lehetőségének reményében – a szenvedés keresztjét, mert azt érzi, hogy házastársa minden iránt közömbös lett, nem talál már semmi érdekeset kapcsolatukban. Sokszor lesz később az ilyen házasságból hatalmi harc is.

Mit tegyen a keresztény hívő, aki boldogtalan lett házasságában? Milyen tanácsot adhatunk neki? Az első és legfontosabb feladat, hogy a „boldogtalan házasság” viselje keresztjét. Ezt szeretném igazolni két ember történetével.

3 Boldogtalan házaspárok Külföldről jött barátaim mesélték el nekem a következő történetet egy férfiről, akinek boldogtalan volt a házassága. Boldogtalanságát a következőkben lehet röviden összefoglalni: boldogtalanságának

okát felesége „korlátoltságának” mondja, és nem veszi észre, hogy feleségét akkor bírálja, amikor annak egyébként is sok a gondja: pl. gyermekei betegek, vagy édesanyja meghalt.

- Boldogtalan felesége megjavulási szándékának a hiánya miatt. Mivel hívő ember, jól tudja, hogy felesége egyáltalán nem az életszentség útján halad. Alkalomadtán nyíltan a szemébe vágja, hogy veszélyezteti az üdvösségét.
- Boldogtalan, mert elképzelése szerint feleségének meg kellene tanulnia, hogy felajánlja magát és másoknak szolgálatára legyen. De a „másokon” főleg önmagát érti. Munkájával kapcsolatosan gyakrabban utazik, mint szükséges, és sokszor éppen hobbija miatt van távol otthonától.
- Boldogtalan, mert csak négy gyereket szült neki. Ő több gyereket szeretett volna. Tudja ugyan, hogy a másállapot felesége számára fájdalmat jelent, de szerinte azért nő, hogy szüljön.
- Boldogtalan, ha a felesége úgy érzi, elfogyott minden ereje. Ilyenkor figyelmezteti, hogy ne nyafogjon. Különben is, gyakran inti a kötelességére, s úgy véli, hogy a szenvedése részben beképzelés, részben a saját hibája.
- Boldogtalan, mert a felesége „túlérzékenyen” reagál, mikor ráordít, vagy a gyermekei és a kívülállók előtt lepirítja, rendreutasítja. „Túlontúl érzékenynek” tartja azért is, mert amikor viccet mond neki, a felesége nem találja azt komikusnak, sőt sértőnek, tapintatlannak tartja.
- Boldogtalan, amikor a felesége a gyerekek ne-

velésének problémájáról szeretne vele beszélgetni. Ő ugyanis azon a véleményen van, hogy felesége jobban tenné, ha a saját hibái ellen harcolna.

- Boldogtalan, mert a felesége néha úgy dönt – jelentéktelenebb eseményekben ugyan –, hogy őt meg sem kérdezi. Ilyenkor feljogosítva érzi magát, hogy a gyerekek előtt durva szemrehányásokat tegyen neki és kérdőre vonja: „Nem kellett volna engem megkérdezned? Hülye vagyok talán? Vagy talán te vagy az?” Hogy a férj egyedül dönt a legtöbb esetben, ez magától értetődik. Végül is a ház urának tartja magát. Ezt a bibliával is igazolni tudja.
- Boldogtalan, amikor a felesége szolgálatot kér tőle. Ez neki olyan nagy fáradságába kerül, hogy a felesége alig tudja rávenni, hogy tegye. Ilyenkor neki magának kell azt elvégeznie, vagy másvalakit kell neki megkérnie, mert ez gyorsabb és kevésbé megerőltető.
- Boldogtalan, mert a felesége néha rendbe akarja tenni a szobáját. Takarítás után nem találja meg a dolgait. Ilyenkor rákiabál: „Mi jutott eszedbe? Hova raktál el mindent?”
- Boldogtalan, mert a feleségének jó az emlékezőtehetsége, és nem ad neki mindenben igazat, amikor az eredményeit kedvező fényben szeretné beállítani. Így hát csak boldogtalan a házasságában, s szomorúan veszi tudomásul, hogy feleségéből szembeszökően hiányoznak azok a jó tulajdonságok, amelyeket más asszonyokban észrevesz. Ha valaki a feleségét dicséri, hallgatva figyel, pusmog csak valamit, hogy magában elrejtse az irigységét.

„Ha tudná ez a pasas, hogy ő milyen boldogtalan házas, micsoda házisárkány a felesége, biztos, hogy nem mondana ennyi sok jót róla.” Bensőleg már réges-régen messze vannak egymástól. Csak azért nem hagyta még el, mert „túl akarja valahogy ezt is élni!” Fontos hát a túlélés, no meg a gyerekek, mert hát nekik mégiscsak fontos a családapája is. Sok mindent, amit tesz, csak azért teszi, mert „benső kételkedésében” már nem tehet mást. Néha azonban már önmagában is kételkedik. A felesége is hisz ugyan, de nem úgy, mint ő. Neki a hit inkább csak arra jó, hogy öngyilkos ne legyen, férje el ne hagyja őt és gyerekeit. Ilyen kínjalval küzdve felesége egyszer azt merte írni barátnőjének: „Nem a férjem, hanem Isten a bírám! Végtelen irgalmában ő majd megbocsátja minden hibámat és bűnömet. Ő majd észreveszi a szeretetemet, amit a férjem nem lát már meg, és szeretetében Isten magához ölel.” Két boldogtalan házas! Mekkora különbség van a két boldogtalan házaspár szeretetének a minősége között!

4 „Keresztek”, amiket nem szabad hordani, és amik a megtéréskor eltűnnek Az előbb említett férfi történetére érvényes az, hogy példaképei nem azok a szentek, akik „boldogtalan házasok” voltak, mert figyelmetlen, durva, hűtlen volt a házastársuk.

Ha valaki ilyen férj vagy házastárs mellett ki akarna tartani, az az önámítás egyik fajtája lenne.

Az ilyen házastársnak azt kellene mondania,

amit egyik közmondásunk így fogalmazott meg: „Boldogtalanságodért keresd magadban a hibát, a többit bíz Istenre, aki türelmet ad.”

Más szóval, vannak képzelt „keresztet”, amelyeknek a hordozása Isten szemében borzalom. „Keresztnek” nevezni merni az effajta szenvedéseket, szinte egyenlő az istenkáromlással. Az ilyen keresztet nem mások, mint saját bűneink tükörképei, s ezektől, amelyen gyorsan csak lehet, meg kell szabadulnunk. Isten maga akarja ezt a szabadulást, s ez segít életszenségünkhöz, ami alapjában véve nem más, mint visszatérés a boldogító szeretethez.

Az az állítás, hogy „boldogtalan házasság” vagyok, ebben az esetben éppoly hamis, mint amikor egy fősvény ember sajnálja magát, hogy kevés pénze van, vagy mint az a valaki, aki bár a lelki életben Krisztus szolgálatába szegődött, állandóan sópánkodik, hogy a földi élet örömeiben megrövidült, azt hangoztatva, hogy neki ilyen örömei már nincsenek.

Mint minden más bűn esetében, az ember a házasság elleni bűnben is hajlik afelé, hogy elnyomja a szeretetet, s az ebből eredő vakság nehezé teszi számára, hogy a boldogtalanság állapotából kiszabaduljon. Különösen is nehéz ez a bűnös szenvedés azoknál a híveknél, akik egyébként öntudatosan gyakorolják a vallásukat. Ennek érthető okai, hogy a számukra magától értődő házassághoz való hozzáállásuk olyan vélemény elfogadására vezeti őket, hogy minden rendben van az életben, csak, sajnos, Isten megengedte, hogy boldogtalan házasságok legyenek, és most „viselniük kell a keresztet”. Jobb lenne, ha belátnák, hogy

rossz hozzáállásuk lett szenvedésük okává, és nem Isten intézkedése, vagy mások hibái. Hány boldogtalan házasság boldog lehetne, ha a házaspárok valóban visszatérnének a szeretethez.

5 Nátán példája és vakságunk gyógyulása

Hogy hadvezére, Uriás feleségét, Batsebát Dávid király megszerezze, tervet szőtt, hogy Uriást eltegye láb alól. Terve sikerült, és úgy tűnt, hogy minden rendben van. Dávid megengedhette ezt magának, és úgy tűnt neki, hogy elfelejtődik az egész ügy. Egyik nap azonban elébe kerül Nátán próféta. Batseba elcsábításáért és férjének, Uriásnak megöléséért úgy feddi meg a királyt, hogy elmond neki egy történetet egy gazdag emberről, aki elvette egy szegény ember egyetlen birkáját is, hogy vendégének finom, de költségmentes ebédet készíthessen belőle. A király fölháborodik, és kéri a prófétát, hogy mondja meg neki annak a gonosz gazdag embernek a nevét, hogy megbüntethesse. Erre ezt mondja neki a próféta: „Te vagy ez az ember!” Bármilyen súlyos volt is azonban Dávid vétke, megvolt hozzá a bátorsága, hogy beismerje a hibáját, megbánja azt, és vezeklésbe kezdjen érte.

Mi köze ennek a történetnek a boldogtalan házasságot okozó bűnhöz, vagy büntudathoz? Nagyon sok, mert minden embernek kérnie kellene az ő egyéni, személyes „Nátánját”, nyissa ki a szemét, hogy tisztán lássa azt a maga okozta szenvedést, amit Isten is gyűlöl. – E páratlanul mély történetben közvetítette a bölcs Nátán próféta Jahve üzenetét.

6 Valódi kereszt a házasságban Még a boldog-

tan házasság is lehet út az életszentséghez. Ezt bizonyítja Genuai Szent Katalin házassága, valamint Szent Mónikáé. Kezdetben egyikük házassága sem volt boldog. Az ószövetségben Ózeás próféta házasságának történetéből az a kép rajzolódik elénk, hogy feleségül vesz egy könnyűvérű nőt, aki megcsalja, elhagyja, rabszolganő lesz, de a próféta kiváltja, és házasságtörését megbocsátja.

A szeretethez két ember kell, és ha az egyik megtagadja a szeretetet, a másik tehetetlen lesz, a szenvedély, a durvaság, a megaláztatás kiszolgáltatottja, ahogyan ezt J. Spielberg *A lila szín* című filmjében bemutatja. Az ilyen szenvedésre érvényes, amit minden szenvedésről elmondhatunk: A keresztény embernek igyekeznie kell, hogy megváltoztassa helyzetét, ugyanakkor el kell vállalnia a keresztet, és Krisztus nyomán vinnie kell a maga egyéni kálváriája felé. Ha szenved is a szétzúzott, elvesztett szeretet miatt, még akkor is tudja, hogy minden szenvedés a földön, tehát az ő mostani szenvedése is, semmi az örökkévalósághoz képest. Ezen az úton jártak szentek, nagy szentek; ők azok, akik utat mutatnak nekünk.

XXIII. Kapcsolatkeresés és önmagunk megtalálása

Senki sem tudja megmondani, hogy mennyi csodás történetet mondtak el már a szeretetről az irodalomban és filmekben. Mindenki ismeri saját élményeit és azokat a szeretettel és a szerelemmel kapcsolatos történeteket, amelyeket családi vagy baráti körben hallott. Emellett azonban van egy másik oldala is a szerelemnek vagy szeretetnek: az a vágy, hogy a helyeset találja meg az ember. Ismeretes az a legenda, hogy az istenek kettévágják az almákat, s minden szerelmes keresi azt a másik felet, ami illik az ő almájához. Vannak, akik megtalálják, de sokan vannak, akik nem.

Megtalálni a helyeset nagyon nagy ajándék, s mindenki, aki egyszer szerelmes volt, tudja, hogy milyen mélyen tud valaki egy másikat szeretni, és mennyire ki nem érdemelt ajándék az ilyen szerelem. S mégis azt kell mondani, hogy bár a szerelmet nem lehet erőltetni, nem lehet pénzen sem megvenni, lehet tenni valamit érte.

Éppen ezért fontos, hogy ezt az annyira emberi vágyat a hit fényébe állítsuk és Istenre bizzuk. Néhány történet, amit az életből vettem, szemléltetővé teszi, hogy mit akarok ezzel mondani.

1 Rátalálás Emíliára égből jött sugallat nyomán Egy kedves, édesapám korához közel álló magyar barátom mesélte el nekem a következő esetet az életéből.

„28 éves voltam ösztöndíjas tanulmányaim be-

fejezése után, és mint újságíró-szerkesztő dolgoztam Budapesten. Jogetikai és szociológiai tanulmányaim mellett mindig találtam időt arra, hogy egyházpolitikai kérdésekről dr. Bangha Béla, a XX. századi kiemelkedő jezsuita atya folyóiratában, a Magyar Kultúrában publikáljak. – A lányokra nem volt nagyon időm gondolni sem, annyira el voltam foglalva. Közeliükbe sem nagyon mentem, mert az a gondolat is foglalkoztatott, hogy pap vagy szerzetes leszek. Egy orgonavirágzásos májusi nap reggelén nagyon különös élményben volt részem.

Reggeliztem és olvastam az újságot. Arra figyeltem fel, hogy volt benne egy hirdetés egy előadásról, amit Sz. Emi, a Katolikus Lányok Országos Szövetségének elnöke tartott, beszámolva XII. Piusz pápa római fogadásának világegyházi és magyar vonatkozású eseményéről. A hír olvasásakor belső, de felhívásszerű hangot hallottam: „Menj el erre az előadásra, mert ez a lány lesz a feleséged.” Semmit sem tudtam erről a fiatal közéleti hölgyről, nevét sem hallottam korábban. Milyen lehet? Magas, alacsony, csinos, szőke, barna? Gondolataim összevissza kavartak. Szabaddá tettem magam, mert a korábban át nem élt nyugtalanság olyan belső feszültséget okozott, hogy munkám közben is – még mielőtt a Szent István Akadémia nagytermébe léptem volna – lélekben lestem a szólásra emelkedő női szónokot.

Reggelimet be sem fejeztem. Édesanyám kérdésére: „Fiam, hová sietsz?” csak annyit válaszoltam, hogy a szerkesztőségben egy kora reggeli megbeszélésre jövünk össze, de ebédre, rendes időben hazaérkezem. – Kora délelőtt egy kedves

jogász barátomat megkértem arra, hogy a Szent István Akadémia nagytermében tartandó női ifjúsági közgyűlésre jöjjön el, mert a lánytengerben szükségem van arra, hogy legalább egyik oldalamon férflember legyen. – A tulajdonképpeni okot azonban nem mondtam meg neki.

A természetfelettségnek, tehát a misztika jeleniségének világába kapcsolódó égi, istenanyai vagy jézusi üzenet „ellenőrzésének” órája elkövetkezett. – A teremben szinte csak 18-24 év körüli fiatal lányok voltak, kisebbségben fiatal édesanyák is. Az emelvényen középpűt a rozsnyói püspök ült. Az üdvözlő elnöki bejelentés után, átadta a szót a Rómában járt magyar küldöttség vezetőjének, „leendő feleségemnek”. Meglepetést hozó, rendkívül megnyerő jelenség állt előttem. Igényességemet messze kielégítő és a mennyei izlést dicsérő volt szívem boldog reakciója.

Barátomat oldalba böktém és odasúgtam neki: „Gézám, ez lesz a feleségem.” Óvott a viccelés és kuncogás okozta társasági botránytól, mert közlésemet – előéletem és óvatosságom ismeretében – nem vehette komolyan.

A beszámoló után elrendelt szünetben sikerült tisztázni a legfontosabb kérdést: szabad-e az égi feleségjelölt szíve. Ezután peregték az események. Az eljegyzési időt egy franciaországi ösztöndíj és kiküldetés színesítette és késleltette. Múltak az évek, kölcsönös megbecsülésben és egyházpolitikai szorongásban, majd az ötvenéves házassági jubileum pápai áldását Sodano bíboros államtitkár közvetítette. Ez volt házasságunk római koronája – félszázad után.

Lehetséges, hogy a házasságok kegyelmi rend-

jében egy, a misztika roppant jelentőségére mutató jellel, esettel állunk szemben kedves barátom vallomásában, akit nem egyszer munkatársamként ma is köszönhetek salzburgi rezidenciámon.

Bár hivatásról akkor beszélünk inkább, amikor valaki szerzetbe, vagy papi pályára lép, a szentek életében szoktunk ilyen és hasonló történeteket olvasni. Íme, az idők jelel. P. Lorenz Hora OSB, neves osztrák ifjúsági lelkigyakorlatvezető az 50-es években előadásában sokszor mondta: „Legyen áldott és fölmagasztalt a házasság szentsége!”

2 **Egy egészen mindennapi, mégis modell értékű szerelem-történet** Az előbb leírt történetet egyszer már közöltem egy folyóiratban, és utána levelet kaptam.

„A története mélyen érintett, mert én majdnem ehhez hasonló módon lettem szerelmes. Én is megláttam egy előadás alatt egy lányt, aki valósággal elbűvölt egész lényével, mert maga volt a megtestesült jószág, s bennem is rögtön föltámadt a gondolat, ő kell hogy a feleségem legyen. A lány azonban eltűnt, és csak évek múlva találkoztunk egy katonatisztek részére tartott szemináriumon. Újra elfogott ugyanaz az érzés, s úgy éreztem, mintha villámcsapás ért volna. Ennek a nőnek kell életsorsoddá lennie. Barátok lettünk, majd újra szétváltunk, őt a legmesszebb lévő vármegyébe helyezték, nekem pedig be kellett vonulnom. Sok levelet váltottunk egymással, s amikor a fogságból visszajöttem, már 1946-ot írtunk. Végül is sikerült megesküdnünk. Két gyermeket ne-

veltünk föl. Közülük az egyik 17 éves korában meghalt. Majdnem 50 évig éltünk együtt veszeke-
dés nélkül, és anélkül, hogy valaha is szóltunk
volna egy rossz szót egymásnak. A feleségem né-
hány évvel ezelőtt meghalt. Élete utolsó pillanatá-
ig össze voltunk kötve a szeretet és szerelem kö-
telékével. Miért mesélem el Önnek ezt a törté-
netet? Nem azért, hogy egy jó cikkhez anyagot
szolgáltassak vele, és nem is azért, hogy bizony-
ságot tegyek arról, hogy az igazi kölcsönös szere-
tet, hosszú évek során sem hal ki a szívekben,
hanem azért, mert még ma is úgy érzem, hogy ki-
tépték a szívemet a mellkasomból, amikor kopor-
sóját a földbe eresztették. Meg akartam mutatni,
hogy ebben az állítólag oly istentelen Ausztriában
is van még sok szeretet.”

3 **Életszentség a házasságon belül** Egy má-
sik, megjegyzésre méltó történetet mesél el II.
János Pál pápa. „Sosem fogom elfelejteni azt
a fiatalembert – aki egy krakkói politechnikum-
ban tanult, és akiről mindenki tudta, hogy – me-
séli – az életszentségre való törekvés volt életter-
ve. Tudta, hogy ő, Kosztka Szent Szaniszló szava-
ival élve „ad majorem natus est – nagyobb dol-
gokra született”. Egyszersmind arról is meg volt
győződve, hogy nincs hivatása sem a papl, sem a
szerzetesi pályára. Tudta, hogy civilnek kell ma-
radnia. Lelkesedett a munkájáért, a mérnöki fa-
kultáson végzett tanulmányaiért. Keresett élettár-
sat magának. Sokszor térdre hullva, Istenhez
imádkozva. Sosem fogom elfeledni a vele való be-
szélgetést, azt, amit nekem egy napon félrevonva
mondott: Azt gondolom, hogy ennek a lánynak

kell a feleségemmé lennie, és hogy Isten nekem szánta őt. Éppúgy mondta ezt, mintha nem is a saját ízlését akarta volna ecsetelni, hanem Isten hangját. Tudta, hogy minden a jó Istentől jön, és jól választott... A pápa megemlíti még, hogy ez a férfi meghalt már, és hozzáteszi: „Már el is kezdtük boldoggáavatásának perét.”

4 Az Istentől kikönyörgött házasság Egy baráti körben arról esett szó, ki milyen módon, és hogyan találta meg házastársát. A háziasszony a következő történetet mesélte el.

„Boldogtalan voltam, mert nem tudtam, hogy mi is legyen. Néhanapján az a gondolat járt a fejemben, hogy kolostorba lépek, de amikor erre gondoltam, akkor mindig elfogott a sírás. Nem volt azonban egyetlen férfi sem a láthatáron, és azt mondtam Istennek: „Nézd, nem élhetek így tovább. Segítened kell rajtam!” – Elkezdtem hát egy kilencedet. Mosolyogva nézett körül az asszony a megjelent baráti társaságban. „A novéna kilencedik napján megkérdezett a mostani férjem, hogy nem akarok-e a felesége lenni?”

5 Egy házasság Fatima fényében Ismét egy másik történet Lucia nővér elbeszéléséből.

Egy fiatalember engedélyt kért az édesanyjától, hogy a kis Luciával a jelenések helyére mehessen. „Ahogy odaérkeztünk, letérdelt és kért, hogy vele együtt imádkozzam a szentolvasót, és kérjük az Istenanya közbenjárását az ő szándékára, hogy egy lány vele szentségl házasságra lépjen.” Sajnos, Lucia nővér nem mond el semmi részletesebbet a dologról. Csak az a biztos, hogy

a kérés meghallgatást nyert, az óhajtott leány igent mondott az ifjúnak, és férj és feleség lettek.

Mi a tanúság ezekből a történetekből? – A maga módján mindegyik bizonyíték arra, hogy az isteni gondviselés természetesen szívén viseli ezt a fontos földi vágyunkat is. Ahogy az ember a mindennapi kenyérért imádkozik, úgy kellene mindenkinek, aki úgy érzi, hogy Isten a házasságot adta neki hivatásul, naponta térdre hullva kérnie Öt, hogy vezesse az útjába azt a valakit, akivel egész életén át megoszthatja szerelmét. Szépen mondja a magyar közmondás: „A megosztott öröm (szere tet) dupla öröm, a megosztott fájdalom fél fájdalom.”

XXIV. Házasság – út az életszentséghez

1 Szent életű házasemberek – Egy elhanyagolt téma az egyháztörténelemben A misekönyvben a múltban is és a jelenben is legtöbb esetben még mindig olyan szentekről van csak szó, akik vagy püspökök, vagy hitvallók, szent szüzek, szent rendalapítók, vértanúk voltak. Szent házasembert szinte hiába keres benne az ember. A pápa nagyon hiányolja ezt, és az a kívánsága, hogy ajánljanak neki házasembereket is szentté avatásra.

Kézenfekvő lenne annak felülvizsgálása, hogy vajon a történelem folyamán nem volt-e az egyházban nagyon sok szentéletű házasember, akiket szentté kellett volna vagy szentté lehetne még most is avatni. Valójában sok ilyen van, mint F. Holböck „Szent házasemberek” című könyve is igazolja. Mindenesetre az az öröm, amit ezek bennünk kiváltanak, nem felhőtlen, mert ezek a házasságok, ha hihetünk a tanúknak, szinte mind az által lettek szentekké, hogy megözvegyültek. Pl. Chantal Szent Johanna Franciska, a vizitációs nőszerzet alapítója. Férjét, Chantal Kristóf bárót 1601-ben vadászszerencsétlenség következtében elvesztette. A hős lelkű özvegy előbb négy gyermekét felnevelte, majd az imádság és a felebaráti szeretet gyakorlására szentelte életét. – Itt említhetjük a vértanú Morus Szent Tamást is.

Mások azután lettek szentekké, hogy elképzelhetetlenül boldogtalan házasságuk keresztjét hő-

siesen hordozták, és életszentségüket a türelemmel érdemelték ki maguknak, mint pl. Genuai Szent Katalin. Ismét mások külsőleg ugyan házasságok voltak, a valóságban azonban szűzi módon éltek a házasságuk után is (pl. Szent József). Az ilyen házasságokat az ő nyomán „József-házasságnak” is nevezzük, ami szinte majdnem egyenlő a szerzetesi közösségekben és apácakolostorokban megélt, Istennek szentelt, szerzetesi élettel. Ezeken az említett példákön kívül van még egy csodálatos házasember is, Flüi Szent Miklós, Svájc apostola, akinek nagyon sajátos az életpályája és hivatása; a középkor alkonyának a tösgyökeres svájci parasztok világából kiemelkedő szentje és misztikusa és a szenvedés misztikájának egyik legnagyobb európai alakja. Az jellemozte családi, közigazgatásban töltött éveit és az ország szövetségi gyűlésén vállalt szerepét, ami az európai és a kontinensek diplomatáinak és államférfiainak életéből leginkább hiányzik: az egyenesség, a megvesztegethetetlenség és az igazságosság. Belső hívásra otthagya a családját, jól lehet akkor már 10 gyermeke volt, hogy remeteként éljen.

Egyszóval, ha a szentté avatott házasembereket a maguk valóságában megvizsgáljuk, akkor azt látjuk, hogy túlnyomó többségükben nem az átlagos mértékkel mért házasságok voltak. Egyesek boldogtalanok voltak a házasságukban, mások nem éltek házassókként, hanem kolostorban, ismét mások már túl voltak a házasságon, vértanúkká lettek vagy kiléptek a házassági kötelékből azon a címen, hogy különleges karizmájuk vagy küldetésük van. Egészen bizonyos, hogy nem jog-

talánul mondhatjuk: Mivel a házasság szentségi volta ellenére a keresztények körében nem kapott olyan tiszteletet és megbecsülést, mint amit objektívan kapnia kellett volna, és mivel nem tanulták meg „szeretni az emberi szeretetet” (II. János Pál pápa), a számos szentéletű házasembert egyszerűen nem is vettük figyelembe.

A hamis okok egyike biztosan a „Krisztusnak szentelt szüzesség elsőbbségéről” szóló tanítás helytelen értelmezése. Ez ellen a II. Vatikáni Zsinaton részt vevő atyák is felszólaltak. A kérdést folytatni kellett volna: Elsőbbség – Milyen értelemben? Gyakran a következő módon magyarázták ezt: Minden keresztény ember bejuthat a mennybe. De, hogy valaki szent legyen, kolostorba kell lépnie. S azt gondolták az emberek, hogy a szerzetes és a civil vagy laikus hívő között körülbelül az a különbség, mint a sportban az amatőr és a profi között.

Pedig csak az okos Szent Ágoston-i megfogalmazásra kellett volna gondolnunk, aki ezt mondotta: „A szüzesség magasabb tekintélynek örvendő, mint a házasság, de én, aki nőtllenül élek, nem vagyok nagyobb, mint a nő Ábrahám.” Szent Ágoston azt akarja ezzel mondani, hogy: Ábrahám hittel megélt életszentsége „nagyobb”, mint az övé, Ágostoné, jóllehet igaz, hogy az Isten országa érdekében vállalt nőtlenségnek bizonyos értelemben elsőbbsége van.

De milyen „elsőbbsége” van a nőtlenségnek? Többszörös.

- Értelmet ad annak a ténynek, hogy a keresztények számára a Krisztussal való egybekap-

csolódás minden más földi kapcsolatnál elsődlegesebb.

- Életformája azoknak az embereknek, akik már itt a földön „teljesen” és „osztatlanul” Krisztusért akarnak élni – egy olyan lélektani „teljességben”, amely „ilyen formában” a megházasodott hívek számára lehetetlen.
- Megteremti annak a lehetőségét, hogy Isten országáért az ember magát az egyház rendelkezésére bocsáthassa. Mivel mindez így igaz, szükségesnek látszik, hogy kiegészítsük az igazságot úgy, hogy a nőtlenség mellett a házasság fontosságáról is nyilatkozunk. Ezt sem vetjük meg.
- A házasság Krisztus és egyháza szeretetének a jele és képe (lásd II. Vatikáni Zsinat). Ha egy jó házasságot látunk, akkor segítséget kapunk ahhoz, hogy megértsük az egyházat is.
- A házasság értelmet ad, megvilágít minden lelki tanácsadást és javaslatot. Ha ugyanis az ember kapcsolata Istennel, mint ahogyan azt a misztikusok egyértelműen mondják, a vőlegény-menyasszony kapcsolatra hasonlít, akkor a lelkiségnek nincs más vetülete, mint az, hogy ehhez a vőlegény-menyasszony kapcsolat kialakításához vezessen. Lisleux-i Szent Teréz életében van egy egészen gyermekded, de nagyon találó jelenet, ami megvilágítja ezt a véleményemet. Jóllehet Teréz kolostorban él, megismeri egyik rokonának rügyező szerelmét jegyese iránt. Ezt írja naplójában: „Most tudom igazán, hogyan kell Jézust szeretnem.”
- A házastársi életszentség nem engedi meg az önámítást, ahogy a szerzetesi élet sem. S nem

lesz erényeire sem olyan könnyen büszke a házastársi szentségben élő egyén, mint a szerzetes, aki ha jól megtartja a fogadalmait, könnyen abban a gondolatban tetszeleg, hogy ő a „jobb keresztény”.

Ide illik egy életből vett történet Genuai Szent Katalinról, aki megtéréséig boldogtalan házasságban élt férjével. Egy domonkos szerzetes eldicsekedt neki a maga vele szembeni „nagyobb tökéletességével”, amit ő szerzetesi állapotával magyarázott. De miután hosszasan kifejtette Szent Katalinnak, hogy ő milyen magas életszentségre jutott, – mondja tovább a szöveg –, Katalin nem tudott már tovább hallgatni, s lángoló, tiszta szeretettől elragadtatva, olyan hevességgel ugrott föl, mintha elvesztette volna az eszméletét. Ezt mondta:

„Ha hinni tudnám, hogy szerzetesi ruhátoknak ilyen nagy a tekintélye, gondolkodás nélkül letépném azt testetekről, ha másként az életszentséget én nem kaphatnám meg. Lehetséges, hogy ti érdemszerzőbb életet éltek, mint én. Ez akkor sem érdekes. De, hogy én Őt nem tudnám annyira szeretni, mint ti, erről nem tudtok meggyőzni.” – Ezt (Katalin) olyan hangsúllyal és lelkesedéssel mondotta, hogy kibomlott a haja és a vállára hullott. Határozott és szinte magán kívül volt, mégis megőrizte báját és méltóságát. – A szeretetet semmi sem tudja meggátolni. Ha valami mégis meggátolja, akkor az nem tiszta, nem őszinte istenszeretet. Amikor hazatért, és egyedül volt a lakásában, így kiáltott fel hangos imájában: „Óh, szerelmem, ki gátolhatja meg engem abban, hogy szeresselek? Akár férjezett lennék, akár katonatáborban élnék, senki sem tudna engem a szere-

tetemben megzavarni. Ha a világ vagy a férjem meg tudna akadályozni ebben, mit érne akkor a szeretet?"

Mindenesetre, a nőtlenség vagy a szüzesség elsőbbségéből nem következik még, hogy az az életszentség, amire a házasemberek hivatottak, „kisebb” vagy „könnyebben elérhető”. Sokkal inkább ezt kell mondanunk: A szüzességnek elsőbbsége van a házassággal szemben, a házasságnak pedig a szüzességgel szemben. A kettő nem áll versenyben egymással, hanem együvé tartozik.

2 Különböző utak az életszentséghez Nyomatékosan tanítja a II. Vatikáni Zsinat, hogy minden embernek a „neki adott ajándékok és kegyelmek” segítségével kell az életszentség útján járnia, és a tökéletes szeretet útján haladnia.

A házastársak részére megismétli a zsinat szövege: Nekik „saját útjukat” (*proprium viam*) kell járniuk! Ez azt jelenti: nem kell megkísérelniük, hogy miniatűr-szerzetesek vagy miniatűr-apácák legyenek, hanem azoknak kell lenniük, amik, azaz házasembereknek, akik „egész életükön át támogatják és segítik egymást, hűséges szeretetben és örömmel fogadják azokat a gyermekeket, akiket Isten ad nekik, s azokat keresztény hitben és az evangélium szellemében fölnevelik”.

Tanulhatnak a szerzetesektől? – Biztosan. Éppúgy, mint ahogyan a szerzetesek vagy szerzetesnők is tanulhatnak a házasemberektől, mindenekelőtt a másik karizmájára való tekintettel. Valakitől valamit tanulni jó dolog és nagy dolog. Azon az úton járni, amin mások

járnak, rossz! Frank Sinatra is erről énekelt, amikor elbűvölő hangja többnyire megszólalt a rádió és televízió hullámhosszán: „I go my way! A magam útján járok.”

Ez a tan persze nem olyan új, mint amilyennek tűnik, s vigaszként hozzáfűzhetnők: Hála Istennek! Klasszikus módon ezt már Szalézi Szent Ferenc is így tanította, aki a XVI. században élt, vagyis már jóval korunk zseniális Opus Dei-jének megalapítása előtt. „A jámborságot – írja Szent Ferenc híres könyvének, a Filoteának bevezetőjében – másként kell gyakorolniuk a nemeseknek, a kézműveseknek, a szolgáknak vagy grófoknak, másként az özvegyeknek, a lányoknak, a házasoknak. Sőt mi több, a jámborsági gyakorlatokat mindenkinek hozzá kell igazítani kötelességéhez, foglalkozásához és erejéhez.” Majd így folytatja: „Rendben volna-e az, ha egy püspök úgy akarna élni, mint egy karthausi szerzetes? Vagy ha a házasfelek annyira vagy oly kevésbé törődnének csak a pénzzel, mint egy kapucinus barát? A kézműves ülhet-e egész nap a templomban, mint a szerzetesek?

Másrészt megtehetik-e egy szemlélődő rend szerzetesei, hogy mindenkinek a szolgálatára álljanak, mint ahogy ezt egy püspöknek kötelességből meg kell tennie? A kérdések feltevésében már ott is a felelet: „Az ilyen jámborság nem helyén való, nevetséges lenne, sőt elviselhetetlen!” (Filotea)

Ebből következik, hogy a házasfeleknek törekedniük kell tökéletességre, de a házasságukon belül, – nem egyebütt. S ebben a házasságban megélt életszentségben éppen nem akadály az, ha

a házasságuk boldog. Senki sem tagadhatja, hogy egy boldogtalan házasság keresztje életszentséghez vivő út lehet. Igazában, annak is kell lennie! De hamis megállapítás lenne az, hogy a jól sikerült, boldog, átélt szerelem a házasságban akadályfutás.

Erre vonatkozólag van Aquinói Szent Tamásnak egy csodálatos ideillő felelete, – s itt most a „csodálatos” szó teljes mértékben fedi a valóságot. Fölteszi ugyanis a kérdést, hogy a házasság valóban szentség-e. S maga fogalmazza meg mindjárt azt az ellenvetést, hogy a „szentségek Krisztus szenvedésének az erejéből érik el hatásukat”. – A házasság azonban nem Krisztus szenvedéséhez viszi az embert (*conformatur*), – hanem teljesen ellenkező irányba, az öröm forrásához (*delectatio*).

Szent Tamás tisztázza az előbbieken fölített kérdést. A házasság nehézsége nem hasonlítható Krisztus szenvedéséhez, de azt a szeretetet veszi célba, „amivel Krisztus szerette egyházát, amikor érte szenvedett, és vele mint jegyes magát örökre eljegyezte” (Szent Tamás, Suppl. 42).

De mivel – ahogyan azt Szent Tamás, a kérdésre fölített válaszában is kifejti –, az egyes emberi cselekedetek értéke nem attól függ, hogy egy cselekedetet nehéz-e megtenni vagy sem, hanem végül is csak a szeretettől, amivel azt megteesszük. A végkövetkeztetésünk tehát ez: A jól megélt boldogító szerelem az, ami a házas keresztények számára a járható utat jelenti az ő specifikus életszentségükhöz. Hogy a szeretet a keresztet is magában foglalja, és a kereszt tartalmát is jelentheti, formáját is fölveheti, ezt nem vitatjuk el.

3 Krisztus kegyelme vezeti el a házastársak szerelmét a beteljesüléshez

A szeretet és a szerelem természetes adomány. Hozzá tartozik a teremtéshez. Hogy a házasságban milyen boldog lehet két ember, arra szép példa egy kabarészerező, aki így tesz vallomást a házasságáról: „Házasságunk a 44 év folyamán sem az én számomra, sem a feleségem számára nem vált soha unalmassá. Szinte azt merném mondani, hogy az évek folyamán mindketten egy személlyé váltunk. Ez annyira igaz, hogy ha a feleségem nem érz jól magát, én sem érzem magam jól. Mindig pontosan tudjuk egymásról, hogy mit gondol, mit érez, mit tesz a másik. Ezért ismerjük pontosan egymás gyengéit is, és el tudjuk őket kerülni. De a legszebb talán az, hogy mindketten tudjuk, a másikban olyan valakire találtunk, akire 100 %-ban ráhagyatkozhatunk.”

Ezt jó azért is szem előtt tartani: még egy nem az egyházhoz tartozók házassága is lehet üdvösségre vivő út. Mert a házassági ígéletben mindenképpen benne van az a „mély, engedelmes magatartás Isten akarata iránt, amit az ő kegyelmi segítség nélkül nem lehetne megtenni”. Ezt mondja II. János Pál pápa is, hogy ezért járnak „sikeres üdvösség útján még ezek a házassélek is” (*Familiaris consortio*, 68).

Világosan azt is meg kell mondani, a hit a házasság szentségében új távlatokat nyit meg a házasság előtt. Van az emberekben valami ostoba, csalóka tévedés a házasságban megnyilvánuló szerelemmel szemben. Azt hiszik, hogy az evangélium szelleme a házassági-szexuális szerelmet gyengíteni akarja, unalmassá, nehezebbé te-

szi, fékező hatással van rá! Aki ezen a véleményen van, nem értett meg semmit a katolikus egyház lelkiületéből. Az egyház egyik legfennköltebb tanítása mindig ez volt, és ma is az: a kegyelem nem rombolja le a természetet, hanem meggyógyítja, tökéletesíti és fölemeli!

A házasságra vonatkoztatva ez azt jelenti, hogy Krisztus szelleme által a szeretet nemcsak, hogy nem gyengül le, hanem megtisztul az önzés elemeitől, megszépül, felerősödik, boldogítóbb lesz. Ez a gondolata megvolt már Aquinói Szent Tamásnak is, aki állította, hogy a házastársak szexuális aktusa növeli a szerelmet (Szent Tamás, S.Th.I.98 2-3).

A keresztény házasságokban több a kreatív és kohéziós erő, mint a nem keresztény házasságokban. Bensőségesebb, több örömet ad. A megkeresztelt ember Krisztus szeretetében megkötött, megerősített házasságának szépségét a meg nem keresztelt ember el sem tudja képzelni!

Ha netalán mégis látunk olyan könyveket, filmeket, amelyekben ezeket a nem keresztény házasságokat néhanapján boldogítóbbaknak, örömtelibbeknek, sikerültebbeknek mutatják be, mint a keresztény házasságokat, ezzel még nem dől meg az a tétel, hogy a keresztény házasság az igazi, Isten akarta szövetség egy férfi és egy nő között. Be kell azonban vallani azt is, hogy némelyik keresztény házasság nem mindig olyan, amilyen lehetett volna vagy lehetne, ha a házasfelek jobban odafigyeltek volna, vagy jobban odafigyelnének ma is Krisztusra.

Krisztus maga mondta, hogy azért jött, hogy életünk legyen. Sőt nemcsak, hogy életünk le-

gyen, hanem hogy olyan bőségben legyen, amelyet igazában el sem tudunk magunknak képzelni. Vegyük azt is szemügyre, hogy a házasság igazi szépségéről és mindennél boldogítóbb valóságáról végeredményben végső ítéletet senki sem tud mondani. A legügyesebb operatőr sem tudja, hogy milyen sikere lesz a filmjének, amikor még forgatja. Pedig minden filmben lehet egy sor igazán megtörtént valóság, de talán még több ábránd, álom, utópia.

Egy valami biztos: A Krisztusban megkötött és megélt házasság az igazi. Ő az út, az igazság, az élet, ahogyan ő mondta saját magáról. Út az igazi házassági boldogsághoz, a hűségben és becsületben megélt igazsághoz, ami nélkülözhetetlen feltétele az életnek, főleg a boldog, békés, szerelemben megélt életnek!

Ehhez persze szükséges magának az embernek a közreműködése is. A házastársaknak nem szabad tehát ölbe tett kézzel várniuk a sült galambot, miután kimondották az életet, boldogságot ígérő és adó igenjüket esküvőjük napján. Isten nélkül belefogni akarni ebbe a komoly, felelősségteljes vállalkozásba a legnagyobb rizikó, sőt talán döreség is.

Szalézi Szent Ferenc az előbb említett könyvében sok praktikus tanácsot ad. Íme néhány belőle: Miután egy férjhez menni készülő leány megígéri, hogy Isten parancsa szerint akar majd élni a férjével, Szent Ferenc ezt ajánlja neki:

„Mindenek előtt arra ügyeljen, hogy férjét ne botránkoztassa meg azzal, hogy sokáig a templomban marad, visszavonul a magányba, és nem látja el a háztartást, mert ezzel gondot okoz neki.

Ne csak jámbor legyen, és ne csak a jámborságot szeresse, hanem arra törekedjen, hogy hozzá mindenki kedves legyen. Ezt akkor éri el, ha másoknak segít és ő is kedves másokhoz. A betegek szeretni fogják, ha szelíd és jóságos, s ha megvigasztalja őket. Családja hálás lesz majd érte, ha sokat törődik velük, ha üzleti ügyekben gyengéd és udvarias, ha dorgálni kell valakit, mérsékelt, csendes a hanghordozásban. Férje örömmel fogja majd fogadni azt, ha látja, hogy egyre kedvesebb és gyengédebb. Ne feledje el, hogy a férjével való törődés még a türelemnél is fontosabb. Amikor családja boldogulását szolgálja és azon fáradozik, hogy az minél békésebben élhessen, akkor Isten ügyéért dolgozik a földön, aki azért teremtett bennünket, hogy boldogok legyünk, s nem azért, hogy kín, aggodás, gyötrellem legyen az életünk. Az igazi szelidség mindig kedves, nem sértő, nem bántó, barátságos, békét hozó a környezet számára.”

Egy férjezett asszonynak Szalézi Szent Ferenc ezt írta: „Legyen előzékeny mások iránt, mindezekelőtt a férje iránt, hogy mindig vonzódjék önhöz, és hogy az életnek, amit a családban teremt, örülni tudjanak. A kettesben megtett életút így lesz a boldogság útja a még boldogabb örökkévalóságba.” A házastársi szeretet Isten kívánta út az életszentségre. Ahhoz azonban, hogy a boldogságnak igazi forrása Isten legyen, magából a minden boldogság forrásából kell állandóan merítenie és táplálkoznia. Azt sem szabad azonban elfelednünk, hogy a boldog házasság sem tud tökéletesen boldog lenni.

4 A házasságban elérhető életszentség és boldogság

Lehet, hogy vannak szentéletű házások, akik úgy érzik, hogy házasságuk különleges körülmények miatt nyomasztó, de más-különben érvényes, a szentül megélt házasságok ugyanis boldog házasságok! A kegyelem tökéletesíti a természetet, s a házasság természeténél fogva a boldogságra van alapozva, célja a boldogság.

A történelemben sok nő és férfi élete bizonyíték erre. Az olyan házasságok, mint Chantal Johannáé és Szalézi Szent Ferencé és különösképpen Szent Józsefé és Szűz Máriáé – akik Mária különleges, Istenanyai hívásánál fogva önmegtartóztatásban éltek, de mélyen egyek voltak a szeretetben, mert Szent József Mária egészen különös útját el tudta fogadni a hitben –, kivételes, egyedülálló jelenségek. – Azt elképzelni, hogy nem voltak „boldog házások”, teljes képtelenség.

A házasságokat az égben kötik, de aki csak a felhőkben érzi magát, lezuhan – mondja Nestroy. Valóban Isten különös ajándéka, hogy az övélt megvédi, még ha lezuhannak is a felhőkből, megengedi nekik, hogy a szeretet mennyei előcsarnokában tartózkodhassanak.

Az Isten országáért való nőtlenség vagy szüzség, tanítja az egyház, az örökélet elővétele, mert házassági szexuális szerelem ott már nem létezik. De a maga módján a házasság is ilyen elővételezés a szeretet és a boldogság révén, ami halvány vetülete csak az örök boldogság ragyogó fényének.

Záró megjegyzések

Két elemi ellenvetésről kell még szólnunk az egyháznak a szerelemről szóló tanával kapcsolatban.

Az első, hogy sok emberrel megtörténik az, amit Szent Ágostonnak az édesanyjától kapott figyelmeztetésében látunk. Vallomásaiban ezt olvassuk: „Még jól emlékszem rá, egy négyszemközti beszélgetésben megkért – mert nagy gondban volt miattam –, hogy ne paráználkodjam, és főleg hogy ne kövessek el házasságtörést. Az ilyen figyelmeztetések tipikus női dolgoknak tűntek nekem, s szégyenlettem volna magamat, ha elfogadtam volna őket.” Hasonló érzések ösztökélték Félix helytartót az Apostolok Cselekedetei szerint (24,24). Abban a pillanatban, amikor Szent Pál apostol a keresztény házassági erkölcsről kezd beszélni vele, zavarba jön. A téma ugyanis annyira elevenébe vágott, hogy a beszélgetést az apostollal hirtelen megszakította. Az ilyen emberekkel szemben – mint minden etikai kérdés boncolgatásánál – csak egyet lehet tenni: megkeresni az összhangot a tanácsot kérővel. Lehetséges, hogy egyéni életében ő is megtapasztalta már egyszer: „azt a boldogságot, ami csak egyszer érintheti meg az emberi szívet”.

A második annak lehetőségével van kapcsolatban, ahogy az ember megélhet egy ilyen ideált. Egyszer, amikor Jézus a házasságról beszélt, nagyon megrökönyödve mondták neki az apostolok: „Ha ez a helyzet a házassággal, akkor jobban ten-

né az ember, ha egyáltalán nem házasodna meg!" Egy másik alkalommal úgy tűnik nekik, hogy Isten túl sokat követel. Ha igaz az, amit Jézus mond, ki menekülhet meg? Erre azt válaszolja nekik az Úr Jézus: „Az ember számára lehetetlen, de Istennél minden lehetséges.”

A szerelem, a házasság és a család bibliai képe valóban fenséges. Néhányan azt mondják, hogy túlzottan magas, életidegen és megvalósíthatatlan ideál. Ez helyes, de mégsem ez a teljes igazság. Két dolog meggondolandó. Minden, amit Jézus kijelent – és nemcsak a házasság témájával kapcsolatban –, úgy látszik, meghaladják az ember erejét. De az utat mutató csillag akkor is fontos az életünkben, ha őnmaga elérhetetlen. Egyébként érvényes ez a hegyi beszéd minden mondatára, nemcsak a házastársi szeretetre.

- Még ha bűnösök maradunk is, Isten állandóan ad nekünk erőt, hogy egészen a szeretet törvénye szerint éljünk.
- Mindenesetre, egy kis jóakarat nem elég. Nem véletlenül beszél a biblia sok helyen a bűn „rabszolgaságáról”. Amint a rabszolga kényszerhelyzetben van, éppúgy van kiszolgáltatva az ember a gonosz hatalmaknak addig, amíg saját erejére támaszkodik csak. Egy olyan valakinek, aki féllg le van bénulva, be lehet mutatni a hegymászás technikáját, de attól még nem tanulja meg, hogyan kell hegyet mászni. Ugyanígy van a szeretettel is. Ezeknek a keresztény ideáloknak a megértése messze van még a gyakorlati kivitelezéstől. Szent Ágostonnak egyik imája nekünk is segítségre lehet a szeretet gyakorlati meg-

valósításában: „Vágyódsz a szeretetre? – Adjál szeretetet, amire vágyódsz, utána majd vágyódhatsz arra, amit akarsz!”

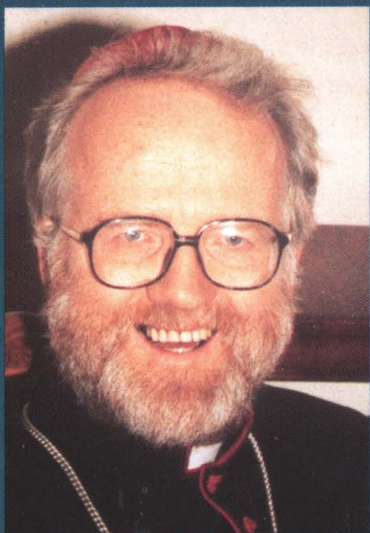
Az embernek segítségre és erőre van szükséges Istentől, hogy a szeretet ideálját meg tudja valósítani. Hogy ezt a segítséget megkapja, szüksége van az imára, és az ima megvalósítása révén az Istennel való bensőséges kapcsolatra. Akkor a „szeretet majd erősebbnek bizonyul a halálnál” – mondja II. János Pál pápa.

A szeretet megvalósítása lehetséges. Megmarad a világ végéig. A pesszimizistáknak Chestertonnal szeretném mondani: „Aki azt mondja, hogy a házasság nem illik bele a mai korba, olyan valakire hasonlít, aki azt mondja, hogy a mai ember feje nem illik bele a modern kalapokba.”

TARTALOM

Előszó a magyar kiadáshoz	5
I. A szeretetért teremtett ember	9
II. A szeretet megnyilvánulási formái	15
III. Van-e sikeres szerelem?	21
IV. A szerelem csapdái, nevezetesen a tisztaság immunis rendszere	31
V. A házasság előtti szeretet – szerelem és ígért mondás	37
VI. Szerelem, gyengédség, nemi közösülés	41
VII. Szerelem és gyermek	45
VIII. A szeretet és Isten törvényei az ember javának szolgálatában	53
IX. A házasság mint szentség	93
X. Hogyan kell egyháziilag házasságot kötni?	96
XI. Az Isten országáért vállalt papi, szerzetesi nőtlenség, szüzesség	102
XII. Az AIDS	104
XIII. Mit mond az egyház a túlszaporodásról?	106
XIV. A katolikus szexuális erkölcs történetéhez	113
XV. Magzatölés	117
XVI. Nők elleni erőszak	127
XVII. Mit gondol az egyház a gumióvszerről?	137
XVIII. A szemérem mint veszély	141

XIX.	A nőmozgalom mint korjelenség	151
XX.	Mikor beszélhetünk családról? Megházasodhatnak-e a homoszexuálisok?	157
XXI.	A házasság krízisének orvoslása	175
XXII.	Boldogtalan házasság – kereszt és bűn a házasságban	179
XXIII.	Kapcsolatkeresés és önmagunk megtalálása	187
XXIV.	Házasság – út az életszentséghez	195
	Záró megjegyzések	209

*Dr. Andreas Laun
1942-ben született
Bécsben.
1995-től a
Salzburgi érsekség
felszentelt püspöke.*

Sok emberrel megtörténik az, amit Szent Ágostonnak az édesanyjától kapott figyelmeztetésében látunk. Vallomásaiban ezt olvassuk: „Még jól emlékszem rá, egy négyszemközti beszélgetésben megkért – mert nagy gondban volt miattam –, hogy ne paráználkodjam, és főleg hogy

ne kövessék el házasságtörést. Az ilyen figyelmeztetések tipikus női dolgoknak tündek nekem, s szégyenlettem volna magamat, ha elfogadtam volna őket.” Hasonló érzések ösztökélték Félix helytartót az Apostolok Cselekedetei szerint (24,24). Abban a pillanatban, amikor Szent Pál apostol a keresztény házassági erkölcsről kezd beszélni vele, zavarba jön. A téma ugyanis annyira elevenébe vágott, hogy a beszélgetést az apostollal hirtelen megszakította. Az ilyen emberekkel szemben – mint minden etikai kérdés boncolgatásánál – csak egyet lehet tenni: megkeresni az összhangot a tanácsot kérővel. Lehetséges, hogy egyéni életében ő is meg tapasztalta már egyszer: „azt a boldogságot, ami csak egyszer érintheti meg az emberi szívet”.

Megrendelhető:

KORDA Könyvkereskedés

6000 Kecskemét, Lestár tér 2.

Tel.: 76/328-977

Ára: 495,- Ft (áfával)

9 789639 097636